

**TĒVYNĒS
SARGAS.**

№ 9.

1902.

Tėvynės Sargo knygos.

- J. Gerutis.* **Krylovo pasakos.** Iš rusiško proza persakė. Atspausa kaštu „Tėvynės Sargo“ Tilžėje 1902. 148 puslapiai. Prekė 25 kap.
- Juozas Marqalis.* **Volungė.** Eilės — pirmieji bandymai. Atspausa kaštu „Tėvynės Sargo“ Tilžėje 1900. 111 puslapių. Prekė 20 kap.
- Dėdės Atanaxo raštai.* **Obrusiteliai.** Galerija paveikslėlių iš maskolių gyvenimo Lietuvoje. Atspaudinta „Tėvynės Sargo“ kaštu Tilžėje 1898. Puslapių 76. Prekė 10 kap.
- Vaišyantas.* **Vaizdeliai.** Perspaudinta iš „Tėvynės Sargo“, Tilžėje 1902. Pysl. 60. Prekė 5 kap.
- Antanas Dailidė.* **Dailydė.** Perspausta iš „Tėvynės Sargo“, Tilžėje 1897. Pysl. 104. Prekė 25 kap.
- Šernas.* **Apie Sunaudojimą vandeni.** Priedas prie „Tėvynės Sargo“. Tilžėje 1899. Pysl. 99. Prekė 10 kap.
- Degtinės priešas.* **Blaivininkų knygelė.** Kaštu „Tėvynės Sargo“. Tilžėje 1899. Pysl. 16 2 kap.
- Balsas Amerikiečių Lietuvių į Šv. Tėvą Leoną XIII. ir gyvenimai dviejų didžiųjų Dievo tarnų kun. A. Rudamino ir Žemaičių Vyskupo kan. M. Giedraičio, Prekė 5 kap.
- Žinyčios N 1 — 1 rub., Amerikoje 1 dol.
 „ N 2 — 75 kap. „ 75 c.
 „ N 3 — 50 kap. „ 50 c.
 „ N 4 — 50 kap. „ 50 kap.
- Lietuvišką Chrestomatija kun. Miluko 50 k.
 Kun Strazdelio raštai 10 k.
 Lietuviškos pasakos. Medega lietuviškai mitologijai.
 Surinkta Dr. J. Basanavičiaus. Knyga I. Kaštais kun. A. Miluko, pysl. 192. (baigiama pardavinėti) pr. 2 rub.
 Trakiečių Dzukų dainos. Išleido kun. A. Milukas.
 Shenandoah, Pa., 1899 m., pysl. 88 60 k.
 Tvanas, istoriška apysaka H. Sienkevičiaus. Dalis I.
 Kaštu kun. A. Miluko 80 k.
 Tvanas, istoriška apysaka H. Sienkevičiaus. Dalis II
 Kaštais kun. A. Miluko ir Vytauto 1 rub.
 Kristijono Donelaičio Raštai. Metų laikai ir kitokios eilės. Pysl. 134 40 k.

№ 9 A.

Tėvynės Sargas.

Mėnesinis keimarinis laikraštis.

Gaunamas pas **J. Lapiną** už 50 kap. (Tilsit, Ostpr. Goldschmiedestr. 8)
ir pas Rev. A. Kaupą už 1 dol. (America Scranton, Pa. Theodore Str. 114.)

Turinys slėpiamosios (A) dalies.

Balsas iš tėvynės į Amerikos lietuvius. <i>A. K.</i>	2
Šis tas apie laikraščius. <i>V.</i>	5
Nėra laimės svetur. <i>Trinkutis.</i>	8
Iš lietuviškų laikraščių. <i>J. B.</i>	10
Jeį negal vaikų leisti į narodnas, tai kaip duoti jiems pradžia. <i>Žiogas.</i>	16
Nuo keturių ežero. <i>K. A. C.</i>	19
Įvairios žinios.	26
Iš Gižų. <i>Žirnius.</i> Iš Endrijavo. <i>O. Butvilaitė.</i> Iš Šniaukštų. Iš	
Gargždų. <i>Ašaka.</i> Iš Aisėnų. Iš Šidlavo. <i>Kareivis.</i> Vilniuje. Iš	
Liepojaus. Rietave. <i>Pyktaitė.</i> Gegužynė. Vydeniškėje. Skaruliuose.	
Karmylavoj. Bukančiuose. <i>Silva.</i> Šetoje. Pabaiskė. Raseiniuose.	
Nauja Draugystė. <i>Sqnarys.</i>	32
Senoviška iš stabmeldystės laikų daina	33
Kaip reikia ištarti vardus Amerikos miestų ulyčių ir tt.	35
Apgarsinimai	43

Balsas iš tėvynės į Amerikos lietuvius.

Lietuviai, kitą kartą pažįstami nuo savo prisirišimo prie gimtosios žemės, mūsų laikuose lyg tartum atmainė savo būdą. Lietuvos kiemai umai ištuštėjo, ir žmonės iš jų, lyg koksai upelis, plaukia svetur jieškoti uždarbio ir geresnio pragyvenimo. Ypatingai daug mūsų žmonių išvažiuoja į Ameriką, kame nevienas atranda gerą uždarbį ir savo raštais pavilioja tenai ir kitus. Ukininkai, apleidę savo ukės ir šeimynas, iškeliauja į svetimą kraštą, mislydami atrasią tenai pinigų kruvas ir miltų kalnus. Tai-gi pasižiurėkime, ar-gi tikrai Lietuvoje žmonės nebeišsitenka, ir abelnai ar naudinga išseivystė ir patiems žmonėms, ir visam kraštui.

Kad darbininkas Amerikoje daugiau uždirba, negu Lietuvoje, tai visiems žinoma. Bet čionai reikia atminti, kad į Ameriką išvažiuoja 1) vyrai kuo sveikiausi, tvirčiausi pačiame žalume tokie, kurie turi daugiau energijos, noro ir primanymo prie darbo, 2) jaunikaičiai, kurie neturi prie savęs jokios šeimynos, kuriems nereikia mitinti nė pačios su vaikais, nė senų tėvų, 3) kad pabrikuose darbininkas daug daugiau ir sunkiaus dirba, negu prie ukės, todėl ir jo užmokestis už darbą turi buti didesnis. Todėl viską paskaičius, ir darbo sunkumą, ir brangumą miesto pragyvenimo, sunku stačiai pasakyti, kas daugiau uždirba, ar pabrinko darbininkas, ar darbininkas prie ukės. Paskutiniame laike algos ukės darbininkų labai pakilo, tuo tarpu miestuose dėl didelio žmonių pripludimo mokestis sumažėjo, teip kad Rosijoje darbininkas, dirbęs pabrūke prie prastojo darbo, nėkiek nedaugiau uždirba už sodžiaus berną. Bet Amerikoje darbininko mokestis didesnis, ir tenai kaip girdėti darbininkas padirbęs kelėtą metų ir mažai ant savęs teisleidamas galįs susidėti pinigų pluokštą.

Bet lietuviams nėra didelio reikalo jieškoti uždarbio Amerikos patrikuose ir anglių kasyklose, jie gali jį atrasti savo krašte, dėlto kad Lietuvoje lig šiol žmonių nėra dar per daug visur jų dar truksta. Visųpirmu truksta samdininkų žemei išdirbti. Toliaus Lietuvoje yra daugybė žemės valdytojų, kurie patįs ant jos negyvena, bet atiduoda

ją kitiems randuoti. Žemės randa kasmet dėl stokos darbininko ir jo brangumo eina pigyn. Ir šitai lietuviams nenorint žemės dirbti ir traukti iš jos pelno, ateina Lietuvos palivarkų ir dvarų randuoti latvis. Iš pradžios pasiima jisai mažą gyvenimėlį, paskui palivarką, toliaus dvarą, palengvu įsitaiso ukei reikalingas padarynes, įsigamina gyvolius ir po kokių 20 ar 30 rendavimo metų nusiperka tą patį dvarą ir tampa savižemiu. Teip-pat mūsų bajorėliai nors patį sunkių darbų nedirdami, gali netiktai pragyventi, žemę arenduodami, bet dar ir ši tą susidėti. Ar-gi negalētu to paties padaryti mūsų žmonės sodiečiai. Šitai du broliu, ukininko sunu, kelina važiuoti į Ameriką. Kelionei kiekvienam reikia turėti po koki 150 rublių. Tegul dabar juodu tuos pinigus apverčia ant ukės įsitaisymo, ši tą iš padarynės ir gyvolių gaus iš tėviškės ir gali jau pradėti ant savęs gyvent, paimdami arenduoti kokius tris valakus žemės. Abudu juodu tvirtu darbininku, todėl su savo šeimyna galės beveik nudirbti laukus ir ne blogiaus pragyvens už ukininkus savižemius. Kurie iš tikrųjų tebėra lig šiol mažko tokiais pat arendoriais, dėlto kad jų žemė dar neišpirkta. Tai-gi matome, kad prie žemės daug daugiau mūsų žinomų galėtų pelnyties. Bet lieka daug visokių kitų būdų pragyvenimui. Imkime šitai nors prekystę. Ja užsiimdami, netiktai išminta Lietuvos miesteliuose keli šimtai tukstančių, bet dar susikrauna didelius turtus. Teisybė, kad prekystei vesti reikia daug pinigų ir tam tikro išmanymo, bet ir čionai netruksta paveikslų, kurie nurodo, kad ir mūsų žmonės sulygsta su žydais. Lygiai gerą pelną turi kiekvienas gabus amatninkas. Daugybė visokių prašalaičių amatninkų ateina pas mus valgytų mūsų duonos, kad tuo tarpu lietuviai gruste grudasi į Ameriką arba kitur kur nežinodami, ką gerą tenai ras ir kaip gyvęs. Kad bent mūsų žmonės ant galo susiprastų ir liautųsi daužyties po svetimus pakraščius, tiktai ir jiems patiems naudingiaus tai būtų. O ir tie, kuriems išvažiavus į Ameriką pavyko atrasti gerą uždarbį ir pinigus susidėti, kugeriausiai padarytu, jei sugrižtu su jais į savo kraštą. Amerikos kraštas turtingas ir pinigotas, ir pertai tenai pinigai pigus ir mažą

teatnešą procentą. Visiškai kas kits Lietuvoje. Čionai pinigų labai mažai tėra, per tai jie brangesni ir dideli duoda procentą. Amerikoje su vienu ar kitu tukstančiu nieko nepradėsi, o Lietuvoje su jais verčianties, galima jau turėti didelį pelną. Jei mūsų ukininkai, turėdami žemę, vargingai vienog gyvenina, tai dėl to, kad, neturėdami pinigų, negali įsitaisyti geros ukės. Grįžtant-gi iš Amerikos su pinigais, galima įsitaisyti ukę, su pagelba bankos žemės gabalą nusipirkti, kromą įsitaisyti, ir teip apversti pinigai didesnį duos pelną negu gulėdami Amerikos bankuose. Neseniai pirkimas žemės Kauno ir Vilniaus gubernėse tape katalikams nors nevisiškai užgintas, bet vis-gi apsunkintas. Bet lieka dar visa Suvalkų gubernė ir Kurliandijos pasienis. Kur nereikia prašyties jokių vyresnybės pavelijimų. Amerikoje lietuvis sunkiai darbuojasi, o bemažko ne viso jo darbo pelną suima pabrikantas. Lietuvoje-gi jisai gali jau pradėti ant savęs gyventi ir dėl savęs tiktai dirbti.

Amerikos Lietuviai ir dėl to turi rupinties sugrįšti į Lietuvą, kad svetur vargiai jie galės užlaikyti savo tautystę. Ašai čionai nesakau, kad Amerikos lietuviai nemylėtų savo tėvynės ir kalbos. Anaiptol. Jie nesigaili pinigų įsitaisimui lietuviškų bažnyčių, prasigaminimui lietuviškų knygų, išleidimui laikraščių. Matyt brangus jiems apleistas tėvynės atminimas, ir jie svetur norėtu visame pilnume užlaikyti savo prigimtą kalbą, papročius ir visą tautišką budą. Bet ar galima tai? Man rodos, kad ne. Kad lietuviai būtų apsigyvenę vienoje vietoje, įgiję žemę, tai teip dar susispietę į kruvą, ilgiaus būtų galėję užlaikyti savo tautystę. Bet dabar jie gyvena išsiskirstę po visus didžiuosius Amerikos miestus, kur jų skaitlius, sulyginus su svetimtaučių milijonais, tai lašas jurėje, ir tas lašas turi joje pranykti. Jaunoji karta, gimusi ir užaugusi Amerikoje, nemačiusi Lietuvos, matanti aplink save kitonišką gyvenimą, nebesupras senosios savo tėvynės papročių, praeities, palikimų, vistai bus jai visiškai svetima. Užlaikys rasi ji dar lietuvišką kalbą, kurią nuo tėvų išmoko, šalyje angliškos, nuo mažumės jiems žinomos, o trečioji arba ketvirtoje karta angliškai jau bekalbės. Toksai man išrodo Amerikos lietuvių likimas ateityje.

Amerikos lietuviai, turėdami pilną liuosybę, daug gero darė visai tautai. Nekurie jų vadovai teisingai užsipelnijo vardą darbo ir pasišventimo vyrų, surinkdami į kruveles išsiblaškusius tautiečius ir suteikdami joms organizaciją. Reikia tikėtis, kad lietuviškos kolonijos ilgai dar užsilaikys Amerikos miestuose dėl to kad vis nauji buriai žmonių tebeplusta iš Europos. Tie vienog, kurie seniaus čė atvyko, prolobę, apsišvietę ir apsitrinę, tegul grįšta į Lietuvą, kur geriaus galės sunaudoti ir įgytą turta, ir apsišvietimą. Jų širdis ilgiasi savo krašto. Gaudyte gaudo jie jo kvapą, laukia, ar ne papus vėjelis, ar ne atneš žineles apie senus tevelius, pažįstamus, žinomas vietas. Malonu jiems išgirsti savo kalbą. Bet aplinkui vis girdėti svetimą kalbą, o lietuviškos komžiausiai, matyti tiktai svetimi žmonės, žinelių vis mažiaus teateina iš gimtojo krašto, ir teip palengvu nyksta, dilsta brangūs atminimai. Tai-gi kviečiu brolius lietuvius grįšti į savo kraštą, kur nuo mažumės numindžioti jų takeliai, kur viskas meilesniai jų širdžiai, kur anot dainos žodžių net juoda duona gardesnė. Drauge-gi įprašau dvasiškus Amerikos Lietuvių vadovus, kad laikraščiuose ir ant susirinkimų ragintų juos grįšti į Lietuvą ir teip išgelbētu nuo tautiško pragaišimo.

A. K.

Šis-tas apie laikraščius

Sunku mums suprasti, kaip žmogus galėtų apsieiti be laikraščių, teip svietas pripratęs prie jų, teip jie tapo kasdienine apšviesnių žmonių duona. Jug negalima gyventi, užsidarius sau, nieko nepaisant, kas sviete girdėti, nieko nesirūpinant apie tą, kaip, einasi mūs kaimynams, tautiečiams, kaip žmonės kitur gyvena ir tt.; trumpai sakant mes negalime apsieiti be to, kas mums duoda būdą būti draugystėj su svietu visu nesijudinant iš vietos. Svietas vienam yr didesnis, kitam mažesnis pagal kiekvieno mokslą, apšvietimą; todėl viens reikalauja mažesnio ploto žinių ir naujėnų, kits didesnio, viens gauna

jąs vienu būdu, kits kitu. Teip, prastai neapšviestai kaimo bobelei, kuriai svietas baigiasi su kraštu girios, nerūpi, kas dedas Paryžiuj', kaip žmonės gyvena Amerikoje! Jai užtenka dasižinoti, ką veikė vakar miestelyj' Mikulienė, už ką rengiasi tekėti Jurgiū Ona, kiek paršukų atsivedė Puodžiū degloji, už ką susipyko Balsienė su Keidošiene, kiek plaukų išpešė Klimienei jos pats . . . tams gi ir panašioms naujenoms ji nereikalauja rašytų laikraščių; kiekvienam kaimelyj' randama viena niekadėjėlė, kuri, kaip kaimynai sako, gazietais nešioja; ji viską žino, viską mato, bėga nuo vienos kaiminkos pas kitą, čia pleperuoja su viena, ką išgirdo nuo kitos, ten renka medžiagą pranešti šį tą naujo trečiai, o nieko niekur naujo nesurazdama, pati šį tą prasimano, idant tik turėtų šokią-tokią naujenėlę, gazietelę.

Kas užtenka kaimo bobelei, neužtenka jau miesto šiaučiukui; kas užtenka šiaučiukui, neužtenka turinčiam šiek tiek mokslo ūkininkeliui, ir teip toliaus, ko žmogus augščiau pakilęs, koplatesnis jo svietas, to daugiau jam vis reikia žinių, geresnio būdo tas žinias pasiekti. Mūs amžyj' tam tarnauja laikraščiai; jie prasiplatinę visam sviete, ir ko žmonės kur apšviestiesni, to daugiau jie turi visokių laikraščių, to tankiaus tie laikraščiai išleidžiami, to platesnės įtalpos.

Mēs lietuviai neturim dar visai kasdieninių, laikraščių, tik kelis nedelinius, pašvęstus daugiau Amerikos lietuvių reikalams ir kelis mėnesinius išėinančius ne kartą syki į du mėnesiu . . . ženklas, kad mūs svietas dar menkas, kad mums maž berūpi žmonijos darbai ir reikalai, kad mēs turim dar daug, daug namie darbo . . .

Kitur laikraščių yr labai daug, net perdaug dėl spaudos liuosybės ir lengvumo platinti; skaito juos tūkstančiais ir desėtkais tūkstančių, ir, kaip viskas, kas perdaug vietoj' naudos atneša tankiai blėdį. Kaip ta kaimo gazietų nešiotója prasimano šį tą, idant turėtų ką naujo papasakoti, teip tankiai ir tūli laikraščiai, neturėdami nieko naujo, nieko gero pranešti, pramano nebūtus daigtus arba platina tą, kas visai nēr platintina . . . Ar visada teip buvo? ar tokioj' Prancuzioj', paveizdan, ir seniaus

išeidavo kasdien į svieta tūkstančiai laikraščių? Ne, — kaip viskas ant svieto, taip ir laikraščiai turi savo pradžia, ir ten, kur mūs amžyj jų net perdaug — pirm kelių šimtų metų nebuvo nė vieno. Pati vienog laikraščių pradžia yr gana sena, ir pas rymiečius randam jau juos į 50 metų prieš Kristaus Užgimimą. Julius Cesaris buvęs, sako pirmo laikraščio įkurėju. Jam, mat, reikėję peštis su Rymo senatu, ir jis norėdamas patraukti į savo pusę rymiečius, leizdavo į svieta laikraštėlį su visokioms naujenoms ir politikos ir iš kasdienimo gyvenimo. Tas pirmas laikraštėlis vadinosi „Acta diurna“ (Dienos atsitikimai) Spaudos tada dar neturėta, ir laikraštį rašydavo, o paskui lipindavo ant namų, vartų arba išdalindavo barzdos skutikams, pas kuriuos daugumas turėdavo atsilankyti ir, žinoma, perskaitydavo rastą ten laikraštį. Ilgainiu atsirado jų daugiau, tik, nebésant spaudos buvo ir labai brangus, ir vien didžturčiai galėdavo prie pietu pasiskaityti, kas naujo sviete girdėti. Kada paskui atėję iš Azijos barbarai apėmė Rymo cicorystę, laikraščiai išnyko į nepasirodė iki 16 amžiu; tam amžyj, 1588 m., pasirodė Londone pirmas po 1000 su viršum metų laikraštis, vardu „Englisch Mercury“ (Angliškas Merkurijus.) Paskui Paryžiuj, atsirado 1612 m. „Les Petites Affichés“. („Maži Apgarsinimai“), 1631 m. „La Gazette de France“ („Prancuziška Gazieta“) ir daugelis kitų, o jų skaitlius augo vis ir augo visuose svieto kraštuose.

Daug ir tokių, ką išaina dusyk, trisyk kasdien ir turi tūkstančius skaitytojų. Daugiausiai skaitytojų turi prancuziškas laikraštis, vardu „le Petit Journal“ („Mažas Laikraštis“); o mažiausiai koks? gal mūs „Tėvynės Sargas“ ar „Varpas“, „Ūkininkas“, „Naujenos“? Ne, nors mūs laikraštėliai nelabai teprasiplatinę, yr vienck tokių, ką turi dar mažiaus skaitytojų už mūsiškius. Mažių mažiausiai gi skaito be abejonės laikraštį išleidžiamą tam tyčia Vokietijos ciecoriui Wilhelmui II. Keli sekretoriai traukia kasdien iš viso svieto laikraščių akyviausias, galinčias užimti ciecorių, naujenas, ir sustato iš jų naują laikraštį,

išleidžiamą tik dviejuose egzemplioriuose: vieną skaito ciecorius, kitą deda į privatišką ciecoriaus knygyną.

Nesenei buvęs, vienas dar retesnis laikraštis, išeinantis vienam tik egzemplioriuoj, bet dabar jau jo, sako, nėra. Rossijos, mat, caras skaitęs visada laikraštį vardu „Novoje Vremia“ („Nauja Gadyne“). P. Goremykinas, Vidurinių dalykų ministeris, rupindavosi, idant caras nerastų ten nieko kas jam galėtų nepatikti, ir dėlto liepdavo išleisti visada vieną to laikraščio egzempliorių skyrium, išvalytą, išpuoštą pagal ministerio norą, ir tas tik patekdavęs į caro rankas. Mikalojis II. skaitė tą ypatingą laikraštį per 4 metus, ir tik prašalinus Goremkina nuo tarnystos, pasirodė teisybė, ir vien egzempliorinio laikraščio redakcija išnyko.

Nėra laimės svetur.

Lietuviai, jieškodami geresnės duonos, nekartą buvo užmoję važiuoti Siberijon ir te apsigyventi, apie kurią terp mūsų prasčiojų vaikštinėja visoki pasakojimai apie te laukiančiąją juos laimę. Pagal pasakas, išsklydusias po Lietuvą, Siberijoje žmonėms žemės duoda dykai kiek lenda, kad žemė esanti ne prasta, kad žmonės valdžiai per pirmuosius kelius metus jokių mokesčių nešilsią (nemokėsia).

Te gerai kur mūsų nėra, sako sena Lietuvos patarlė. Bet nuvažiavus į Siberiją visai ką kitą randi. Jeigu ir duoda žemę, tai tokią, kuri, nuo šimto metų pašalo nepaleidžiusi, netinka arimui, tai balingą, arba kitokią ir gi negeresnę.

Žmonės, apleizdami savo tėvynę, mislijo rasti te tą patį Lietuvos dangų, oro malonumą, bet nuvažiavę visai ką kito išvydo. Šalčiai žiemą lyg — 60 la psnių, lietaus penkius — šešius kartus mažiau negu Lietuvoje, visokio ydo (insecta), kankinančio žmones ir gyvulius, daugybės, laikas be šalčio (pavasaris su vasara) labai trumpi, tetęsiasi per 3 mėnesius (Birželį, Liepos ir Rugpjūtį) arba da ir mažians.

Retai kuris mūsų šalies augalas, prie kurio mūsų žmonės priprato ir negali kasdieniniame gyvenime apseiti, gali augti dėlei vasaros trumpumo.

Geresnėsios Siberijos vietos jau senai apgyventos. Valdžia-gi apsigyvenimui siulo tokias vietas, ant kurių niekas negalėjo apsisototi dėlei jų blogumo, klimato žiaurumo ir kitokių priežasčių. Nesa, reikia atminti, kam valdžiai dykai davinėti gerą žemę, už kurią ana kožname laike gali gauti nemažus pinigus. Tą žemę, kurią dėlei jos blogumo niekas neperka jinciai nori dykai išdavinėti lyg ūkininkai sustiprės, paskui-gi vėl lups mokesčius kaip lups. Nereikia manyti, kad valdžia — didelis žmonių prietelis ir kad jai rūpi žmonių gerovė, — jai visai kas kita rūpi, ką ne vienas gal skaitytojas yra patyręs. Valdžiai terūpi pinigai.

Kas nuvažiavo Siberijon ūkės vesti, keikia savo likimą. Neturėdamas žmogus nė trobų, nė galvijų, 'o kitas nė užtektinai šeimynos, stimpa iš bado, šalčio, norėtų žmogus pagrįžti atgal, bet pinigus paleidęs kelionėje į Siberiją, nebeturi kuo bepagrįžti.

Laimės svetur nejieškokime, nesa jos te nerasime. Laimė terandasi Lietuvoje, pas mumis pačius. Laimę namie lengvai ras ūkininkai daugiau apsišvietę, geriaus supratę savo tiesas ir pereigas. Ūkės vedimą atmainius ant gyresnio išmistų kuogeriausiai visa Lietuva. Apart ūkės protingo vedimo galime užsiimti pirklyste (vaisba). Kam tie visi pinigai turi eiti ant naudos mūsų skriaudėjams žydams, maskoliams ar kitiems kokiems atėjūnams, kad mes patįs galime pirkliauti. Amatai ir-gi laukia lietuvių. Ir daug-daug dar rastume darbo Lietuvoje, kursai mumis netik išpenėti galėtų, bet dar duotų susikrauti keletą skatikų senatvei.

Tada tik Lietuvoje gerai versies, kad daugiau žmogus apsišviesi, susipažinsi su visokiais mokslo nurodymais apie ūkę, amatus, vaisbą ir tt. Todėl vardan Lietuvos laimės, vardan tėvynės gerovės turime mes, ūkininkai, skaityti ūkiškiasias knygeles, o Lietuvos apšvietūnai privalo ūkininkus aprūpinti apšvietimui reikalingomis knygomis, naujas išleidžiant, arba išleistasias po žmones skleidžiant.

Trinkūtis.

Iš lietuviškų ir laikraščių.

Keli žodžiai apie Vys. Zvieravyčių ir kiti keli apie mus draugystes jaunuomenei šelpti.

Turėdams priešais save pluoštą lietuviškų laikraščių ketinu pasidalinti nekurioms žinioms su „Tev. Sargo“ skaitytojais, iš kurių vargiai daug atsiras teip laimingu kaip aš ką galiu sau skaityti lietuviškus raštus be krupėjimo durims susivarstant.

Ką-gi rašo laikraščiuose? Pasirodžius Vilniaus Vyskupo aplinkraščiui, nebūvo galo dyvams, kad tasai aprėktas, už nieką laikomas žmogus, butų galėjęs atlikti šitokį veikalą, užduodams netikėtai skaudų smugį kerojančiai pravoslavijai Lietuvoje. Atitokę nuo dyvų ėmė gėrėtis vyskupo darbu: „V-pe ir 5 randame trumpai-istorai p. Ber-lio pasakya: „Išleidimu cirkuliaro vyskupas atliko milžinišką darbą, už kurį tebuna jam amžina garbė.“ Atsityvijus ir atsigėrėjus kiek gana, imta knabinėt priežastis, spyrusias Vyskupą prie šito žingsnio; kas jam pasidare? jisai, — „lenkomanas“ „kuobailiausias valdžios pataikunas“, jisai, — nesidrovėjęs kitąsyk dalivanti puotoje atidengiant Muravjovui paminklą, jisai, — Zvieravyčius išleidžia staiga perkunijos griausmus prieš Maskolų valdžią. Kaip tai išaiškinti? „Vyskupas susiprato, kad pagaliaus reikia ką nors padaryti, — protauja. Ber-lis, — idant nuo visų savo nuodėmių nusiplauti, idant visuomenei parodyti, kad teip nėra, kaip ant jo šneka.“ Bet kasžin ar išpėta čion tikroji priežastis, nuo savęs aš užklausiū. Ar ne geresnę priežastį nurodo p. V. Kapsukas Nė 6 „V-po“ š. m., sakydams, juog „jis (Zviera.) buvo didelis katalikas.“ Teip ir man rodos Vyskupas Zvieravyčius parodė, kad jo katalikiški persitikrinimai kur kas aukštesni už apsireiškusias dvi ydas — pataikavymą valdžiai ir neapykantą lietuvių. Nebuvo jisai užsimiršęs savo vyskupiškos pareigos atiduoti save pritikus reikalui už savo aveles. Bonus pastor animam suam dat pro ovibus suis; geras piemuo duoda savo dušią už savo aveles, sako šv. Raštas (Jon. X, 11.)

Ant galo nekurie stengiasi pasakyti, kiek sveria šits „milžiniškas darbas“ vyskupo, kankintinio dėdami ant vienos pusės sverstyklių patį darbą, o ant kitos vyskupo nusidėjimus. Ir štai ką šneka p. Kapsukas (№ 6. „V-po“): „nė šitas jo protestas prieš cerkvines mokyklas negali visai išdildinti tų nuodėmių, kurias jis padarė mus akise sudauždamas 8/XI 1899 stiklelį su mūsų biauriausiais persekiotojais ir skriaudėjais atminimui nelemtos atminties Muravjovo — Koriko, ir persekiodamas ir kankindamas per tiek laiko Vilniaus ir visos Vilniaus dijeccijos lietuvius.“ Vargiai visi sutiks ant šito sakinio, perskaitę toliaus privestus p. K. iš „Wieko“ p. šituos žodžius: „Aristokratija, ukėσαι, miestiečiai, muzikai — visi susiliejo į vieną dvasišką kuną, atsiveikinėjo su vyskupu iš tikros širdies... nebeatsimindami senesniųjų jojo, kaipo valstiečio, prasikaltinių.“ — ir tt. Tai čion turime Vyskupą prieš akis „lenkiškos avinyčios“ ir lenkiškos opinijos. O Lietuviai dėlko kitaip turėtų apie jį misliti ir da daugiaus nežinia ko reikalauti, matydami jo apsireiškusį teisumą davus lietuvišką bažnyčią Vilniuj, ir atlikus dabar jiems „milžinišką darbą“ teip sunkioj' kovoju su pravoslavija. Viens šitoks darbas ar ne didesnis kiek sykiu už tuos „kankimus“ ir „persekiojimus“, ką tiems patiems lietuviams tik ant didesnės naudos ir garbės pagaliaus išėjo?

Aš negaliu išmislyti kito darbo, koku Vyskupas Zvieravyčius būtų galėjęs visai išdildyti savo „nuodėmes.“

Kasžin ar nereikėjo Vyskupui išleidis aplinkrašti ir besirengiant iš Vilniaus pasirupint atlikti su geresnem pasekmėm nepasisekusį paskiau Hiršo Lekerto*) darbą, arba nukakus į Peterburgą išvaduoti nugalabintoją Sipiagino?

Bent tąsyk gal būtų šviesus buvęs mūsų akise, kaip dušia iš čyščiaus į dangų einanti.

Ką daugiau rašo laikraščiose?

*) Hiršas Lekotas, žydas, socialistas nepilgam po Vyskupo Zvieravyčiaus išvažiavymui iš Vilniaus, iššovė kelisyk į gubernatorių v. Wahl, bet ant smert neužmušė.

Pirmieji numerai „Lietuvos“ š. m. praneša apie įsisteigusią Amerikoje naują draugystę vardu „Aušra“, kuri pasistatė sau gražų siekį šelpt besimokinančią jaunuomenę.

Buvo jau ir be šitos panašių draugysčių kaip pav. „Motinėle „ir“ Žiburėlis“, bet kas nauda iš anų dviejų Lietuvos visuomeni, kad jodvi nėra visai geros; o jeigu ir geros būtų, tai dviejų visgi permažai, kad galėtų pagaminti reikalus visų neturtingų, kentėjusių už Tėvynę ir trokštančių mokslo jaunikaičių. Prie to, ir mergaitės reikia į aukštesnius mokslus leisti. Čion reikia tamtyčia draugystės, ir geros draugystės, ne tokios kaip ana „Motinėle“, kurią įsteigė kunigai, „beveik visi sąnariai — kunigai, ir kuri „žada šelpt tik tuos, ką nekariauja prieš kunigus.“ (Žiur. „Varpas“ № 1. š. m.) Žodžiu tariant, mums reik draugystės ne „vienpusiškos“; nesa tokiai ilgaskverniai ir vienpusiška, kaip „Motinėlei“ visai nesimpatizuoja lietuvių visuomenė“ (V-pas n. t.)

„Visai kitaip išrodo darbai pragarsėjusios nuo 1894 m. moterų draugystės“ „Žiburėlis“ (V-pas № 1.) Šita draugystė nuo nekurio laiko priima ir vyrus į sąnarius ir metus į šalį kitus siekius, užsiims tiktai šelpimu jaunuomenės, nežiurėdama žinoma nė į sąnarių, nė į šelpiamųjų skvernus, o tiktai į pasišventimą ir galvą. Kas jaunas neturtingas, turi gerą galvą, ir „su nauda darbuojosi ant lietuviškos rašhaviškos dirvos“, tas gali drąsiai kreiptis prie vieno iš Žiburėlio sąnarių, kuri perstatys postulenta komitetui ir viskas atlikta. Gavęs sykį pašelpą jau negal but atstumtas, jau nė vienam nė gero per visą savo laiką mokslo, apsižiurint visgi, kad netsirastų priešais kokių „svarbių priežasčių“. (Sulyginu su „Žiburėlio ištrauka iš įstatų. „Vienybė liet.“ № 24. š. m.) Aukas neša visuomenė

Šitai draugystei, kaipo ne vienpusiška, nesa ne-skvernuotai, visuomenė nér ką abejoti, juog simpatizuoja; bet duodama aukas ji malonėtų žinoti, kam duotos pašelpos; o tuomtarpu komitetas nežada ir negali pasakyt išakmu vardų augintinių „Žiburėlio“. Iš to žinoma gali

pakilt nepasitikėjimas visuomenėje, o iš nepasitikėjimo sumažėjims duosnumo. Tai-gi „Žiburėlis“ nėra visai tobula draugystė.

Da yra viena draugystė su panašum i anųjų siekiu. „Tėvynės Mylėtojų Draugystė“ žada apart išleidinėjimo „moksliškų knygų“ šelpti beturčius einančius i mokslus (Istatai T. M. D. Vienybė Liet. š. m. № 24.) Šitą draugystę ne kunigai įsteigė, nė kunigų prie jos nepri-gulima, dėlto kas ją pavadintų vienpusišku, ant juoko iškiltų, juo aukščiau, kad T. M. D.-te savo įstatuos nešneka, juog nešelps einančių teologiškus mokslus.

Ikišiol da negirdėt buvo apie pašelpas, paėjusias iš T. M. D.-es.

Visa Lietuvos viltis tai tekančioje „Aušroje“. Ji išaušus ir prašvitus kaip saulė išnaikins savo labdariniais spinduliais visus vargus tarp trokštančių mokslo jauni-kaičių ir mergaičių (ypač šitų mums labai gaila) ir sukels ant derlingų bet apleistų Lietuvos dirvonų da ikišiol nė nedygusius šičionai mokslo gaivalus. Šitai draugystei permažai bus pasakimo, kad ji ne vienpusiška; jau reiks pamislijus išrast dailesnį epitetą.

Pasirodė statutas (Lietuvos № 6 ir 13), mėš neapsirikome belaukdami nuo „Aušros“ tokio gero. Draugystė šelpdama besimokinančią jaunuomenę rūpins „lietuviškai tautai išlavintus visokiose mokslo šakose darbininkus.“ „Išvyti iš tėvynės, nukentėję koku nors budu už lietuvystę, lankanti užrubežyje mokyklas, turi pirmutinystę prieš besimokinančius tėvynėj.“ (stat. § 1) „Moterys teiposgi turi pirmutinystę prieš (tą nukentėjusią) jaunuomenę vyriškos lyties „(№ 6 Liet.) Ant vieno savo susirinkimo draugystė išvydo savo kasoje jau net 53 dol.; bet tų da permažai esą, nės šaukiančių pašelpos ir vertų josios jau kelatas apsigarsino. Tuotarpu nutarta šelpti nuo ateinančių metų vieną mergaitę, dukterį vienų. užsipelnusių tėvų,“ duodant jau kas mėnesis po 10 rub. (Vien. Lit. N. 24. Tai teip išrodo giriamoji „Aušra“. — Jieškant priekabių, kur-gi ir ant jos neatrasi; yra tokių žmonių, kad pačiam vidudienjį įžiuri taškus ant saulės;

o sulyg „Aušros“ tai ir su paprastom akim galima šį-tą ant josios užtėmyti.

Pirmutinis mus „Aušros“ taškas tai tas, kad ji prileidžia prie savo turto moterišką lytį pirmiau už užsitarnavusius nukentėjusius ir gal gerai jau žinomus visuomenei vyrus. Jiems visgi pagal tikrą teisybę prigulėtų pirmybė; jiems visuomenė geriau prijaučia ir greičiau pasiryžus yra aukauti.

Antrą tašką randame prisžiurėję arčiaus „Aušros“ įstatams.

Pirmas daiktas, kaip tai „Aušra“ mačius ydas kitų savo draugių, kaip paveizdan, apšauktą „Motinėlės“ „vienpusiškumą“, pati neišsaugojo savo statuto nuo neformališkumo. Kas tai rodos but pasidarę negero, jeigu minėdama tuos „visokius mokslus“ į kurias einant šelpis Lietuvos jaunuomenė, butų suminėjus ir teologiją. Jug ir teologija mokslas, ir da teip svarbus (bent už muziką tepliorystę, mediciną ir kitus svarbesnis) šioj gadynėj mus tautai, kuomet rementės ant tikėjimo teip pasekmingai kovojame su pravoslavija. „Aušrai“ to nepadarius, „Varpas“ Nė. 5 ir trioskina tiesmukai: „Jau buvo rašyta Nė 3 ir 4 „V-po“ apie naujai susitvėrusią Amerikoj draugystę šelpimui aukštesnius svietiškus (sic!) mokslus einančių lietuvių — Aušrą.“ Žodis „svietiškus“ da kaip tyčia pabrauktas. O aš pasirėmęs ant suminėtų ydų stačiai vadinu „Aušrą“ vienpusiška. Šitokius, kaip „Aušros“ įstatus kitas da kitaip pramintų. Paskytų, duokim sau, kad toksai statutas yra tai didelė, nauja, gerai apkaustyta bačka, bet be vieno šulo šone.

Ant galo prisžiurėkim geriaus ir „Motinėlei“; paklausykim, ką ji gero visuomenei žada ir pažinkime, ar teisybė, ką ant jos kitaisyk išmislyta ir kaip išpravadžiuota.

„Pirmučiausiai apreiškiame — sako „Motinėle“ — (Žvaigždė Nė. 36, 1901 m.), kad mūsų draugystė neyra kuniginė, nė bedieviška, nė socialistiška, bet vientik tautiška. Nesirupinsime apie kunigus, nes lietuviška tauta nesusideda iš vienų kunigų; nesi-rupinsime apie tikėjimą, nes apie jį rupinsis Bažnyčia;

nesirupinsime apie socializimą, nes tokioje formoje, kaip jis pas mus yra skelbiamas pripažįstame jį už blėdingą mūsų tautai. Mūsų draugystė yra grynai patrijotiška, nesikišanti nė į tikėjimo, ne į ateizmo, nė į socializmo, nė į kokio kito pašalinio mokslo reikalus.

„Mums rupi tauta ir daugiau niekas“. Nuo savo sąnarių ir augintinių „Motinėlė“ reikalauja, kad jie nekariautų prieš katalikišką tikėjimą, nes anuot jos pačios žodžių „vienu iš ženklų lietuvių tautystės ir tautystės pas mus yra nekariavimas prieš katalikišką Lietuvą. Beveik visi lietuviai yra katalikai, katalikystė gina juos nuo ištautėjimo (kad dabar da eiškiau, jei atsimšim V. Zvieravyčiaus aplinkraštį prieš cerkvinės mokyklas R.) ir budina juose dvasią patrijotizmo, dėlto griautojus katalikystės laikome už neprietelius Lietuvos ir prie patrijotiškos ir tautiškos „Motinėlės“ prileisti jų nenorime.“

Iš to, ką „Motinėlė“ šneka nėkiek neišeina, juog ji butų pasiryžus tiktai kunigus šelpti; ji nenori žinot tiktai „fanatikų kraštutinių idėjų“, kurie „stengiasi apdumti visuomenei akis visokiais pliaupimais ant kunigų.“

Tai-gi „vien pusiška“ jos vadint negalima.

Kad ji nēr tokia pasirodo teip-gi iš žinomų visuomenei juos iki šiam laikui darbų. Pirmutiniu „Motinėlės augintiniu buvo viens svietišku mokslų studentas; toliaus da kiti du buvo sušelpti viens agronomijos ir kits socijališku mokslų studentai. Apie teologijos mokintinius, visai negirdēt, kad „Motinėlė“ butų nors kokį ikšiol sušelpus.

Iš visų draugysčių, apie kurias čion kalbame, „Motinėlė“ su „Žiburėliu“, man rodos, pirmų-pirmiausia gali tikėtis ant tikrosios visuomenės (ne kokios ten partijinės) simpatijos.

Tokia šneka, būk „visuomenė“ Motinėlei ne simpatizuoja yra ant juoko tikrosios ir išmintingos visuomenės palaikymas.

J. B.

Jei negal leisti vaikų į „narodnas“, tai kaip duoti jiems pradžia?

Mūsų Lietuvos šalyje, krašte kitą kartą plačiame, galingame ir garsingame, o šiandien paskendusiam varguose ir nelaimėse žmonės vietoje naudoties iš vienintėlio įrankio, už kurio nusitverus išmintingai, dar galėtų gelbėtis nuo neišvengiamos kitaip paskandos, daugumas (o galima drąsiai tarti, penkios ar šešios dalys) miega nieko neįsąmonėdami, kas aplink juos dedas, ir juog vienam akies mirksnyje atsibus neišmastuojamoje bedugnėje, iš kur neber vilties išlipti. Vietoj' griebtis už vienintėlio įrankio, tai yra, už apšvietymo, nors sunkiai įgaunamo, bet būtinais reikalingo — savo krašto kalboje ir dvasioje, daugumas kaip sakiau guli sau patįs tamsybės baloj' ir tokioje aklybėj' augina savo vaikus; arba nenorėdami, kaip sako, įgauti koki „klapatą“, ir kad mažiaus kaštuotų, leidžia į valdžios uždėtas „škalas“, iš kur retas teišneš koki pelną; daugumas gimdytojų laukia, kad jų suneliai, pabaigę kokią mokslinyčią, mokėtų ši-tą būtų padoresniais, blaivesniais, išmintingesniais ir dievobaimingesniais elgtusi už kitus, o praktikoje, ką jie regi? o tai, juog jų brangus vaikeliai, numylėti, išgirti, nugluosniuoti ir nubučiuoti, išsina tankiausiai į šaldras, apgavikus, girtuoklius, kuriems viskas per niek: niekas gimdytojai, niekas tikėjimas, ir pats Dievas. — Yra sakoma: „kokią sėklą pasėjai, tokį ir vaisių imsi, todėl, ko norėti, kad iš lizdų supaikinimo, išvedimo iš kelio, išvertimo į bedievius, būt geresni vaisiai! Apie pradinį mokslą narodnose išskolose ir apie jų blėdingumą yra rašyta daug kartų, todėl tą apleidęs, rašysiu, kaip reik duoti vaikams pradžia, kuri tankiai ir mažiaus tekaštuos, negu laikymas vaikų po 6 ar 7 žiemas narodnose ir bus daug naudingesnė kaip vaikams, teip tėvams ir visam mūsų kraštui. Reikia šiteip pradėti: Kas turi keletą vaikų ir kam rūpi jų ateitis, turi pasikviesti į namus mokytoją jei negali pats mokyti, o nori duoti jiems gerą pradžia. Mokytojas turi būti: dievobaimingas ir padorus žmogus, idant duotų vaikams gerą paveizdą, nes baimė Dievo ir padorumas pasiėlgime tai

pamatas žmogaus gyvenimo; jis turi aiškiai išmanyti savo darbą ir užduotę ir darbuotis, nevien dėl menko užmokesnio už savo darbą, bet su karštu noru, apšviesti pavestas sau vaikus, turi dėlto būti augštesnio mokslo arba nors pats iš savęs, didžiai išsilavinęs. Beto, geras mokytojas tur įkvėpti vaikams branginimą savo tikybės, ir kas yr teipgi būtina reikalinga, — meilę mūsų tėvynės Lietuvos. Jei kviečiamas mokytojas turi tuos privalumus, tai jis paėmęs vaikus savo rankon, — žinos, kaip su jais apsieiti, ir nēr jo ką nē mokyti, kaip reik gerą pradžia duoti vaikams, jo prižiurai pavestiems. O tų, kaip sakiau, privalumų reikia būtinai reikalauti nuo į namus kviečiamojo mokytojaus, nes tas, kursai duoda jam visą užlaikymą ir užmokesnį, turi veizėti, kad jis taikintusi prie jo išmintingų reikalavimų. — Gavus gerą mokytoją, reikia, visupirmu, savo vaikus atiduoti į jo valdžią ir jo užmanymuose nedaryti jam jokių kliudinimų; reikia duoti, ko jis reikalauja ir padėti jam laikyti vaikus reikalingoj paklusnybėj. Antras dalykas, geram mokytojui netur būt gaila nē užmokėti brangiau, jei tik jis darbuojasi su tikru pasiaukavimu savo auklėtinių labui. Tolesniai, jei jis atlieka iš vienur, reikia jį „rekomenduoti“ kitur, nes ne vienas yr mūs krašte jaunikaitis, kurs norėtų, pasidarbuoti dalykuose apšvietimo savo mažų ir jaunų brolių vientaucių, bet negaudamas niekur to užsiėmimo arba tik trumpam laikui ir už mažą užmokesnį, negal iš to užsilaikyt, ir, neįmanydamas, ką pradēt, važiuoja kur į Ameriką, ar į Gudiją; liekasi ten ant visados arba prigėręs svetimo raugo, užkrečia sugrįžęs ir kitus. Todėl, kaip sakiau, kam rūpi mūsų krašto laimė, ir jo vaikų ateitis, tas tur, jei tik gal užlaikyt, pasikviesti gerą mokytoją, kurs su noru ir pasiaukavimu darbuotis, apie vaikų apšvietimą, mokytų juos tikroj' lietuviškoj' dvasioj' dalykų reikalingų išganymui ir laimei ant svieto. Kas negal vienas išgalėti to padaryti, tegul keli susidėję tą padaro; neturtingiejei gi teleidžia savo vaikus pas turtingesnius, kurie turi kame ir kaip užlaikyti mokytoją. Kaip jau sakiau, gavus gerą mokytoją ir regint, juog jis karštai atsidavęs savo darbui, nereik daryt jam jokių kliučių, bet priešingai, leist jam mokyt pagal jo numanymą,

nupirkt visokius rankvedžius (tai yra knygas, kurios palengvina vaikams mokintis), ir kitus reikalingus prie mokslo daigtus, kad pagal galę niekad nestokotų. Čia, rodos, ne vieta būtų, rašant apie vaikų mokymą, kalbėti apie dailidystę, kalvystę ar kitą amatą; bet tikiuos, juog neprošali bus ir apie tą šis-tas pasakyti. Kaip, paveizdan, dailydė negal nieko padaryti vien su peiliu ar kirviu, kalvis vien su kūju ir priekalu, bet tur turėti daug visokių tam dalykui tinkančių įrankių, teip ir mokytojas, nors būtų geriausias, sunkiai ir visai mažai tegalės ką padaryt be reikalingų tam daiktui dalykų; savo gi įgauti jam sunku, nes, kaip kiekvienas žino, padėjimas sodžiaus mokytojaus nēr pergeras ir jam iš savęs sunku kas pirkti, o paskui vėl nėvienas, gali sakyti, netur vilties ilgai užsiimt mokymu; ant galo, jei mokytojas ir turėtų po vieną ekzemplierių moksliskų rankvedžių, tai jų visiems neužteks.... Čion dar priminsiu, keletą žodžių ne mokytojams nė apšviestiesniems gimdytojams, bet tiems, kurie linkėtų savo vaikams, tikrai apsišviesti, o neišmano suvisu, kaip tai padaryti. Reikia tad duot jiems gerą supratimą apie svarbiausius tikėjimo dalykus, ir supažindinti su geru nors neplatum katekizmu; tolaus reikia nors trumpiausiai pamokyti apie pradžia svieto ir mūsų tikėjimo, apie dangų, žemę ir kas ant jų yra; išmokyti gerai kalbėti ir maž daug rašyti ir skaitliuoti. Ant galo, kas visų svietišų dalykų svarbiausia, ir kiekvienam žmogui būtina reikalinga, duoti pažinti praeitį mūsų krašto, t. y. Lietuvos istoriją. Tokiu tik būdu mokomas vaikas gal tapti naudingu žmogum ir atnešti džiaugsmą tėvams; teip mokyti vaikai per metus o daug dvejus, galiu kas žin ką tarti, liks ir nepagadinti ir bus daug akylesni, negu baigė kokią ten maskolišką „bakalaviją“. Čion aš numanau, juog tars nekurie, teip mokomi vaikai galėsia išmoks gerai lietuviškai rašyti, skaityti, skaitliuoti gal truputį ir maskoliškai skaityti ir rašyti; bet kalbėti maskoliškai girdėdami savą kalbą neišmoksia. O aš tariu: jei tik mokytojas mokės, kaip apie šitą dalyką vaikščioti ir turės tam apščiai laiko, tai ne tik išmoks vaikus gerai maskoliškai, bet ko tik kas norės ir kas bus galima.

Todėl jūs, gimdytojai ir globėjai! kuriems rūpi laimė jūsų
 jūsų ir globoje esančių vaikų, kuriems rūpi kiek nors
 geras ir ateitis mūsų krašto, nesigailėkite skatiko apšviesti
 jūsų globoje esančius kūdikėlius, duokite jiems: gryną,
 naudingą niekuo nesugadintą apšvietimą, o per tai aptu-
 rėsite dėkingumą nuog vaikų; galėsite džiaugties, juog jie
 yra geri, teisingi, išmintingi ir visų godojami; sau gi
 aptureste per juos garbę nuog svieto ir gausų užmokesnį
 aname gyvenime.

Žiogas.

Nuo keturių kantonų ežero.

Neesmi papratęs aprašinėti savo kelionių; tarpais
 vienok ateina noras pasidalinti gausais įspūdžiais su kitais,
 ypač jei tas gali atnešti kokią naudą tėvynei, tada griebiuosi
 plunksnos... šiandien mėgisiu pasidalinti su „Tėv. Sargo“
 skaitytojais nesenoms naujienoms iš Šveicarijos padangių, nes,
 manau, jos bus naudingos ir akyvos; o jei būtų tokių, ką
 nieko čė gero nerastų, meldžiu dovanoti ir kantriai
 perkėsti korespondento tauzijimą!...

Taigi, matot, palikęs užpakalyj' karštą Italiją,
 perlindau pirm kelių dienų per Sengotardą ir apie
 4 valandą vakare atsiduriau gale Keturių Kantonų
 (Lucernos) ežero, miestėlyj Flüelen. Garlaisis šnypštė —
 jau laukdamas keliauninkų, ir aš, palikęs trukį, užėmiau
 vietą ant vandeninės mašinos, žadėdams sau daug grožybių
 ant gražiausio, kaip sako, sviete ežero. Diena buvo graži
 ir laivas margavo nuo visokių žiponų, jekų ir skriblių.
 Ėmiau dairytis, ar nepamatysiu kokio pažįstamo veido, bet
 veltui... visoj' toj' mynioj' nemačiau nieko, kas man
 būtų arčiaus, kas primintų tėvynę... užbaubė mašina
 supuškęjo ratai, važiuojam. Perėjau visą laivą vis žiurinė-
 damas, klausinėdamas, bet nieko nelaimėjau; čia murma
 sau po nose prancuzai, ten švepluoja anglai, žiovauja
 plependami vokiečiai... tik niekur neišgirsi skardaus
 lietuviško balselio. Ir ko-gi aš jieškau, pamislįjau
 atitokęs? Ar lietuviams valkiotis bereikalo po svetimas

šalis! Ar lietuviams leisti perniek brangų skatiką, kada tėvynė reikalauja, kur pažiūrėsi, pašelpos?! Ir gėda net man pasidarė noro rasti lietuvi terptautiškoj dykaduonių mynioj....

Laivas tuom tarpu čia užė greitai terp augštų uolų, suspaudžiusių čia ežerą. Tos uolos plikos kaip kokių milžinų nutašytos sienos, tos blizgančios kur-nekur nuo saulės snieguotos kalnų viršunės, tie baisus revai, ledų ir vandens išgriaužti, ta iškilminga tyła, čia viešpataujanti, gyvai dar primena senų amžių Šveicariją, kada Vilhelmo Telliaus gyventa, kada kariauta už laisvę, kada trijų kantonų pasiuntinių susiėjusių šiose pakrantėse prisieکتa išliuosuoti tėvynę.... Netruksta čia nė paminklų tos senos gadynės. Pavažiavus 15 minutų nuo Flüelen'o matai pakrantėj po dešinei mažą koplyčaitę, vadinamą Telliaus Koplyčia, o jos sienos papuoštos su gražiais paveikslais iš gyvenimo to didžiavirio. Kitoj' pusėj' ežero stovi čia-jau Rütli, vieta, kur pražydėjo šveicarų vienybė, liuosybė. Šiek tiek toliaus, priešai Brunneną, barkšo ežere Šillerio uola, ant kurios, sako, Šilleris rašęs savo dramą apie Tell'į. Artinanties prie Brunnen'o ežeras maino veidą. Status krantai bėga virsdami viens nuo kito ir atidaro naują plačią regyklą. Debesis siekiantis kalnai netenka čia savo tyrumo, nožmumo, o ant jų nuoželnių šonų, juoduojančių iš tolo nuo žaliojančių girių, pristatyta tai augščiau, tai žemiaus puikių viešbučių, kur viso svieto didžturčiai randa vasarą smagų pailsį po žieminių triukšmų ir užimų miestų saliuonuose. Ežeras sukasi į vakarus, o ant pat užsisukimo guli miestelis Brunnen, kur man reikėjo išlipti ir sėsti vėl į trūkį traukiantį ant Berlyno. Buvo jau pavakarė; mano trūkis, kurį apleidau Flüelen'e, norėdamas pasigerėti ežeru (nuo Flüelen'o, mat, į Brunnen'ą galima su tuo pačiu bilietu važiuoti geležinkelių arba ežeru) buvo jau nupleškėjęs, ir pamačiau, juog man geriausia pernaktoti, ir rytmetį pasilsėjus su pirma greitąja važiuoti tolyn. Viešbučių Brunnen'e pilna, ir su nakvyne nėra vargo. Užėjau į stovintį prie pat ežero „Hotel Adler“ ir nusišamdęs kambarėlį išėjau, kol dar šviesu, pasivaikščioti.

„Kur geriausiai čia eiti pasivaikščiotu?“ užklausiu išeidamas iš viešbučio stovinčio prie durių tarno.

— „Būkit malonus“, atsakė tarnas, pripratęs matyt prie tokių klausimų, „pasukti čia pro kampa; rasite tuo po dešinei Olimpo kelią; juo eidami užlipsite ten... sakydamas tai nusivedė koridorium į kita viešbučio pusę ir rodydamas ranka traukė toliaus: užlipsite ten ant kalno, paskui apsuksite ten ant ano kalno, pasuksite pro Ingenbohlio klioštorių ir anuo ten keliu po kairei sugrįšite namon. Giraitėj (parodė su ranka apžėlusį po dešine kalną) laikykitės vis kairėsės, idant nenuklystumėte ant „Axenstein“, o ten būtų šiandien jau pertoli“.

Padėkavojęs, išėjau. Kelias vedė vis augštyn ir augštyn, iš syk per žaliuojančią pievą, paskui per aglynus, kuriais iki viršunei apaugęs visas kalnas. Giroj radau ant grįžkelės parašą po dešinei „Nach Axenstein“, po kairei „Nach Ingenbohl“, ir, patraukęs po kairei, išėjau neužilgio į pagirį. Čia sustojau pasidairyti. Po dešinei per mylią, gal, tolio tęsiasi apsupta kalnais, nusėta namais ir sodeliais lyguma, o gale jos atsirėmęs į augštą, smailą, dvišaką, pliką uolą baltuoja vidutinis miestelis. Tai Schwyz, o kalnas už jo — Mythen.

Priešais į žiemius dangus susieina už lygumos su žaliuojančiais, lipančiais vieni ant kitų kalnais ir kalneliais, o į vakarus, kiek akis užmato, stovi sustoję su baltuojančioms kur ne kur amžino sniego kepurėms siekiantįs debesis akmeniniai milžinai ir žiurisi, kaip į veidrodi, į tykų, lygų ežerą, ilga plačia juosta nutiestą tarp jų.

Toli, toli, kitam gale ežero stūkso plika raudonuojanti Piloto viršunė, o dar toliaus šalia jo blizga kraštelis visada baltai pasirėdžiuosios „Jungfrau“. Arčiaus, po kairei nuo ežero, gali atskirti pakilusius augščiaus už kitus Stansernorn, Bürgenstock, Buochserhorn, o po dešinei užėmus visą paežerę sėdi išsiskėtusi „Rigi“, Maironio apdainuota kalnų karalienė.

Žemai, už varsnų nuo manęs guli Brunnen, o čia jau už 20 žingsnių bažnyčia ir didelis gražus Ingenbohlio

klioštorius. Viskas buvo aplieta švelnia, glostančia aki šviesa, tikką nusileidusios saulutės, o jos paskutiniai spinduliai žaidė dar ant blizgančių kalnų viršunių. Varpai apygardėj' skambino „Aniuolas Dievo“, ir jų skardūs balsai, lekiantįs per orą, pripildė mano nepaprastai gražia regykla sujudintą dušią kokiū — tai neapsakomu ramumu, smagumu. . . „Ar miške aš čia stoviu, ar danguj', ar rojuj'“? paklausiau aš savęs dainiaus žodžiais ir pirmą, gal, kart pavydėjau poetams jų talento . . . pavydėjau, kad negaliu apdainuoti šių gražių vietų, kad negaliu išlieti jausmų, kokių buvo pilna mano širdis. Daug jau buvau matęs gražių vietų, bet niekur nemačiau tiek gražumų surinktų į vieną gyvą paveikslą; daug buvo jautusi mano širdis, bet niekur, išvažiavus iš Lietuvos, nejautė tokio ramumo, tokio švento smagumo, kaip šioj gražioj vietoj, ir nežinau, kaip ilgai būčiau stovėjęs, kad ne balsai daugelio žaidžiančių merginų, išbėgusių iš šalia stovinčio klioštoriaus. Paskui jās pasirodė dvi vidutinio amžiaus zokoninkės, matyt, perdėtinės, ir atsistojo viduryj linksmi krykščiančios ir šokinėjančios aplink kuopelės. Ramumas, linksmumas žaidžiančių mergaičių, kokia — tai meili jų liuosybė su perdėtinėmis, kurias, matyt buvo, daugiau myli, negu jų bijo, patraukė mano atydą. Aš užsimaniau prisitarti, dasižinoti, kas jos per vienos tos linksmos, laimingos gyventojos šios gražios vietos. Apleidęs savo taką, vejantįsi aplink klioštorių, patraukiau teisiog ant žaidžiančios kuopelės. Viena zokoninkė, pamąčiusi tą, ir manydama, juog aš paklydau, greitai prisitartino prie manęs ir, persiprašiusi, pasakė, viešas kelias einas aplink klioštorių. . . . Aš prisipažinau tyčia apleidęs taką paklausti šio to, ir persiprašęs iš savo pusės už tramdymą, meldžiau pasakyti, keno šis klioštorius.

Sustojom, ir zokoninkė mandagiai atsakė, klioštorius esąs Šv. Kryžiaus seserų.

„Ir šitie visi tris dideli namai priguli prie klioštoriaus“? klausiau aš vėl.

— „Teip, skambėjo atsakymas: „ans didžiausias namas prie bažnyčios — tai pats klioštorius, tas viduryj, tai

ligonbutis, o šitas šalia tai mergiščių pensionas*) seserų laikomas.

„Dabar suprantu, traukiau aš tolyn. Tai jūs esate tos teip prasiplatinusios po Šveicariją ir Austriją Šv. Kryžiaus sesers. Daug labai daug gero esmi girdėjęs apie Šv. Kryžiaus seseris, ir labai man būtų smagu pažinti arčiaus klostorių ir pensijoną. Ar negalėtumėte maloningai leisti mane pažiūrėti. . . .

— „Šiandien jau pervėlu, atsakė zokoninkė, rytoj jei norit, bus mums miela jums tarnauti, kuo galim“.

Sutarėm, juog aš ateisiu anksti atsilaikyti bažnyčioj' šv. Mišias, paskui apžiūrėsiu klostorių.

Jau buvau beeinąs savo keliu, tik atsiminiau, kad dar nepaklausiau zokoninkės vardo, o be jo sunku man būtų, gal, ją rytoj' surasti.

— „Mano vardas — sesuo Berta“ atsakė užklausta, o tamstos, jei valia paklausti“? „Aš svetimtautis, iš toli, iš Lietuvos“.

— „Lietuvis! sušuko sesuo Berta. Užvakar buvo pas mus du kunigu lietuviu gal tamstos pažįstamu“. . . .

„Du kunigu lietuviu? . . . ? Iš kur“? — „Iš Amerikos. Kunigas Milukas ir kitas kunigas . . . knnigas**) . . . užmiršau jo pavardę. Jis ketina atsiųsti pas mus mokintis savo seserį.

„Kaip“? tariau stebėdamasi.

— „Tamista stebiesi“? klausė sesuo Berta: ar tamista pažįsti kun. Miluką“?

„Pažinti pažįstu“. . . tęsiau ką mąstydamas.

— „O ar tamista žinai, juog jis pasirengęs įsteigti lietuvišką moterų draugystę knygoms platinti ir vaikams mokinti“?

„Skaičiau apie tą vienam laikraštyj“.

— „Taigi kun. Milukas nori siųsti pas mus mokintis įsteigikes ir pirmus draugystės sąnarius“.

*) mokykla, maž daug, kaip Lietuvoje gimnazija. Mergaitės pensijone ne tik mokinasi, bet ir gyvena ten drauge.

**) kun. Šedvydis, Pittstono, Pa klebonas.

Aš norėjau dar daugiau klausti, kalbėti, tik nebuvo kada, ir sesuo Bertą prižadėjus išpasakoti visą ką rytoj', parodė man kelią, kuriuo turai eiti ir sugrižo pas laukiančias jos mergaites.

Parėjau į Brunnen'ą: Viena mintis sukosi mano galvoj'. Kun. Milukas leisias savo pirmąsias įsteigikes čia į šį kioštorių, į šią ramią, gražią vietelę, ir nežinau dėlko, smagu man buvo su tą minčia; šimtai naujų svajonių, šimtai užmanymų perbėgo per galvą, pakol neužmigau, pakol saldžios svajonės neperėjo į dar saldesnius sapnus

Anksti rytą atsikėlęs pasiskubinau Ingenbohlio kioštorių; ten atsilaikęs šv. mišias ir pavalgęs pusryčių pas vaišingas seseris, apžiurėjau visą namą, o sesuo Berta (kuri pasirodė beesant pensiono direktoriene) išpasakojė tuom tarpu viską, ką tiktai žinojo apie kun. Miluką ir atvažiuosiančias mokintis lietuvaites. Vaikščiojant po kioštorių puola visupirmausiai į akį vietos gražumas, ir kur tik sustosi, pasidairysi, reikia stebėtis iš aplinkinių grožybių, o grynas, sveikas kalnų oras kelte rodos kelia godžiai kvėpuojančią krūtinę.

Didelis kioštorius išrodo visai ne taip, kaip kiti, kuriuos buviau šen ar ten matęs. Šviesu, linksma, ramu aplink, ir visai čia nejaučiama to atsisveikinimo su šiuo svieta, to grabinio sloginimo, ką perima nekartą šiurpuliais kituose kioštoriuose. Šv. Kryžiaus seserų zokonas didelė, pritaikinta amžiaus reikalams darbininkių draugystė. Šimet sukako dar tik 50 metų nuo jos įsteigimo, o jau ji skaito savo eilėse į 4000 sąnarių, dirbančių su didžiausiu pasišventimu mokslainėse, ligonbučiuose, spaustuvėse, kalėjimuose, prieglaudos namuose, virtuvėse, daržuose, visur, kur tik moterų darbą galima pritaikinti. Jos gyvena išsiskirsčiusios mažoms kuopelėms po dvi, po tris ar daugiau visuose Šveicarijos ir iš dalies Austrijos miestuose ir kaimeliuose, o kioštorių, apie kurį čia rašau ir kuriam visos perbūva du metu novicijate, įgyja reikalingą tam valios tvirtumą, pasišventimo dvasią ir meilę darbo, taip aiškiai matomą zokono darbuose. Visi jas myli, visi (net protestantai, tarp kurių gyvena) gerbia, o jos nesitolina nuo svieta, nebėga nuo žmonių, tik

rūpinasi daryti visiems kuodaugiausiai gero ir gyvenant sviete nesekti jo mokslą, bet drūčiai laikytis padarytų klioštorių' prižadų ir sveikai suprastos tobulystės, paremtos ant darbo sujungto su malda: darbas — užduotė, malda pasidrūtinimas, sako šv. Kryžiaus sesers, o tokia jų dvasia atsimuša žymiai šiam didžiausiam jų klioštorių'. Šale klioštoriaus namų stovi ligonbutis, kur susirgusios sesers silsisi arba baigia savo dienas; o toliaus trečius didelius namus užima mergaičių pensionas. Visur gražu, švaru, o ramus auklėtinių linksmumas liudyja apie gerą mokyklos vedimą. Apsidairęs visur norėjau dar užėiti į klioštoriaus spaustuvę, ale pritrūko tam laiko, ir, padėkavojęs seserei Bertai ir kitoms už meilų priėmimą, pasiskubinau į Bruneną, kur laikė manęs „greitoji“.

Dievo, matyt, Apveizda, maniau sau, važiuodamas, remia kun. Miluko užmanymą. Šv. Povylo draugystė, apie kurią jis rašė „Tėvynės Sarge“, šv. Kryžiaus sesers, darančios tiek gero, prasiplatinusios teip ūmai, duoda mums gyvą paveizdą naudingumo ir pasekmingumo pritaikintos amžiaus reikalams draugystės. Sunku tikra pasakyti, ar Dievas parodė kun. Milukui kelią į Ingenbohly, betgi, viską apsvarsčius, reikia pripažinti, juog dabartiniam padėjime geresnės vietos lietuvaitėms pasirengusioms įkurti draugystę, negalime rasti, ir man rodos, Dievo Apveizdos ranka matoma ir šiam kun. Miluko žingsnyje. Reikia mūs įsteigikėms ypatingo moksliško prisitaisyno; ras jį Igenbohlyj', kur pensione, galima pasakyt, yr trys mokyklos: 1) gimnazija, 2) mokytojų kursai, kur mokina vaikus mokyti ir reikalingų tam kitų ypatingų mokslų, 3) prisitaisymo kursai, toms, ką arba beveik dar nieko nemoka arba nēr prisisavinusios nē vokikškos, nē prancuziškos kalbos, kuriose vedama mokslinyčia. Tų kalbų **viena** reikia būtinai išmokti, o kas nor, gal abiejų mokintis teipogi angliškai ir itališkai.

Beto, sesuo direktorienė, kuriai kun. Miluko užmanymas puolė giliai į širdį, prižadėjo dar ypatingai lietuvaites mokyti sulyg to, kaip ko jų siekiui reikės.

Neužmiršta nē lietuviškos kalbos, ir tam tikslui vasarą gyvęsęs Ingenbohlyj' viens kunigas lietuvis.

Reikia lietuvaitems pasišventimo dvasios, valios drū-
tumo, mokėjimo vesti draugystę, o tam įgyti nėra geresnės
vietos per Ingenbohlij, kur turės ir paveizdą visame ir
širdingą seserų globą; sesers apsiėmė net ypatingai pri-
žiūrėti kun. Miluko atsiūstas ar iš savęs atvažiuosiančias
lietuvaiteis, pratinti jas prie bendriško gyvenimo, mokyti
jį gerai vesti.

Jei viena ar kita norėtų tik pasimokinti, pabandyti,
o paskui vėl grįžti į Lietuvą, pilnos datyrimo sesers
apsiėmė maloniai vesti jas pagal jų gyvenimo reikalus, ir
nėr abejonės, juog čia pasinaudos šimtą syk daugiau, — negu
kokioj' Suvalkų, Kauno ar Peterburgo gimnazijoj'; ir
netik pačios gaus gerą išauklėjimą, bet pamatę dar, kaip
moters gali būti visuomenei tikrai naudingos, galės su-
grįžę į Lietuvą parodyti kelią daugeliui aplinkinių sau
davatkėlių, pamokyti jas geriaus sunaudoti duotas joms
Dievo dovanas.

Teip, pasakiau sau, mąstydamas tą viską, čia tikrai
Dievo Apveizdos ranka, ir gerai, būtų pranešti apie viską
mūs visuomenei.

Pasakyta - padaryta, ir pirmoj' tuo nakvynėj' pa-
rašiau šią korespondenciją, pavezdamas ją garb. Redaktoriui
peržiūrėti ir patėmyjimus padaryti, jei kur paklydau, o
visuomenei apsvarstyti ir, jei būtų iš ko, pasinaudoti. *K. A. C.*

Įvairios žinios.

Gizai. (Vilkav. pav. Suv. gub.) Da nebus du metai,
kaip į vietą a. a. kun. Bučeniaucko, atkėlė čionai į
prabaščius kun. Mataušį Vasiliaucką. Naujas prabaštėlis
patiko Giziečiams, nėra išmintingas ir netingins buvo
žmogus. Tik kasžin už ką teip umai įsišoko Gizų „ponui“
— žemškių staršai Novleckiui, kad nespėjo nė pasijusti,
kaip prabaščystos neteko ir atsidurė klioštoriuje.

Štai kaip buvo. Vienu tarpu šįmet po Kalėdų kun.
Vasiliaucką staiga raginta stoti į Vilkaviškį pas žemškių
viršininką Michailovskį. Kada pribuvęs išgirsta apie

paduotą skundą, buk jisai — prabaščius nedavęs vienąsyk tokiai ir tokiai moteriškai išrišimo per išpažintį už tai, kad toji tarnauja Gižuose pas žemskių staršą pravoslavą. Ką ant to pasakysės, kaip teisįsėsi, klausinėjo viršininkas prabaščiaus. Kun. Vasiliauckas ilgai neturėjo ką mislyti apie atsakymą, bet stačiai pasakė šiuos daug reiškiančius žodžius: „Aš nieko nežinau, ką šnekėjau per išpažintį.“ Ir ant to pasibaigė apsiteisinimas, o potam rodės nebus nė kitų nesmagių pasekmių.

Bet štai nepoilgam Kun. Vas. gauna popierą iš Varšavos nuo pats general gubernatoriaus; ant jos stovi parašyta, kad Vasiliauckas turi atsitraukt iš Gižų į 24 valandas ir atsisėst ant 6 mėnesiu į klioštorių-Obory (Plocko dijej.) Šiuom-sykiu jau nė ant apsiteisinimo kunigo nekviesta. Palydėtas nusiminusiu žmonių ir pačio Novleckio, prabaščius apleido Gižus. Šitoks padavadijimas mus „Gen. Gubernatoriaus“ buvo iššauktas antru skundu, paduotu tiesiog ant jo vardo. Bet iš kur tie skundai gavo pradžia? Prabaščius su visais, kaip sakiau, gražiai sutikdavo. Ar sutiko ir su Novleckiu, žemskių starša ir ar buvo jam geras už tai negalėčiau pasibažinti; tiktai visi žinojo, kad starša šnairai ant prabaščiaus žiuri. Pas tą-gi maskolėlį prisilaikė viena moteriškė, katalikę vardą nešiojanti, bet apie kurią nekokios šnekos žmonėse vaikščiojo; ji buvo už nešiotę Novleckio (jisai ženotas) vaikų; „ponas“ jos nepeikė už tarnystą ir paklusnumą. Na ir tapo sunaudotas nešiotės paklusnumas prieš kun. Vasiliaucką. Po dusyk darytas skundas buvo vardu tos vydragos. Pirmąsyk rašė, kad prabaščius nedavęs jai išrišimo už tarnavimą pas pravoslavą, o antrasyk geriau parašė sakydama, kad užtai ypač buvo atstatyta, juogei pripažino, kad katalike budama vadžiojo Novleckio vaikus į cerkvę ir mokino juos pravoslaviškai žegnotis.

Novleckis teip-gi ne prastas „ponas“. Jisai turi visiems žinomas dvi maskolių doras: girtuoklystę ir vagystę. Aš neginu, kad ir daugiau jų neturėtų, nėra su tiek mažai „dvasiško turto“ butų Lietuvoj negavęs vietos; bet noriu pasakyti, kad tos-dvi dorybės yra jam viešai pripažintos nuo Gižiečių ir nuo pačio Michailovskio, kuris

besigėrėdams staršos uolumu pasakė: kad buti geru žemskiu, reikia butinai vogt ir gerti. *Žirnius.*

Iš Endriejavo Ras. p. Endriejavo liubrikai ant Laukuvos kelio suėmė vežimą su dvejeta arklių, tavoro buvo 12 bakių. Žmonės paskubo pabėgti. Patįs liubrikai sakos tikrą turėję donosą, kada ir par kur bus kontra-banda varoma. Jie pasigyrė turį tam tikrus donosčius, nors jų ir neišduoda, bet spėjame kad tai padarė kunigaikščio Aginskio medinčiai: arba Eidenas Kiaulių sodoj, o paeinas iš Švėkšnos parapijos, arba Daugelalių ober-medinčius, Senkauskis. Tų judošių verta saugotis. Sako, pats kunigaikštis savo medinčius prie donosų pratinas, visad noringiausiai kiekvieną skundapalaikią priimdamas par pyragą. *O. Butvilaitė.*

Iš Šniaukštų Prusų pusėj ties Gudavo kardonu Gargždų par. Pačtorius iš Tauragės į Kretingą laiškus beveždamas apsistojo paspat Šniaukštų karčiama „prusinės“ nusipirkti (Karčiamas stovi pas pat vieškelio). Apniko parubežio sargai, pačtorių suraštavojo, o laiškus gavo Gargždų pačto načalnikas vežti toliaus.

Iš Gargždų, Telš. pav. Atkaklų ir prieš visą svieta išbaręs neužgėdinsi. T. S. № 2 ir 3 rašė, kaip čia klebonas Masilionis grynai žemaitiškoj parapijoj užlaiko lenkiškas adynas (kuriuos jam į Gargždus 1898 m. atvažiavus buvo jau lietuviškai pradėtos giedoti) ir kaip ant Dievo Kuno, vaikščiojant prie šėtrų liepės giedoti dvi giesmi lenkišku žargonu, o dvi lietuviškai. Šįmet gi, kad T. Sargui neduoti „geliuoti“ visas 4 giesmes giedodino lotyniškai, jis mat, mislija, kad kunigui parapija, o ne parapijai kunigas.

Pernai čią apvaikščiojo iškilmingai Jubilejaus pamaldas. Klebonas nuo parapijonų surinko apie 400 rub. paminkliniui kryžiui ant šventoriaus pastatyti. Patį kryžių iš Vilniaus vežt parsivežė, bet kaip reikėjo statyti, tai klebonas puolė policijos klausti, bene jinai turės kokią pretensiją prieš tai. Ir kur-gi tau neturės, ėmė ir neleido; o tuotarpu yra aiškus cirkuliaras, visiems kunigams vyskupo Pal. išsiuntinėtas, kuriame pasakyta, juog ant

kapu, šventoriaus ir savo sodyboje galima statyti kryžius kokius tik nori, nėkam nei gero žodžio nedavus. Štai mūsų policijos teisybė. *Ašaka.*

Iš Aisėnų, Ras. p. Pirm mėnesio parubežio keliu nakti pagal du labai turtingu žydu važiavo į Gargždų miestelį. Aisėnų žandaras, jau gerai šnapškės įkaušęs, keikdamas sulaikė tuodu žydu-keleiviu, priegtam su parubežinių kareivių pagelba gerai juos apdaužęs ir sukruvinęs, pavarė į Aisėnų muitinyčia, kame žydus iškratė, bet nieko nerado. Žydai nemulkiiai buvę: tuoj pasiskundė Šulcui, žandarų aficeriui Gargžduose ir Aisėnų žandaras turėjo ben vieną sąvaitelę Kaune areštuotas ištupėti. Nors tiek, visgi tapo pabaustas. Jieškant, teisybės krislą dar galima rasti. Dovanos man skaityjai, kad nė žandaro nei žydu pavardžių nepadėjau, nes iš kur pakeleivis žmogus viską užkartą išsiklausinėsi, o aš juk iš Šilakarčiamos pruselis Pridrikis D... rs.

Iš Šidlavo, Ras. p. Garsi ir stebuklinga vieta, bažnyčia puikios architektūros, koplyčia ant akmens vis tai ikišiol be galo apleista buvo. Dabar pastojo naujas klebonas kun. Vercinskis, kurs ir savo paskutinį grašį ant bažnyčios padeda, tai Šidlavo po kelių metų ir nepažinsi. Gailu vieno daigto, kad nesiranda, kurs netik apie stebuklingą M. Švenč. paveikslą Šidlavoj, bet ir apie kitus, kaip antai: Kalvarijoj, Tveruose, Titavėnuose ir kitur neaprašo. Ir čia mus lenkai pralenkė, jau metai kaip išleidžia jie „Čenstakavo varpelis“ — Dzwonek Częstochowski, kame talpina įvairių vietų, stebuklais pragarsėjusių, aprašymus. Jei bijote rašyti į mūsų laikraščius, talpinkite ben tenai, mėš pasinaudosme. *Kareivis.*

Vilniuje. Popams užginta katalikų vaikus varu varyti į cerkvinės mokyklas, bet, pagal „Augščiausiojo nusprendimo,“ jei koks katalikas norėtų į cerkvinę mokyklą pastoti archiėrėjaus leidimą turi ant to išmelsti. Tai, mat, visgi J. M. Vyskupas Zvieravičė viršų gavo. Nors, tiesa, rusai gėdžias jį atgal į Vilnių gražinti, bet nuo šv. Tėvo išprašė, kad Zvieravičė sutiktų paskirti

į Sandomieriaus Vyskupas, o Vilniaus Vyskupu likęs kanaunikas Vnukauskis ir Žytomieriaus. Tuotarpugi Vilniaus Vyskupiją valdo Aušros Vartų klebonas kun. V. Pranckeviče, kurį ruskiai jau į klioštorijų buvo bevežą. Sako, pats Popiežius kun. Pranckevičę į Vilniaus Vyskupijos valdytojus išrinkęs (apaštališkas Administratorius), ir rundas noroms — nenoroms turėjo sutikti.

— Vilniaus gubernatorium Fon-Valius nebebus, bet General-Gubernatoriai busią, ir jau veikiai; dabar esąs paskirtas koks ten Trepov.

Iš Liepojaus. Kanaunikas baronos Ropas bus Vyskupu Saratove, nes Sarotovo Vysk. Cerr'as atsisakė. Liepojaus klebonu bus kun. Leparskis.

Petropilė. Dvasiškojoj Akademijoje didžios profesorių permainos, vieni atsitrauks, kiti užims jų vietą. Terp kitų, kun. Jaunius mūsų lietuviškas lingvista persikels į Krokuvos universitetą lietuviškąją kalbą išguldinėti, kun. Pranaitis, garsus ebraiškos kalbos žinovas išvažiuos į Krasnojarską, kur bus lyg koksai misijonorius. Ir dar keli iš Lenkijos. Į jų vietą poliks profesoriais iš lietuvių šitie kunigai: kun. Baltrušis, kun. Bučius, kun. Dambrauskis, kun. Matsuleviče paliks Akademijos inspektorius.

Rietave. Ras. p. Našlė Grigalienė ant Juros kranto pastatydino medžio kryžių, su po stiklu padėtu lietuvišku parašu, juog ant tos tai vietos jos sunus nuskendo, o praeivių prašo, kad už numirusį pasimelstų. Tai pajutęs Rietavo asesorius sustatė „protokolą“ ant Grigalienės, bet sakės bylą panaikšęs, jei tik ši jam pakis nors 15 rublių. Tai tau zokano pildytojai! Pats caras leidžia šventus kryžius statyti, o koks nors asesorius drąsiai jo valią laužo! Oi, tokiems negalima dovanoti! *Pyktaite.*

Gegužyne, Vilm. gub. Ačiu klebono žmoniškumui lietuviška kalba, kun. Glodenio išvaryta, vėl atgal į bažnyčią gražinama; juog Gegužynas tai grynai liet. parapija, tai kurgi negražisi, jei kiek tiek smagenyčioj yra sumanymo.

Vydeniškėje, Viln. gub. Klebonas Grybas (Gżybowski!) lenkina savo žmones ir gana. Pats lietuvis iš Balnikų miestelio, kurio brolis ir dabar kiteip su juomi nesusišneka, o lietuvišką kalbą už pagonišką vadina, liet. maldaknyges prakeiktinai keikia. Partat žmones Vydeniškėčiai prie Kauno Vyskupijos artimesniųjų bažnyčių glaudžias.

Skaruliuose, Kauno pav. Musų prabaščius užvedė lietuvišką katekizaciją dėl lietuvių vaikų; ačiu jam užtat, meilautumėm, kad liet. pamokslus tankesniai sakytų, o ne vien ant pačių didžiųjų švenčių. Bėda mums, kad mes lietuviai prasčiokėliai neturime tiek drąsos, kiek musų bajorija, kuri lenkiškai moka kriukti.

Karmylavoj, Kauno pav. Pasirupinau, kad kunigas Gabrylavičė, Karmylavos klebonas, T. S. paskaitytų, kame teisingai išrodyta, juog mums Karmylavoj lietuviškų pamokslų ir kitų pamaldų reikia, bet šis, kaip sužavėtas, lenkiškai t-sako, o per atlaidus jei užkviečia ir lietuvišką sakytojį, tai visad neteip iškalbingą.

Bukančiuose, Aukm. pav. Nors parapijoj visi supranta lietuviškai, o tik bajorai lenkiškai temoka tėčiaus dar neperseniai, kada klebonavo kun. Vilimas, buvo lenkiškoji kalba lietuviškąją išginusi, prie kun. Sekliuckio buvo per pusę, prie kun. Digaičio tankiaus budavo lietuviškai, negu lenkiškai, už tai jį ir vyskupas prašalino. Esamasis klebonas kun. Kazlauskis pradžioje buvo beužvedęs lenkiškuosius pamokslus tik kas ketvirtą šventę, bet, Vyskupui norint, ir jis turėjo parėdyti, kad viskas būtų pakarčiu; tik rožančiai ir kitos žmonių giesmės giedamos lietuviškai. Visas tas kaitaliojimos tėsės tik apie 15 metų, o kaip galutinai įvyks sunku dabar atspėti. Bet, matome, nors iš Bukančių istorijos, juogiai kunigai nevisuomet daro, kaip žmonėms būtų naudingiaus, bet kaip jiems patiems juo patinka. O, rodos, ne žmonės kunigams, bet kunigai žmonėms.

Negaliu nepaminėti šitą kun. Kazlauskio pasielgimą, kada jam kątik į Bukančius atvažiavus, atėjo lenkuojenčių delegatas klausti, kaip prie jo bus su lenkiškais giedojimais Kun. Kazlauskis atsakė: kaip bus, bažnyčioje pats

pamatysi, o juogiai tu Bukančių parapijonis, tai meldžiamasis, kalbėk man poterius. Aš noriu žinoti, kokie mano parapijonis, katekizmą ar žino. Bajorukus trilinkas iš klebonijos išbėgo, matyt, nei poterių nemokėjęs; tai mat, kokie mūsų lenkai!

Silva.

Šėtoje, Aukm. pav. Musų prabaščių kun. Sakalauskį vienok į Vendžiogalą iškėlė, kame lietuviai suvis sulenkuoti, o į jo vieto parėjo kun. Šurna, su kuriuomi pigiaus susirokuoti.

Pabaiske, Aukm. pav. reikėtų platesnio lietuviškos kalbos vartojimo, bet klebonas Dirgėtas nenori bajorų pykinti.

Raseiniuose. Kada esti „okružnasis“ sudas, tai mūsų kunigai visad sėdžia sude, idant katalikus liudytojus prisaikinti, bet, kaip yra sudas „miravasis“, tai kunigas tankiai ir neateina. Tuokart katalikus liudytojus saikina patsai sudo prezidentas ir mūsų kryžių paėmęs duoda mums bučiuoti. Laimė, kad dar popas nepasisiulo į katalikų saikintoją, o ko žinosi, gal katalikai popui pasipriešinti ir pabugtų. Ne, jei kunigo nebus, tai nėra kaip prieš sudžią arba popą siekti neapsiimkime. Reikalaukime, kad mus saikintų lietuviškai, kad išmanytumėm, ką prisiekę.

Nauja draugystė.

Iš laikraščių išgirdę, juog jaunuomenė dedas į kuopas, štai ir mes susidėjom, jokių rašytų įstatymų, jokių ženklų neturime, nei niekam nesakome apie mūsų draugystės buvimą, nes pirmasis štai slaptos užlaikymas, partat žmonių betvarkių, daugkalbių nepriimame, kaipo ir peikiamų aptariamų.

Apsiėmėm 2. Visad ir visur tik lietuviškai tekalbėti, net ir su nelietuviu, jei tik jis lietuviškai mokėtų.

3. Patiems mokėti ir kitus mokyti liet. rašyti ir skaityti.

4. Turėti knygynėlių, kasmetą iš sudedamųjų pinigų didinama, ir liet. laikr. skaityti.

5. Knygų pirkimą ir jų skaitymą platinti.

6. Rinkti pasakas, dainas, patarles ir tt.

7. Pildyti Tikėjimo ir Doros įstatymus: spaviedotis ben 4 syk ant metų, saugotis girtavimo, laidokavimo, keiksmų ir t. t. Vienas, kitą reikale perspėti, padrausti.

8. Kasdien ben po 1 sveika Marija kalbėti, o šventdieniais ir daugiau pasimelsti už katalikišką Bažnyčią, už Lietuvą, jos prietelius ir priešus.

Štai svaresniejie mūsų kuopos įstatai, kurie tiesa nieko skirtingo neprisako, juk tai kiekvieno lietuvio priderystė.

Sąnarys.

Senoviška is stabmeldystės laikų daina.

Vienas senelis Kvėdarnos parapijoje šią dainėlę girdėjo ir pats išmokęs, mums padainavo:

Štai ta dainėlė:

Uksmėj-girioj stovėdamas
 Ir oškeles ganydamas
 Meškų-vilkų bijodamas,
 O saidoką laikydamas
 Teip savyj dainiavau: (2 syk).

Tu oželi-juodbarzdeli
 Augk, augk, augk
 Dievuks mūsų tavęs
 Lauk, lauk, lauk.

Paupalyj yr kalnalis,
 Kur ugnali, kaip žvaigzdali
 Dyną-naktį smelk, smelk, smelk,
 Ten Ruginis su Žvaginiu
 Dievui ožius smaug, smaug, smaug.

Po rugpjučio ir rugsėjo.
 Vesim tave, juodbarzdėli
 Ant to tai kalnalio, ant to tai kalnalio,
 Kur Ruginis su Žvaginiu
 Garbei - šlovei dievui mūsų
 Ir tave pasmaugs, ir tave pasmaugs.

Dainos žodžiai reiškia seną jos paėjimą, kadą Lietuviai dievaičius garbino. Kokiam čią „dievukui“ auginamas „oželis - juodbarzdėlis“, nedrėsu spėti; gal tai buvo „Ganyklius“. Ruginis ir Žvaginis, matyt, tai stabmeldiškųjų kunigų vardai. Ruginis pavardė ir man yra žinoma, o Indriejavo parapijoj (Ras. p. greta Kvėdarnos) yra Žvaginiai (sodžius) ir Žvaginių kalnas, propat jo šalį bėga mažutis upelis, o truputį toliaus didesnis „Žvelsė“. Ar tai čią ant Žvaginių kalno esančią ypatingą aukų vietą giesmė apdainuoja, ar gal toji giesmė buvo visur žinoma, tegul žinovai išriša.

R. M.

Kas tai būtų žodis „gabija“? Sykį man (R. p.) Eržvilko parapijoj apsinakvojus, kaip tik gaspadinė padengė stalą ir uždegė žvakę, vienas pusamžis žmogėlis B. pasakė:

„Lino gija užiesta
 Ir „gabija“ užšviesta“.

Prašiau, kad man paaiškintų, kas tai būtų „gabija“. Vienas senukas sakė, kad tai „ugnelės vardas“, kitas tik tą tepasakė: „gabija-šventa ugnelė“. Sakė dar ir tą, juog tiedvi eiluti esanti paimti iš kokios ten ilgesnės dainos, bet niekas jos uždainuot nemokėjo.

R. M.

„**Illustr. Landw. Zeitung**“ 1902 rašo, juog norint, kad bulbės (roputės) užaugtų didesnės ir miltingesnės, reikia bulbių žiedus nuskainioti, nes žiedai suvis bereikalo daugel sutraukia į save sulčių ir maisto. Kas turi didžius bulbių laukus, žinoma, paduodamosios rodos klausyti nenorės, bet lai vargšai, kuriems ir mažiausias trupinelis brangu, pasirupina iš to pasinaudoti.

Iš Rymo. „Kraj“ Nė 33 rašo, juogei Ryme laukia Rusijos carą atvažiuojant. Sako, pirmiaus paviešėsias pas Italijos karaliaus, o paskui apsilankysias ir pas Šventojo Tėvo Vatikano rumuose. Iš to reikia džiaugtis. *Veriauga.*

Kaip reikia ištarti vardus Amerikos miestų, ulyčių ir tt.

Nėra ant svieto painesnės rašybos, kaip angliška. Du žodžiu gali rašytis vienodai, bet išsitariti kitoniškai: pav. **read** išsitaria „riid“ ir „red“, žiurint ant to, kokią turi prasmę — „skaitau“ ar „skaičiau“; **reading** (skaitymas) išsitaria „riiding“, bet **Reading** (miestas Pensylvanijoje) išsitaria „Reding“. Delto nėra ko stebėtis kad mūsų broliai netik Lietuvoje, bet net Amerikoje perkreipia angliškus vardus: Chicago vadina Cikago arba Cichago (vietoje Šikógo) Homestead — Kumštė (vietoje Hómsted) ir tt.

Mislijame, kad lietuviams atnešime naudą, pagarsindami, kaip reikia ištarti vardus bent tų valstijų, miestų ir tt., kuriuose gyvena lietuviai. Bet pirmiau turime pridurti porą paaiškinimų.

Nekurių angliškų garsų negalima išreikšti jokių ženklų. Pav. litara „w“ išsitaria vidutiniai tarp „v“ ir „u“. Jeigu tad vietoje „w“ rašysime „u“ (pav. Wabash — Uobeš), tai nereikia mislyti, kad tikras anglas ištaria „w“ kaip „u“. Teip-pat, „a“ labai tankiai, o „au“ ir „aw“ beveik visados skamba panašiai: „o“, bet nereikia mislyti, kad pav. „Auburn“ lūpose anglo skamba „Obern“, nors tokį ištaraimą šituose paaiškinimuose paduosime. Beto, turime dar priminti, kad amerikiečiai ištaria angliškus žodžius truputį kitaip, nekaip kitų šalių anglai. Męs laikysimes amerikiečių tarmės, — tai gi litarą „l“ reikia beveik visados ištarti panašiai į kieta „l“, o „o“ labai tankiai, kaip „a“. Litara „a“ gale žodžių skaitosi, kaip „o“ arba kaip „e“, bet kad ta „e“ turi labai sunkų ištaraimą, tai tuose žodžiuose, kur galinė „a“ išsitaria antru budu, paliksime savo rašyboje „a“. Kur rašysime „é“, tą tą garsą — reikia ištarti ilgiau, nekaip liet. „é“.

Suvienytos Valstijos Amerikos vadinasi angliškai: United States of America — ištark: Junáited Stėts of Amérika.

Valstijos.

rašėsi:	išsitaria:
Arkansas	Arkanso (-es)
Colorado	Kolorádo
Connecticut	Kanétikot
Georgia	Džiordžia
Idaho	Aidaho
Illinois	Ilinoi (-oiz)
Iowa	Aioua
Kansas	Kénzes
Kentucky	Kentóki
Maine	Mén
Maryland	Mérilend
Massachusetts	Masečiuúsets
Michigan	Mišigen
Minnesota	Minesóta
Mississippi	Misisipi
Missouri	Mizúri
Montana	Montána
New Jersey	Niu Džorsi.
New Hampshire	Niu Hémpšir
New York	Niu Jork
North Carolina	Nort Karolaina
Ohio	Ohájo.
Oregon	Oregan
Pennsylvania	Pensilvénia
Quebec	Kuibék
Rhode Island	Rod Ailend
Tennessee	Tenesii
Utah	Júta
Vermont	Vermónt
Virginia	Veržinia
Washington	Uóšington
Wisconsin	Uiskánsin
Wyoming	Uajóming
West Virginia	Uest Verdžinia

Miestai.

rašosi:	išsitaria:
Adams	E'dems
Aiken	Ē'ken
Akron	E'kron
Albany	O'lbeni
Alden	O'lden
Allegheny	Alegèni
Allentown	E'lentaun
Altoona	Altúna
Antietam	Entiitem
Auburn	O'bern
Augusta	Ogósta
Austin	O'stin
Avondale	Ē'vondél
Bay City	Bèi Siti
Bayonne	Bèjón
Belleview	Belviú
Baltimore	Bóltimor
Braddock	Bredok
Brockton	Brokton
Binghamton	Bingemton
Bridgeport	Bridžport
Brighton	Braiton
Broadbrook	Bródbruk
Broderick	Brádrik
Brooklyn	Brúklin
Buck Mountain	Bok Máuntén
Buffalo	Bóflo.
Camden	Kémden
Carbondale	Kárbondél
Catawba	Katóba
Cattaraugus	Keterógos
Catasauqua	Ketasókua
Cayuga	Kėjúga
Centralia	Sentrèlia
Charleston	Čarlston
Chattanooga	Čatanúga
Chautauqua	Šatókua

Chenango	Šénango
Chesapeake	Čésapiik
Chester	Čéster
Cheyenne	Šajén
Chicago	Šikógo
Chicopee	Čikopii
Chippewa	Čipiua
Cincinnati	Sinsinéti
Cleveland	Klivlend
Coketon	Kókton
Collinsville	Kálinsvil
Columbus	Kolómbos
Concord	Kánkord
Crawford	Króford
Cumberland	Kómberlend
Curtis Bay	Kórtis Bèi
Dallas	Délès
Dalton	Dólton
Danville	Dénvil
Dawson City	Dóson Sity
Dayton	Déiton
Dearborn	Dirborn
Decatur	Dekéter
Delaware	Délauèr
Des Moines	Demoin
Detroit	Ditróit
Delray	Delrèi
Dewey	Diúi
Dickinson	Dikinson
Douglas	Dóglas
Dubois	Diuboi
Dubuque	Dubiúk
Duluth	Diulút
Dundee	Dondii
Dunkirk	Dónkirk
Dunmore	Dónmor
Duquesne	Diukén
Dwight	Duáit
Edwardsville	Eduardsvil

Elmira	Elmáira
Elmwood	E'Imuud
Enterprise	Enterpraiz
Erie	Iri
Easton	Iston
Fairview	Fèrviu
Fall River	Fol River
Faulkner	Fókner
Flushing	Flóšing
Forest City	Fórest Siti
Freeland	Friilend
Galveston	Gélvoston
Galway	Gólué
Georgetown	Džiórdžtaun
Gloucester	Glóster
Great Bend	Gret Bend
Greenfield	Grinfild
Green Ridge	Grin Ridž.
Greenwich	Grinidž
Halifax	Hélfeks
Hanover	Henóver
Haverhill	Hèveril
Hazleton	Hèzelton
Hazen	Hézen
Highfield	Háifild
Hillside	Hilsaid
Homestead	Hómsted
Houston	Háuston
Howard	Háuard
Hudson	Hódson
Hyde Park	Haid Park
Iroquois	Irokuoi
Island	Ailend
Jackson	Džékson
Jamestown	Džémstaun
Janesville	Džénsvil
Jefferson	Džéferson
Jersey City	Džórzi Siti
Jessup	Džésop

Johnstown	Džánstaun
Joliett	Džali-ét
Junction	Džónkšen
Kansas City	Kénzes Siti
Knights	Naits
Knowlton	Nálton
Knowles	Nóls
Knoxville	Náksvil
Lacey	Lék Siti
Lake City	Lóral
Lawrence	Lórens
Lawson	Lóson
Laurel	Lórel
Lee	Lii
Lehigh	Lihai
Leicester	Léster
Lewisburg	Liúisburg
Lookout Mountain	Lukáut Máuntèn
Lowell	Lóel
Luzerne	Liuzern
Machias	Mačáies
Madison	Médison
Malcolm	Mókom
Mansfield	Ménsfild
Marquette	Markét
Montauk	Montók
Mount Carmel	Maunt Kármel
Nantucket	Nentókit
Nashua	Néšua
Nashville	Néšvil
Naugatuck	Nógatok
Newark	Niúark
New Britain	Niú Britén
Newcastle	Niukésl
New Haven	Niú Héven
Newtown	Niútaun
New York	Niú Jórk
Norfolk	Nórfok
Northampton	Nortámpton
Norwalk	Noruok

Oakfield	Okfild
Olyphant	Olifent
Omaha	Omaho
Oneida	Onáida
Orange	Orendž
Oswego	Osuigo
Ottawa	A'taua
Park Place	Park Plès
Passaic	Pasé-ik
Patterson	Péterson
Petersburg	Pitersborg
Philadelphia	Filadélfia
Phoenix	Fiiniks
Plainfield	Plénfild
Pleasant Valley	Plézent Véli
Plymouth	Plimut
Port Chester	Port Čéster
Princeton	Prinston
Providence	Právidens
Racine	Resin
Raleigh	Réli
Raymond	Réimond
Richmond	Ričmond
Ridge	Ridž
Rochester	Ráčester
Saginaw	Séginó
Saint Augusta	Sént Ogósta
Saint Joseph	Sént Džósef
Saint Louis	Sént Lúi
Salt Lake Citi	Solt Lék Siti
Schofield	Skófild
Schuykill Haven	Skúilkill Hèven
Seattle	Siétel
Seymour	Simor
Schenectady	Skinéktedi
Shamokin	Šemókin
Sheboygan	Šibóigen
Shenandoah	Šénando
Silver Creek	Silver Krik

Springfield	Springfild
Spring Valley	Spring Vėli
Staten Island	Stėten Ailend
Stoughten	Stóton
Streator	Stritor
Syracuse	Sirakiúž
Scranton	Skrėnton
Taylor	Tėlor
Tioga	Tajóga
Tucker	Tóker
Union City	Júnien Siti
Utica	Jútika
Vancouver	Venkúver
Waitsfield	Uėtsfild
Wainwright	Uėnrait
Walkerville	Uókervil
Warwick	Uórik
Washington	Uóšington
Waterbury	Uóterberi
Waverley	Uėverli
Wayne	Uėn
West Chester	Uest Čester
Wichita Falls	Uičita Fols
Winchester	Uinčester
Winona	Uainóna
Wrightstown	Ráitstaun
Wyoming	Uajóming

Ulyčios.

Ulyčios Amerikos miestuose yra daugiausiai vadinamos vardais garsių žmonių (prezidentų Suv. Valst., generolų, išradėjų ir tt.) arba vardais žmonių, turinčių prie tos ulyčios didesnę savastį. Viename Pensylvanijos miestelyje ulyčia nešioja vardą lietuvio: Teplir Street (Teplir tai angliškai Tepliušis). Medžių vardai teip-pat yra duodami ulyčioms — taip, kaip visur: Willow Street (skaityk Uilo Strit) — Žilvičių ulyčia; Oak Str. (Ok St.) — Aržuolų ul.; Pine St. (Pain St.) — Pušių ul. ir tt. Amerikiečiai teip-pat mėgsta savo ulyčias numeruoti: pirma, antra, trečia

ir tt.; skaito jas kartais litaromis: Avenue (skaityk évnių — tai yra plati ulyčia) A, avenue B ir tt. Kiekviename mieste yra vyriausia ulyčia; vadinasi ji Main (skaityk Mén); yra Centrališka — Center (Sénter): New Yorke didžiausia ulyčia vadinasi Broadway (Bróduėi); ulyčias to vardo atrasi beveik kiekviename mieste. Vardai upių, valstijų, kalnų, miestų, paviėtų ir tt. yra neretai irgi suteikiami ulyčioms.

Apskritai imant, norint vardus ulyčių ištarti gerai, reikia žinoti, kaip išsitaria angliškai vardai žmonių, upių, miestų, medžių ir tt. Kas tai žino, tas nedarys, jokių klaidų, — tas pav. Quincey ištars, kaip Kuinzi; Sioux, kaip Šu; Ohio, kaip Ohajo; Chenango, kaip Šénango; Chipewa, kaip Čipiua; Norwich, kaip Norič ir tt. ir tt.

Apgarsinimai.

Nr. 7 ir 8 T. Sargo turto atskaitoje buvo pažymėta, juog tiek ir tiek T. S. knygų aš pasiuntęs į Ameriką. In vietą tų knygų p. Ukiškiui pažadėjau padovanoti T. Sargui savasias knygas, kurios pasiūstos pirm pusės metų iš Amerikos per tulo parubežino geradėjo kaltę vos dabar atėjo į Tilžę. Čia paduodu surašą tų knygų ir skaitlių kožnos knygos egzempliorių:

- 5 egz. Lietuviškos.* Medega lietuviškai mitologijai.* Kn. I.
- 50 „ Tvanas, istoriška apysaka H. Sienkevičiaus.* Dalis I.
- 50 „ Tvanas istoriška apysaka H. Sienkeviaus.* Dalis II.
- 170 „ Kristijono Donelaičio Raštai. Metų laikai ir kitokios eilės. Psl. 134.

*) Knygas kurių titilai pažymėti žvaigždėlė cenzura perleidžia neretai į Rusiją.

- 100 egz. Trakiečių Dzukų dainos.*
- 100 „ Pabriežos Botanika.*
- 50 „ Kun. A. Burbos prozaiški raštai, tm. I.
- 50 „ Kun. A. Burbos prozaiški raštai, tm. II.
- 100 „ Kun. Totoriaus, „Pamokslai gražių žmonių*“
- 90 „ Lietuviškas Albumas, antras išleidimas, dalis I. Paveikslai istoriškų vietų, lietuviškų namų, išdarbių ir kitokių.
- 90 „ Lietuviškas Albumas. Lietuviški raštininkai ir žemesni vyrai; Dalis II ir III.
- 100 „ Išpažinties istorija, pagal A. Guillois.
- 200 „ Valdimierius, kun. Smidto apysaka.
- 50 „ Duonos jieškotojai, H. Sienkevičiaus.
- 20 „ Medega Simano Daukanto biografi ai.
- 25 „ Anima* Vilis.
- 20 „ Lietuviškas Albumas. 1-mas išleidimas.
- 25 „ Pajauta, Lizdeikos duktė arba Lietuva XVI šimtmetije. Knyga I.* 6
- 100 „ Lietuviški Dainiai pradžios XIX šimtmečio. Klasiška tautiškas perijodas Jr. Jono.
- 100 „ Rankvedis Senoviškos Istorijos. Kn. I.*
- 100 „ „ „ „ Kn. II.*
- 90 „ Laiškai iš kelionės po Palestiną.*
- 10 „ Lietuviška Chrestomatija.
- 10 „ Lioretaniška Litaniija.*
- 10 „ Dogmatas apie pragarą.*
- 10 „ Juokų knygelė.*

*) Knygas kurių titilai pažymėti žvaigždėlė cenzura perleidžia neretai į Rusija.

300 egz. Katalikų bažnyčia ir mokslas.*

200 „ Kun. Strazdelio raštai.*

Išleidus Nr. 7 ir 8 T. Sargo patyriau, juog pas godojamą Tilžės Kanauniką Januskowski yra 1896 m. T. S. 20 kompletų teip-gi kitų metų NN. kiek. Taigi nors ateinančiame Numerije galima bus pranešti, juog su kitų sargiečių pagelba turėsime visų metų kompletus.

Visas T. Sargo knygas apsiėmė pardavinėti savo krautuvėje p. Schoenke ir per kun. Hinzmaną, Bilviečių kleboną keturis-syk ant metų išduoti atskaitą T. Sarge. Komisijos p. Schoenke ims 25%.

su godone

Kun A. Milukas.

Atsakomasis Redaktorius: J. Lapinas.
Jam reikia siųsti spaudinius, rankraščius ir pinigus.

Spauzdinta pas J. Šenkę.

Paaugusių žmonių knygelė.

Plikbajoris.

Krakių parakvijoje, Rezgių sodoje mito naguotas berniukas, vardu Stapė, tečiaus bajoraitis. Sugebėjo jis verpeles, bosus, kivinius, pusbosius, kipelius, kodelius, dvidugnes, milžtuves, ranktines ir lauknešėles dirbti; mokėjo bliūdus, druskines, vogonus, vagonaičius, taures, ratelius, stabules ir skridulius tekinti, šaukštus ir kaušus skobti; persimanė ratus, šliužius, roges, važius, ludes ir šlėdes padaryti. Dar buvo žmogus išmintingas, degtinės nė į burną neimas, ne brangininkas ir valgyje išmonių nedaras; todėl ūkininkai už kits-kito padargos sutaisymui jį vadinėjo.

Teip Staponas dailiai besidarbuodamas susirinko kiek tiek pinigų, už tuos pirko nuo Oleknavyčios lopą žemės ir pasistatė trobele. Ūkė įkūręs reikalavo ir šeiminkės; todėl vedė padorią ir dievobaimingą mergele, vardu Marijoną. Kolei vienudu tebuvo, netrūko duonos, bet ilgainiu, sulaukusiū ketvertos vaikų, prityrė vargo. Rods išigavo ožką, žasiną, antiną, dvi kerši žasi, vištą lutę ir kiaulelę, tečiaus sunku buvo permisti. Staponas, papratęs

pigiai už savo darbą te - imti, negalėjo tiek pelnyti. kiek išmaitinimui moters su ketverta vaikų reikėjo. Marijona, vaikams dar mažiems tebėsant, negalėjo jų pamesti, todėl ryto metą ankstie kėlusi užkišo trobelės langelį lakatu, o pati skubėjo prie kaimynės turtingos daržo ravėti ar padėti javus iškulti, o tai dėlto, kad gautų vaikams duonos papentį. Namon sugrįžus, kad išmiegoję vaikai pradėjo kurkėti, ši tarė: „gulėkite, vaikeliai, gulėkite; dar putros neišviriau“. Teip juos migino lyg priešpietės, kad valgyti nereikalautų.

Kažikuomet sakė Staponas:

— Ar žinai ką, Marijona? Mūsų krašte gana turime artojų, šieno piovėjų, bernų ir piemenų kiek reikiant, bet maža tėra amatininkų. Jug šitai mūsų pačių parakvijoje vos ne visi kalviai, kurpiai, siuvėjai, malėjai, dailidės, odininkai vien yra ar vokiečiai iš Prūsų atsivilkę, ar žydai, ar rusų ateiviai. Męs turime prie jų eiti melsti, kad mums ką padirbtų, padirbus brangiai užmokėti. O dėlko tai? — Juog patys it mulkiai nesugebame to padaryti. Argi negeriaus būtų, kad mūsų pačių žmonės mokėtų tai padirbti, ko reikalaujame? Pinigai mūsų neitų į Prūsus, bet paliktų čia-pat kaimynų rankose. Dar šitai žydai — kurpiai ir siuvėjai ar kartą pavagia skiautes, šikšnogalius, menkai tepasiuva ir apgaudinėja mus. Nejau męs esame teip neakyli, kad negalėtume to išmokti, ko išmoksta kitų šalių žmonės? Turime avikailių, jautinų, veršinų, bet nesumanydami kaip reikiant jų išdirbti, parduodame už menką prekę žalias, o išdirbus vėl perkame ir mokame du ar tris kartus brangiaus. Ar-gi mums ne gėda? Rusai rudenį prie mūsų atėję, išdirba rods avikailius, bet išminta mūsų duona, išraugina kailius mūsų medžių žievėmis, išpeša daug vilnų ir parduoda, o grįždami pavasarį namole parsineša po keturis ir penkis šimtus rublių. Ar-gi ne geriaus būtų, kad męs patys tai sugebėtume padaryti? Todėl vedu, savo vaikų nė į kokius mokslus neleisdamu, atiduokiva geriems amatnikams ir tolei neleiskiva skysties, kolei kaip vien reikiant neišmoks savo amato.

Atsakė žmona:

— Bet jug ne visi visam sudera; kaip galiva ančtikti, kuriam vaikui koks tinka amatas?

Staponas atsakė:

— Aš ančtiksiu.

Visų vyresnysis sūnus Ignė dvyliktus metus amžiaus savo jau ėjo. Kažikuomet tėvas pabūkles savo namon parnešęs, išėjo į kaimynus. Tuotarpu Ignė piūklelius su stygomis paėmęs padirbo ratelius važinėti. Tėvas tai pamatęs tarė:

— Ignė bus ratdirbys. Leiskiva jį į Kedainius ten, yra yokietys Zaulius, sugebąs ir karietas dirbti.

Žmona atsakė:

— Gerai, atiduokiva.

Staponas nieko netrukęs nuvedė Ignę pas Zaulių ir pristatė, kad būtų per dvyliką metų.

Ignė pas vokiečių būdamas dirbo, ką galėjo, katalikų pasninkus laikė, vaikščiojo į bažnyčią ir išmoko gerai amata savo. Pabengęs metus, gavo nuo meistro raštą, nuvyko į Kauną ir pats pradėjo visokias važiuotes dirbti. Išigavęs pinigų pirkto namus, vedė moterį ir visoko buvo partekęs.

Nepertolie nuo Stapono trobelės gyveno žmogus kalvis, bet maž terpersimanąs kalti. Edvardas, jaunesnysis sunus, kuomet pragumą gavęs, bėgo į kalvę, spaudė dumples, anglis kasinėjo, o kartais kujeliu padėjo ūkininkui ir kalti. Pasergėjęs tėvas tarė:

— Tiek! mano Edvardis bus kalviu.

Lygia dalia su moterė pasišnekėjęs, nuvedė jį Kaunan ir pristatė prie gero kalvio vardu Pridrikio, kame vaikas, vėl per dvyliką metų mokėsis, tapo garsingu kalviu ir turėjo duonos, kiek noris.

Trečiajį sūnų Peliksį tėvas norėjo padaryti odininku, bet nebuvo prie ko atiduoti. Žinojo užvis rusus sugebant kailius gerai išdirbti, bet pinigų trūko kelionei. Numadamas tai Ignacius, vyresnysis sūnus, davė 40 rublių. Su tais Staponas išleido Peliksį į Kazanių, kame tas lig šioliai tebesimoko kailius rauginti.

Liko dar Staponui maža duktė Elzelė. Tą išleido prie geros audėjos. Vaiku tebebūdama lenkė gijas, drožė skalas, vijo siūlus, špūles, trynė šeivas, metė audeklus, šlavė trobą, ir tt, o paūgterėjusi pradėjo teip guviai austi audeklus, juog ir savo mokytoją praėjo. Išmokyta, gavo vyrą sugebantį batus siūti, o abudu skatiką kasdieną uždirbdamu dailiai mito.

Linkėtinas yra daiktas, kad ir kiti Stapono paveizdą sekdami vaikus leistų pas amatininkus.

Staponas su Marijona, vienudu palikūsiu, pergyveno savo amžėlį trobelėje ir dailiai pasirinko.

Vengrai.

Man rodos, juog visi regėjote vengrus, kurie žiemos laiku ateina prie mūsų; todėl noriu čia apsaityti, kas tai yra vengrai, ko vaikščioja ir kaip gydo žmones. Tikiu tą apsakymą nebūsent be naudos.

I mūsų pietus tuojaus už lenkų karalystės prasideda vengrų žemė. Yra gana plati ir skaitosi dalim Austrų ir Vengrų ciesorijos. Vengrai vos ne visi yra katalikai, žmonės nekuo nedėti ir gana turtingi, nes jų žemė yra vaisinga. Turi savo kalbą, tečiaus moka ir vokiškai.

Vengrų žemėje ciesorius įsteigė žolių dirbtuves, kurios daug pritaiso žolių, gydymui žmonių suderančių; todėl vyresnybė, negalėdama visų krašto gyventojams parduoti, verčiasi tomis žolėmis ir pelno pinigus. Žmonės, žoles parduoda, turi kiek tiek ant jų persimanyti; todėl vyresnybė priskiria iš sodų vaikiukus, moko juos vardu žolių ir liepia gerai išidėti jų prekę. Dar eisenčius i mūsų žemę išmoko lenkiškai, rusiškai ir žemaitiškai, nes be to negalėtų susišnekėti. Teip prašveitę duoda kiekvienam ilgus batus, kelnes, striupkę ir apsiaustą žydrus; platų pilką brylį ir lazda su kirveliu ant galo; o i kukšterą įkabina skrynelę su žolėmis. Perdėtiniai prikrovę ratus žolių važiuoja, o nešėjai keliauja pėsti. Apie Visų Šventę būri tokių vengrų kasmetai išleidžia i mūsų pusę. Vaikiukai, žoles nešioja, nebeina ciesorijoje i karūmenę

Kiekvienas nešėjas tiek turi pinigų perdėtiniui atskaityti, kiek išneša duotos jam žolės, o ką daugiau išvilioja nuo žmonių, tas jiems tenka.

Kad idėm žinotumėte, kas per gydytojai yra vengrai, aprašysiu čia elgimos vieno, kurio tikra pavardė buvo Petras Nepomuk.

Tas metuose 1829 atvykęs į Raseinius ėjo į aptieką ir siūlojo žoles savo. Aptiekorius, pamatęs buteliukus jo atkaišiotus, be spaudalų, žoles praskiestas, juokės iš jo ir nepirko. Petras apmaudingas laukan spudindamas tarė pats savip: „su tais mokytais aš nieko nepadarysiu; eisiu geriaus pas artojus į sodas. Teip ryžęsis nukumorino į Dumskiškių sodą. Į pirmą kiemą įžengdamas tarė: „tegul bus pagarbintas Jezus Kristus“. — Ukininkas atsakė: „ant amžių amžinųjų amen“. — Ejo tuojau svetys į trobą, nusiautė savo apsiaustą, pastatė skrynelę ant stalo, išėmė buteliuką ir patepė akis; paskiaus tarė: „koki grakšti gospadinė, kaip pas ją viskas dailiai surykinota! Bene turite sergančių? Aš išgydysiu“. — Šie atsakė: „ačių Dievui sveiki esma lygšiolei. — Čia kaimyno mūsų Jurgio serga motyna; bet ją karšatis juoba žudo nekaip liga, nes turi jau 82 metus“. — Klausė vengras: „o kame Jurgis“? — Šie atsakė: „čia sodos viduje; pas jo vartus yra žalias kryžius“. — Dar tarė vengras: „ponytaite, esmi svečias prie jūsų, ar nepavaišisi kuo“? — Ta ir pašėrė valkatą.

Vengras, be kokio užmokesnio pavalgęs, nėšinos toliaus ir įėjo pas Jurgį. Pamatęs jį kieme sušuko: „ką beveiki, Jurgi?“ — Šis atsakė: „meldžiamasis, ar mane pažįsti“? — Svetys tarė: „o kaip gi; ar neatmeni, kad aš čia pirm šešių metų gydžiau žmones“? — Jurgis atsakė: „tiek neatmenu“. — Įėjęs vengras į trobą padėjo savo skrynelę, patepė akis ir išgirdo kosant senutę. Šoko tuojau į šalutinę, pamatė senutę besiritinėjant lovoje, ėmė už rankos, stebėjos ir tarė: „tamsta turi 82 metus amžiaus, skauda tamstai srėnas, dusulys žudo, naktimis miegoti negali. Bet nenusigąsk, jei sūnus pinigų nepasigailės, būsi sveika ir šokinėsi it mergelė dviejų dešimtų metų“. — Senutė tai girdėdama prasijuokė. — Vengras

toliaus tarė: „nu Jurgi, ar duosi man šešis rublius, aš senutę išgydysiu“? — Šis atsakė: „ką beišgydysi“? — Šis atsakė: „ką beišgydysi, karšatis, bengiasi“. — Sušuko vengras: „ot jau nebmyli motynos, Viešpats tavęs nepalaimis, gailiesi pinigų, jug aš ne šimto rublių reikalauju Kiek duosi“? — Šis atsakė: „tet, duosiu tris rublius“. — Vengras tarė. — „duok keturis“. — Senutė tai girdėdama atsiliepė: „Sūneli, duok, ir aš pridėsiu, — rasi pagysiu, jug jis mano sopolius kaip iš rašto išskaitė“. Teip sulygus vengras atnešino puodą ir visokių javų po truputį. Įbėrė į tą rieškutes rugių, miežių, kviečių, avižių ir sėmenų, idėjo keletą lapų nuo šluotražės, pripylė puodą vandens, liepė suvirinti ir gerti kas dieną po dvi stiklini. Tarė senutė: „o skystimus sugėrusi, ką dirbsiu su tirštimais“? — Šis atsakė: sukąsnok ir praryk“. — Tarė senutė: „oi daktarėli, nė vieno danties nebturėdama, kaip aš sukąsnosiu“? — atsakė vengras: „sužėlėk, išsulpėk ir išspiank, o būsi sveika it rubuilis“.

Dar vengras pajieškojęs kredo parašė į sija Jonas Kunga ir sakė savo pavardę rašas. Atėmęs pinigus tarė: „kitą metą aš čia užėisiu ir pasidžiaugsiu iš sveikatos senutės. Sudiev“. Išėjus vengrui tarė Jurgis: „ar ta žinia, kame žolės, jug ir patys būtume senutei grūdienei išvirę“. Senutė, išplempusi puodą srėbalo, neužilgo numirė.

Keliaudamas vengras pakliuvo į Blinstrubiškės sodą, Papelkiais vadinamą. Įėjęs į namus atrado ūkininką Joną jau pusamžio ir klausė: „ar sveiki esate“? — šis atakė: „sveiki“. Svetys jėmė Jonui už rankos, stebėjos į delną ir tarė: „kaipgi tamsta sakais sveikas esas, o sergi? Miegodamas knarki, lig trečios adynos temiegti, pakirdęs apsisuki ant antro šono, apsisukęs bezdi ir nebveikiai gali užmigti. Kartais dar skauda tamstai srėnas ir lieneša varsto. Jei žolių nuo manęs nepirksi, neužilgo didžiai įsirgsi“ — atsakė Jonas: „nu jug ištiesų teip yra, ar giltinė ir papasakojusi“? — Tarė vengras: „ne giltinė pasakė, bet ranka tamstos ir mano tai rodo. Turiu žoles nebrangias, už septynis rublius išgydysiu“.

— atsakė Jonas: „kame rasiu teip daug pinigų“? — Tarė vengras: „nu, kaip geram ūkininkui duosiu už šešis, ant galo už penkis; nesigailėk dėl savo sveikatos“.

— Atsakė Jonas: „nu, gerai duok jau“. Vengras atnešino tuščią butelį, pripylė vandens, įvarvino po tris lašus iš dviejų savo buteliukų, ėmetė žiupsnį druskos, sumaišė ir liepė gerti, kol pabengs, kas rytą po stiklą. Atėmė paskiaus pinigų parašė į sija Jokubas Eiken ir įsikabino į kukšterą.

Išeidamas teiravosi, be nėra kame ligonių. Jonas atsakė: „Viduklės karčiamoje žydo sūnus nuo nedėlios serga karščiais“. Vengrui išėjus Jonas gėrė žoles ligi galo ir paliko toks pat, koks buvęs.

Vengras tiesias nuėjęs į Viduklės karčiamą, padėjo žoles ir pamatė begulintį žyduką. Kibo jam už rankos, o į delną prisistebėjęs tarė: „matau, juog nuo nedėlios sergi, karščiai tave žudo. važiojai, peršalai; nepirkęs nuo manęs žolių netversi“. Paskiaus atsisukęs prie kitų žydų tarė: „klausykite jus, žydai, męs ne pinigų rankiodami vaikščiojame, bet žmones gydydami. Dievas atsiuntė jums į namus daktarą. Šią naktį prisisapnavo man jūsų pranašas Abraomas ir liepė eiti į tą karčiamą jauno ligonies išgydyti, o aš nė žinote nežinojau čia sergant žmogų.

Tėvas tai girdėdamas pradėjo lygauti ir sulygo žoles už pusantro rubliaus. Vengras davė mažą kaip pirštas buteliuką, liepė dalyti ligoniui kas dieną po penkioliką lašų ir iškeliavo. Tuotarpu žydelis tas žoles gerdamas tris dienas bepateko ir mirė. Tėvas vos nēpatrako, norėjo vengrą jieškoti. bet kame berasi? Cigono klėtyje nesugavęs laukuose nebsugriebsi.

Vengras leidęsis ant Krakių linkui, pamatė netolie nuo kelio butą, įėjo, atrado ūkininką raudoną it batvinį su raudona it dūliu nosimi ir suprato jį geriant. Savo tiškai elgdamos, klausė: „ar sveiki esate“? — ūkininkas pasisakė sveikas esąs. Bet vengras už rankos jam kibęs tarė: „aš už tamstos sveikatą ir trijų skatikų neduočiau, nes vos pasigeri, galva sukasi, kojos šlitinėja, miegti išsižiojęs, burna tamstai džiūsta, o kartais gelia ir srėnas.

Jei nuo manęs neimsi žolių, neilgai tepateksi“. — Atsakė ūkininkas: „o ar brangios bus“? — Tarė vengras: „ką čia brangios, dėl savo sveikatos nieko nereikia gailėtis, už 10 rublių išgydysiu“. Šeimininkas ėjo prie moters ir tarė: „motin, ar girdi? tas svetys manęs neklausęs išpasakajo ligas mano, ir keta išgydyti už 10 rublių. Ar galėčiau imti žoles“? — atsakė moters: „et, ką čia žolės, vengrai žmones apgaudinėja; geriaus pamesk arielką ir būsi sveikas“. Ūkininkas tečiaus sulygo su vengru žoles už tris rublius.

Vengras klausė: „ar turi arielkos“? — Šis atsakė: „turiu“. — „Atnešk man butelį“. Atnešus įvarvino į degtinę iš trijų buteliukų po kelis lašus, liepė kas rytą gerti po stiklą ir atėmė pinigus. Ūkininkas tarė: „ačiū tau, daktarėli, už skanias žolės. Pati man ir galvą jau iškūlo už gėrimą, dabar nebegalės nieko sakyti“. Vengras ištvylino, o ūkininkas koks buvęs paliko.

Vengras užėjęs į Jauniškių dvarelį sergančių nerado, vienok ponaičiams pardavė dvejus banduras, o panelėms raudonus karolius. Visūmažesnioji tarė: „meldžiamasis sveteli, bene turi žolių nuo blusų? vasaros laike tos mums įkira“. — Šis atsakė: „turiu, kodėl neturėsiu“. Ištraukė keletą popierėlių su įvyniotomis dulkėmis ir pardavė. Kad išdūrinęs vengras jau buvo pusėje kiemo, atsiminusi panelė skriejo prie jo ir tarė: „užmiršau paklausti, kaip tas dulkes reikia vartoti“? — Šis atsakė: „reikia kiekvieną blusą sugauti, išžiodyti ir kratyti tas dulkes į nasrus; kaip tik paragaus, — padvės“. — Tarė panelė: „et, juokdarys esi; aš sugavusi galiu ir užmušti“. — Atsakė vengras: „nee, gali ir teip daryti, jei bluselių nesigaili“.

Toliaus keliaudamas vengras atėjo į karčiamą P. Przeciševskio ir išgirdo sodelėje mergelę nuo trijų metų džiūtim sergant. Pasilsėjęs ėjo į tą sodelę. Atradęs ligonį veizdėjo į delną ir tarė: „turi džiūtį, tretį jau metai kaip sergi; nieks tavęs negydė, pakol Viešpats manęs neatsiuntė; aš tave pagydysiu.“ — Atsakė mergelė: „aš neturiu pinigų, kuo užmokėsiu?“ — Tarė vengras: „et, turi skepetų, duosi man ir gausi žolių“. Teip

pasakęs liepė atnešti smalinyčią. Tris atvejus pylė į dervą vandens, pamaišė ir išliejo į puodelį, kelis lašus įvarvino žolių savo į tą vandenį ir liepė gerti. Mergelė atiduodama skepetą apsiverkė ir tarė: „laikiau tą įkapei, o dabar turiu atiduoti ateiviui“. — Atsiliepė vengras: „kam tų įkapių? išgysi, kitą gražesnę užsidirbsi“. Tai pasakęs nežinau kur ištvylino, o mergelė, išgėrusi dervos vandenį, ant pavasario kovo mėnesyje numirė.

Teip tatau vengrai į rankas veizdėdami ančtinka ligas ir teip gydo. Tečiaus netrūksta prie mūsų žmonių, kurie laukia tų makliorių, tiki jiems, perka nuo jų žoles ir duodasi baisiai apgaudinėti. Ar-gi ne gėda jums, išmintingi žmonės? Sugrįžę namon vengrai sako: „ai, Lietuvoje ir Žemaičiuose žmonės tamsūs, daugiau turi pinigų ne kaip proto. Kiekvienam ir sveikiausiam galima įkalbėti ligą ir pinigus išmasinti. Bepigu mums ten nuėjus: pilnas kišenės pinigų prikrauname; o kad jie išmiršta, kas mums darbo, lai gauna daugiau išminties“!

Tokiais pat gydytojais yra bobos, šėipjau žmonės, bajorai, o kartais ir kunigai. Tie visi daktarystės nemokėsi, nepažįsta ligų, gydo jus vos ne visuomet degtinė, o ta nėkuomet ligose nederą. Teip darydami baisiai jus apgaudinėja. Žmonėms gyvybę savo mylintiems nelinkėčiau pas juos eiti ir žolinėtis.

Lokininkai.

Už Vilniaus yra miestelis, vadinamas Smorgonė, kuriame ne per seniai sugautus krūmuose meškučius arba lokius mokė šokti ir dviem kojom vaikščioti. Lygia dalia Žemaičiuose Raudonamjame dvare Jomylistos Tiškevičiaus pramokytus lokius gebėjo žmonės arba pirkti, ar nunuomoti keletui metų ir vadžioti po mūsų kraštą.

Bet tie lokininkai kaipo katalikai nėkokių išmonių nedarė, atvedę savo gyvulus pas ūkininką, tam leidžiant, pūtė patrūbočių, šankino lokius (meškas). paskiaus davė joms kepures, prašydino nuo šeimininko pinigų, javų,

duonos ir mėsos. Vistai padarę nešinos į kitą butą ir lygia dalia šankino. Visi sodos vaikai juos lydėjo, o šunes už kits kito lojo, bet prie lokių artinties nedrįso.

Kartais vadžiojo drauge lokį ir lokienę; tai apsi-vedus lokininkai džiaugės, nes užgimęs lokutis būtinai jiems priderėjo. Suvadindavo žmones ir pakeldavo gimtuves. Stipriai jau pasigėrę pramindavo lokutį maušu, šmuilu ar kitu žydų vardu; todėl žmonės ir vadino tokią gėrynę lokučio krikštnomis.

Susigentinę teip lokininkai su žmonėmis paprastai daugiau gaudavo dovanų. Tečiaus visuomet ūkininkai skaitė lokininkus už ubagus, kuriuos kiekvienas šelpti turėjo. Lokininkai priešingai skaitė save už ponus. Kad vieną kartą kažikuo apsiriko vaikiukas senesniojo lokininko, tas balsu tarė: „tau arti reikia ir ekėti, ne ponu būti, ne lokius vadžioti.“

Žagarės parakvijoje Veržių sodoje metuose 1820 žiemos laike pas ūkininką Jokubą apsigulė lokininkai. Jokubas turėjo gerai uždaromą jaują, kurioje savo arklius laikė. Lokininkai norėdami kaip reikiant atsilsėti, meldė ūkininką, idant ant vienos nakties išvedės ašvienius į kūtę, leistų lokius kluone uždaryti. Jokubui leidus ir išvedus arklius, lokininkai du didžiu lokiu uždarė jaujoje ir sugulė troboje. Tuotarpu du iš Kuršo atvykusiū cigonu, nežinodamu lokininkus nakvojant, atėjo naktyje vogti arklių. Pagadino jutryną, įsilaužė į kluoną ir ėjo tamsoje gaudyti arklių. Vienas cigonas begraibydamas antmynė lokio koją: ta staiga į piestą stojusi sugrobė į klėbį cigoną ir teip suspaudė, juog tas vos „ai“ sušukęs numirė. Antras lokys antram cigonui sugrobė už peties; tas, užgirdęs žvangėjimą gelžinių pančių ir prilietęs jos gauruotą nosį, tarė esant nelabąjį; todėl sušuko! „velnie, atiduosiū tau dūšią, tiktai paleisk mane“. Tai pasakęs išsimovė iš sermėgos, išsprūdo iš gerų nagų ir išspruko laukan. Lokiu buvo pririštu, todėl ginties negalėjo. Cigonas jau lauke būdamas, o velnio neregėdamas, tarė: „gumbą tu gausi, ne dūšią mano, by tikt aš išsisukau iš tavo rankų; tečiaus vos stengės nueiti pas kaimyną; iš baisaus išgąščio įsirgo ir atgulė.

Ryto metą lokininkai atradę duris atdaras ir nebgyvą cigoną, nežinojo, kas tai gali būti. Neužilgo vienok išsigirdo kaimynuose gulint antrą cigoną, kurs viską papasakojo. Tas antrasis parvedino kunigą ir spaviedojos. Artie mirties budamas tarė: „užtiesą Viešpats Dievas vedu pabaudė: per amžį nekartą atsitiko svetimas klėtis, jaujas ir kūtes aplankyti, o nékuomet — tokios nelaimės neprityrėme, kaip dabar. Kad giltinė pagautų Jokubą su jo gaurnotais svečiais!“

Girdėdamas tai ūkininkas atsiliepė: „ką čia tu pleški vėjus? Pasakyk man, ar ne teisingai judu Viešpaties ranka užtiko? Jug tai judo sugebėjota nevien arklius vogti, bet ir lašinius nuo viškų nulaipinti, aviną it vilku pagauti, žąsiai galvą nusukti, bulves darže iškasti ir t. t. Senei męs vaitojame po judviejų rankų, šiandien ačių Viešpačiam bent dviem nusikratysma“. — Atsakė cigonas: „oi teisybe, tėve, teisybė! Kad išgyčiau, pastatyčiau šventą kryžių pas Jokūbo jaują: kepurei lentas turiu, tikt koto neturiu, — nuneščiau į špitolę duonos kepalą ir alaus gorčių“. — Tečiaus nieko negelbėjo cigonui tie apžadai, nes dvejetą nedėlių pasirgęs nusprogo.

Kažikuomet lokininkai su dviem dideliam lokiam vedini tarp Vilkijos ir Čiakiškio susitiko su vienu ponu šešiais arkliais karietoje važiuojančiu; pasibaidė arkliai, šoko per perkasą, vežėją užmušė, išvertė ir sulaužė karietą, ponias pažeidė. Vos atskubėję žmonės sugrobė ir apstabdė arklius, kitaip né vienas iš važiuojančių gyvas nebūtų palikęs. Po tos nelaimės ponas skundės jenerolui — gubernatoriui kunigaikščiui Dolgorukiui, kurs patyręs atsitikimą uždraudė būtinai lokius vadžioti. Sulyg tuo kartu Raudonojo dvaro ir Smorgonės ponai liovės mokyti ir pardavinėti lokius. Jaunūmenė mūsų paaugo nemačiusi lokio, neigi to gailėjos, nes lokys yra mūsų krūmų paukštis, — kartą jį regėti nieko nedaro, bet ne daugiau.

Nuo 1860 metų vėl pradėjo vadžioti lokius, tečiaus ne mūsų žmonės, bet jau burliokai. Tie neapšviesti maklioriai, nesikakindami lokių šankiniu ir pinigų viliojimu, išsimanė šėip apgaudinėti mūsų krašto žmones:

perveizdėję visas kertes namų tarė ūkininkui: „ar žinai ką, tėve? gyvenimas tavo yra sužavėtas, tu būsi nelaimingas. Netark mane meluojant, tą teisybę tuojau pats paregėsi: vesiu aš į vidų lokį; jei neis, bus tai ženklas esant tavo namuose piktas dvasias, o jei eis, pasirodys namus tavo esant nepapeikiamus.“ Ūkininkas, tai girdėdamas, kasė sau galvą ir tarė: „o kas gal žinoti, rasi ir sužavėti yra“? Todėl leido vesti į trobą lokį.

Atvedęs lokį prie durų lokininkas timterėjo virve, lyg laikui išmokytas lokys suprato nereikiant žengti per slenkstį ir atsitraukė. Tuokart lokininkas tarė: „ar matai, tėve, ar aš neteisingai sakiau gyvenimą tavo esant sužavėtą? Kiek man duosi, aš pašvėsiu juos ir pragėsiu piktas dvasias“? Paprastai reikalavo penkiolikos rublių; ūkininkas lygos, o sulygus lokininkas lokiu vedinas ėjo trobon, — tuokart lokys jau nebsispyrė. Įsivedęs ištraukė iš maišelio tris vaško žvakgalius, sustatė ant stalo, uždegė, išpešė lokio keletą plaukų ir svilino ant kiekvienos žvakės. Paskiaus liepė atnešti šukę su pirkšnimis, įmetė į tą lokio gaurus ir smilkė. Nors skaityti nemokėjo, tečiaus ištraukęs kažikokias knygas skaitė. Kad viena moteriškė tarė: „kaip tu gali švėsti namus, pats nebūdamas švėstu, jug tu neesi kunigu“? — šis atsakė: „rods aš neesmi švėstu, bet knygos, kurias skaitau, yra švėstos“. Dar išgrėžė sienoje skylelę, į tą įkišo žiupsnelį lokio gaurų su trupučiu vaško, užkalo pakala ir tarė: „pakoliai ta pakala neiškris, piktos dvasios nedrįs įeiti į tuos namus.“ Ant galo vadžiojo lokį į namą, į klėtis, į kluoną, į daržines ir į kūtes ir į visus kambarius. Atėmė sulygtus pinigų ir nėšinos toliaus kitų žmonių apgaulinėti.

Išgirdę apie tokias burtas ir apgautis klebonai pranešė M. V., šios gadynės vyskupui, kurs matydamas neapšvietimą avelių savo apsiwerkė, parašė gromatą ir liepė kunigams apskelbti visose bažnyčiose. Toje gromatoje labai papeikė elgimos neišmintingų katalikų, pasakė, juog šeiminkai ir šeiminkės, leidę lokininkams švėsti savo namus, spaviedodamos nuo paties vyskupo tegaus

išrišimą. O tolimose vietose gyveną žmonės te-būs išrišti per kunigus iš ypatingo leidimo vyskupo.

Susizgribo tai girdėdami katalikai ir sulyg tuo kartu nebleido lokininkams švęsti savo namų. Prityrę vargo su išrišimu, nebleido pagaliaus lokininkams nė į namus savo įeiti. Burliokai tečiaus vadžioja ir lyg šios dienos lokius, bet savo burtomis, ūkininkams neleidžiant, nebesibiaurioja. Ačiū Viešpačiam Dievui.

Pavargėliai arba ubagai.

Mūsų krašte gana yra ubagų. Bet sakysi: „dėlko? Jug iš mylistos Viešpaties Dievo žemę turime gerą, javai užderą“. Ant to atsakau: visi samdininkai, per savo amžį žmonėms tarnavę, kad pasėsta, negali pas ūkininkus bedirbti ir palieka ubagais. Visos samdytos mergelės, jaunystėje savo neištekėjusios, senatvėje pavirsta į davatkas ir ubages. Dėlto tai miesteliuose ir špitolėse daugybė yra bočių ir bobelių. O visi tose negalėdami patilpti eina per kiemus ir meldžia pašalpos. Prasčiokai išsigimę aklais, raišais, didžiai kaltūnuotais ir ligotais, namuose savo nebmaintinami, turi jieskoti prie žmonių mielaširdystės. Tie būdami dar jaunais veda moteris, kurios pagimdo tankiausiai vaikus nesveikus su visomis ydomis ir ligomis savo tėvų.

Dėlto tai priderėtų, kad žmonės kaltūnuoti ir didžiai ligoti, nékuomet neitų į stovį moterystės, nes padaugindami draugystės sunkenybę, priverčia nelaimingus vaikus savo sirgti per kiaurą amžį. O vienok ubagai, klebonams nenorint duoti šliubo, išmėtinėja ir sakosi kenčią persekiojimą. Kartais išsigema ir sveiki vaikai, bet tie, nuo kūdikystės pripratę nieko nedirbti, ir paaugę nenori stoti prie žmonių. Ūkininkams už tai barant, pariša sau koją, sakosi esą raiši, remiasi dviem lazdom ir valkiojasi apgaudinėdami gyventojus.

Tečiaus ubagai didžiai yra nelaimingi, nes visuomet turi būti keleiviais, neturinčiais kur galvą priglausti.

Kiekvieną žmogų sutikę turi numauti kepurę ir nulenkti galvą, nes visi yra jo geradėjais, visi už jį didesniais. Nakvynę kur gavę turi gulėti ant plikos žemės it šuniukas, ar pas pečių ant šiaurų trumpų ir kietų suoločių. Palaikiais drabužiais dieną dėvimais turi dangstyties naktį. Į tuos ilgainiu išimeta gyvis, kurių nėra kaip nebegali iškrapštyti. Kiekvienoje duoboje turi kariauti su sunimis; galėtų juos nutildyti išmesdamas po kąsnį duonos iš savo maišelio, bet to nedrįsta daryti, nes pamatę žmonės tuojaus sakytų, tas ubagas mūsų duona penį šunis. Dėlto tai visi ubagai nori įgyti bent kokią palaikią trobelę, kurioje galėtų pasidėti. Tos negaudami išteikia sau vežimėlius, kuriuos skaito už savo gyvenimą. Didžiai retai tegali rasti ubagą, kurs džiaugtųsi savo neturtu. Pažinau iš jų vieną ir ketu čia papasakoti, kiek atmindamas, jo gyvenimą.

Pas Šakino bažnyčią jau seniai gyveno bajoras Pavlavyčia. Mito iš parakvijos, nes būdamas labai raišu negalėjo duonos užsidirbti. Jaunystėje vedė žlibą moterį, kuri pagimdė sūnų Petrą lygia dalia žlibą. Tas negalėdamas skausmo akių iškentėti pradėjo gydyties ir būtinai apjako, nes kas gali išgydyti prigimtas ligas? Paaugęs Petras vedė sveiką moterį, sulaukė sūnaus sveiko, kuriam davė vardą Staponas. Tas per visą jaunystę savo aklą tėvą bevadžiodamas, taip priprato ubagauti, juogei jam rodės tas amatas visų-geruoju; todėl ir tėvui mirus to nepametė. Pasitiekė sau šikšnos krepšį, visas ubago pabūklės ir vaikščiojo kur tinkamas. Turėjo gerą gaidą, todėl atlaiduose ir prekymečiuose per kiauras dienas stipriai giedodamas susirinkdavo gana maisto ir pinigų.

Vieną metą atėjo į didžiąją Kalvariją, giedojo per visą atlaidų laiką ir gana susišelpė. Ketvergo dienoje, žmonėms namon išvaikščiojus, susirinko ant Berzų kalno šeši ubagai, tarp kurių du buvo lietuviu. Susėdo visi pas kopyčios duris ir pradėjo šnekėtis. Pavlavyčia klausė lietuviu: „iš kur atkeliavai“? — Šis atsakė: „iš Viešintų parapijos“. — „O tu, antrasis lietuvi, iš kur“? — Tas atsakė: „iš Subačių miestelio“. — Tarė

Pavlovycia: „ko jūs teip tolie vaikščiojate? jug mes, žemaičiai, prie jūsų neateiname“? — Šis atsakė: „jūsų žmonės juoba yra turtingi ir duosnus, dar norėjom tą šventą vietą aplankyti ir nupelnyti atlaidus. Jug ir žemaičių ubagai ateina į mūsų Daujėnus pas Viešpatį Jezų stebūklingą. O kad kartais vyskupėlis atvažiuoja pas mus, žemaičių ubagai su bagamazais važiuoja ir eina per kiaurą Lietuvą“. — Tarė Pavlovycia: „kiek surinkai per tuos atlaidus“? — Atsakė: „vienuolika rublių“. — „O tu, antras, kiek“? — „Devynis tikt rublius“, — atsakė, — „ir pusę“. — Atsiliepė Pavlovycia: „ar matote, aš laimingesnis, surinkau tris dešimtis rublių“. Klausė Pavlovycia: „ar gera yra Viešintų parakvija“? — Atsakė: „žmonės yra geri, bet pliki; gauname bulvių ir juodos duonos, bet nėra pavilgos, nė pinigų, nė uždaro. Bajorai maža teduoda“. — „O Subačių parakvija koki“? — „Ta, — atsakė, — yra gera; karališki žmonės, pasituri ir maitina mus“. — Tarė Pavlovycia: „žiūrėkite žemaičių ubagai į lietuvius, ar matote? Rankose viena lazdelė it piemens, terbelė vienintėlė ir ta pati kiaura, sermėgėlė nudriskusi, alkūnės išsikalusios, kojos apautos vyženomis, persijuosę virve, dvejios dar vyžos ant virvelių kybo nuo juostos. Žemaičių ubagai tai ubagai, matote patys: šikšnos terba, šikšnos pasamonai, vario sakčiai, ant pilvo diržas briedžio kailio, susegtas vario pendentu, sermėga graži, kojos batais apautos. Rankose du ramentu; ant galo vieno votegas trijų sieksnių: tad kad droš šunių per švebeldas, cypdamas tris kartus pervers kūlį; ant galo antro ramento dzida. Teip pasitaisę einame drąsiai į dvarus, nors ten būtų šeši šunes. Aš pats esmi iš ubagų ubagas, tečiaus laimingas“. — Atsakė lietuviai: „kad mes teip pasirėdytume, paskaitytų žmonės mus už ponus ir nieko neduotų. Jūsų kraštas yra geresnis“.

Visiems tylint Pavlovycia vėl tarė: „vieną kartą atėjau į Erleny sodą, atradau šeimyną bevalgančią vėdarus. Sukalbėjau ištisus poterius ir tariaus šmotelį vėdaro gausęs. Bet gospadinė atnešė man miltų saujele. Atsiliepiu: motyn, įkyrėjo man putras miltines besrėbti, duok man rinkį vėdaro. Gospadinė truputį pamurmėjo

it lokis, truputį pasivaipė, vienok atnešė man pusmasti vėdaro. Pasakiau ačių ir linkėjau, kad jos paršai užaugtų it jaučiai. Kitą kartą truputį apgirtys nuėjau į Mosėdžio dvarą, pasimeldžiau ir laukiau alužnos. Gaspadinė atnešė man du kiaušeliu it gūželiu; atėmęs iš apmaudo sutryniau ir tariau: motyn, aš ne kromininkas, kurs turi mazginėlių kiaušams nešti; duok man lašinių ar pinigų. Nedora boba pašaukė du bernu aukštu it verstų stulpai; tuodu metė mane į žemę it pelų maišą ir pradėjo tvoti. Beplakamas vieną duobę dantimis išgriaužiau, antrą kojomis išspardžiau. Paleistas skriejau per pusmylę be atžvalgos ir nėkuomet ten nebužėjau.

„Pavasaryje nusivilkau į Salantus Sekminių atlaidus pelnyti. Per tris dienas bešaukdamas ir kakarinę pamėčiau, o ką uždirbau? — vos dvyliką rublių. Dar iškentėjau šioki priepuolį: sedėjau pablaku pas šventoriaus vartelius; žmonės plūdo it vanduo pavasaryje. Viena mergelė mano kojomis apsibridusi parvirto, ant jos antra, trečia ir toliaus. Suvirto šunis ir vos nepalaužė man staibiokaulių. Sukilę dar tarė: „kam čia ištiesei tąs kojas savo it jienas?“ atsakiau: „meldžiamieji, nudailinot jau tąs jienas, nuo visų staibių galstotą nuengėte, gerai dar kad nesulaužėte. Jug aš kojų į kišenę nesukišiu“. Sulyg tuo kartu saugojaus vartelių.

„Rudenop nuėjau į Kalnelius į šv. Lauryną. Kaip reikiant su kitais ubagais pasimeldęs brėkstant įlindau tarp mainininkų, suderinau du žmogu arklį lygstančiu ir smukau su jiemdviem į karčiamą magaryčių gerti. Pasigėręs išsitiesiau ant suolo ir užsnūdau. Kažikoks žmogus, sėsties norėdamas, brūkšt nuritino mane nuo suolo it akmenį nuo skardžio. Krisdamas baisiai įsidaužiau ir žekterėjau. Pašoko man apmaudas, atsikėlęs tariau: „ar tu nežinai, kad esmi bajoras Pavlavyčia? dėlko mane ritinėji it rulį dirvoje?“ Tai pasakęs bloškiau jam per žandą. Beregint apniko mane it šunes vaikeliai su lazdomis ir nubruzdino į šiekštą, kurs buvo pataišytas samėžinyje. Ikišo kojas mano tarp dviejų rąstų, paguldė aukštinalką it numirelį; sermėga mano sudrėko ir susitėpė.

Pradėjau šaukti: „paleiskite, kraujas tek į galvą, užmuš mane!“ Šie tyčiodamos pabruko po mano galvą trinką. Visą dienos uždarbį atidaviau, pakolei išsisukau iš jų nagų.

„Atjomarkio dieną nuėjau į Klauzgalvų sodą pas ūkininką Pocių. Čia pažinęs mane vaikiukas tarė: „tas ubagas yra nedoras, vakar šiekšte sėdėjo; nereik nieko jam duot.“ Pocienė tečiaus gera žmona įkišo į mano šikšnos terbą boterį dalyką lašinių; duok Viešpatie jai sveikata! Mačydamas vienok čia po jomarko nebklo-sentis man ubagauti, sugrižau į Mosėdiškius. Ilgainiu pasenau, geras džekonas Daušinas patalpino mane Mosėdžio špitolėje, davė ypatingą kambarėlį, o kaip bajorą padarė mane perdėtiniu ant visų ubagų ten gyvenančių. Iš ten atėjau į tuos atlaidus.

„Dabar tu, Gabre, — tarė Pavlavyčia, — papasakok, kaip klojos ubagauti?“ — Šis atsakė: „et, ką čia pasakosiu? esmi iš prastų, į ne savo nesikišu, būdamas didžiai raišu vaikščioju su kriukiais, duonelės sau uždirbti negaliu. Man visi žmonelės yra geri, nes maitina mane ir visukuo apdovanoja“. — Tarė Pavlavyčia: „o tu spitry, ką beveiki? Kaip tau klojasi gyventi?“ — Tas atsakė: „aš, tiesą pasakius, esmi ponas ne ubagas, ta tikt nelaimė, kad neregju. Turiu savo moterį, vaikus it namelius, per žmones ne vaikščioju, ir gelžgalių dar yra skrynelėje mano“ — Klausė Pavlavyčia: „o iš kur gauni neubagaudamas?“ — Atsakė: „matai tamsta, aš gyvenu Gargždėlėje pas kapus didžios Salantų parakvijos, vadinos Mažionis. Nė vienas numirelis neįlenda į žemelę be manęs“. — Atsiliepė Pavlavyčia; „kaip tai, nejau kunigu palikai?“ — „Ne kunigu, — atsakė, — bet ubagu Salantiškiai laidodami pakelia laidotuves, kurių nėkuomet neatbūna be manęs. Aš visus atvykusius suklūpau, liepiu atkalbėti brostvas numirelio, pats kalbu ir pasakau kiek už kurią reikia kalbėti. Paskiaus giedame litanijas ir pasimeldžiamė gan ilgai. Giminei mirusiojo tai tinka, — gaunu nuo jos nevien maisto, bet ir keletą berlinkų. O jug maž ne kas dieną yra laidotuvės, ir susideda pinigėlių. Nesenei išleidau dukterį

už jauno gaspadoriaus, daviau 300 rublių pasogos, gyvena lyg šioliai dailiai. duok Viešpatie ir toliaus. Antrai teipo-gi tiek sudėjau. Sūnui paliksiu namelius dar ne tuščius. Ačiū Dieveliui, visoko esmi pertekęs. Parakvija pažįsta ir myli mane“.

Tiems byloti perstojus, Petras Berzora ubagas šėip atsiliepė: „esma čia visi lygus, kits kito nepapiktįsma, galime šnekėti kaip tinkami. Pagal mano sūdą mūsų žmonės yra didžiai geri. Ar vienas iš mūsų geria, pririnkęs terbas duonos nuneša į karčiamą ir atiduoda biauurybei žydui už kelis stiklelius arielkos? Kaip kiekviename stone, teip ir mūsų atsiranda kartais vagių ir galvažudžių. Šitai Kaltinėnų parakvijoje buvo jaunas ubagas be kojų, sėdėjo mažuose rateliuose, kuriuos su klotim pats stumdė; tas, būdamas Kaltinėnų karčiamoje, pamatė žmogų ištraukiant iš kišenės kolytą pilną pinigų, išsiklausė jo namų ir stūmės į tą pusę. Pamatęs jį atjojant, išvirto tyčiomis į perkasą ir meldė prajojančio, kad pakeltų. Žmogus susimilęs pasilenkė jį pakelti, o ubagas pervėrė peiliu, teip juog geradėjas tuojau numirė. Ubagas pakliuvo į kalinį.

„Tečiaus toki nedorybė retai tėra; bet pažvelgkime į mus pačius: šitai žmonės eina į atlaidus, meldžiasi, spaudžiasi prie spaviednyčių, prakaitauja, o mes ką darome į atlaidus atėję? Sėdime eiliose savo ir grobstome jų dovanas. Neiname nė spaviednės, nė mišių, nė pamokslų klausyti; žmonės vienok, to neveizdėdami, nesiliauna dalyties su mumis savo uždarbį.

„Dar ką ketinau pasakyti: jug mes ubagaujame ne dėlto, kad pinigūs surinktume, bet kad išmistume; todėl gavę gan duonos ir pavilgos galėtume atsilsėti, žmonių be reikalo nekropti, — o nekuomet to nedarome. Kad šitai kas duotų mums po šimtą rublių, jug mes tą naudą į kišenę įsikišę vėl ištiestume ranką. Dėlto tai žmonės ir sako: ubago terba yra kiaura, ubago terbos neprikrausi, ubago nepasotįsi. Šitai tu, pone Pavlavyčia, sakais perdėtinis esąs špitolės; tikrai netrūksta tau maisto, Mosėdžio parakvija yra turtinga ir duosni, pirmas kąsnis tau kliūna; tečiaus man rodos tamstą čia atvykus ne

atlaidų pelnyti, bet skatikus gaudyti. Pasakyk mums tiesiau, ar buvai spaviednės? — Šis atsakė: „kaipo senis negalėjau pritilpti, gauja žmonių buvo“. — Dar tarė Berzoriškis: „o tu. Mažioni. vadinamas ponu, ne ubagu, ar buvai“? — Šis atsakė: „jei Pavlavyčia sveikas nepriėjo, kaip aš aklas galėjau prieiti“? Tarė Berzoriškis: „tikrai abiedviem judviem verta yra uždrožti per kailį. Panedėlyje, žmoneliams išvaikščiojus, kunigėliai tebebuvo, kas tikt norėjo, tas priėjo, o judu nėjota, argi ne ingiu esata? Aš, Viešpačiam ačių, ir spaviednės buvau, ir priėjiaiu švenčiausį Sakramentą, ir ubagų būryje nesėdėjau, nes turiu gana duonelės gyvendamas prie Berzoro kapų“.

Teip jiems bebylant pradėjo brėkšti, visi paskydo nakvynės jieškoti, o ryto metą ketino eiti namon.

Cigonai.

Ne vienas apie pradžia cigonų dideles knygas prirašė, tečiaus jų tėvynės kaip reikiant nesusekė; todėl aš, nejieškodamas jų kilmės, kiek žinodamas aprašysiu darbus.

Nuo lenkų gadynės, regis lig 1836 metų, daug buvo Žemaičiuose cigonų. Gyveno vieni prie žmonių kaip įnamiai arba kampininkai, kiti turėjo pakrūmiuose savo trobeles, dar kiti dirbo iš eglašakių lapinės arba šatrus, tuose gyveno pagaliaus per žiemas, be pertrūkio kūrino ugnį ir šildė su moterėmis ir su vaikais.

Apsidarę buvo vyriški kuntušais, taratatkomis ir senų dienų žiūponais. Visuomet vaikščiojo persijuosę, jei ne su kokia juosta, tad virve, o nors kurs arklio neturėjo, tečiaus bizūnas už juostos užkištą kybojo. Kiti dar nešiojo apgalvius, kad arklių atradę guviaus galėtų įsėsti. Kepurės jų buvo su avino, šunes ar vilko pakutėmis, ant viršaus su keturiais ragais. Motriškosios dėvėjo ant galvos skepetą suvyniotą turkų papročiu, turėjo margus sijonus, visuomet buvo su drobule ar koku audeklo sklypu antsi-klėstusios, kurio du galu buvo susiūtu. Teip drobulė

kybojo nuo vieno peties. Vaikai paprastai buvo pliki ar nutrukusiais marškinėliais apvilkti.

Nėkame nerašyti, nėkam nėko nemokėjo, nieku nėko nedirbdami, mito iš apgauties ir vagystės. Vyriški vogė ir mainiojo arklius; kiekviename prekymetyje būdavo jų daugybė. Negalėdami tuo savęs ir giminės savo išmaitinti, landžiojo į klėtis, kasė bulves daržuose, grobstė avis, išgriaudavo žiemą rūsius ir maldavo nuo žmonių pašalpos.

Visi cigonai skaitės katalikais, bet nė kokio tikėjimo prisakymų nelaikė.

Cigonai už vis apgauti žmones ir apvogti mokėjo, cigonės išvilioti ir išmasinti daiktus sau reikalingus sugebėjo. Norėdamas parodyti, kas tai buvo per veislė žmonių, ketu čia pristoti keletą su jais atsitikimų.

1. Kurtuvėnų parakvijoje yra soda, vadinama Užpelkiai. Viena kartą tos ūkininkas naktovidžiu oran išėjęs, pamatė savo klėtį atdarą. Supratęs vagį toje esant, beregint pažadino šeimyną, davė vaikiukams raudėtinius, pats jėmė kirvį ir ėjo į klėtį veizdėti, kas ten yra. Įėjęs sušuko: „kas čia esi? atsiliepk!“ — Cigonas matydamas esąs sugautas, nieko neatsakė, bet ant miegos antsikvempęs pradėjo dejuoti, tarydamas: „ai, ai, ai!“ Ūkininkas dar didesniai sušuko: „ką tu čia dejuoji? pasisakyk, kas esąs, nes nukirsiu jekšiu“. — Svetys atsakė: „meldžiamasis susimilk ant manęs! esmi nelaimingas cigonas, dantis man baisiai gelia, nė pats nesišinau, kame esąs“. — Ūkininkas su berniukais tuojau sujėmęs atnešino žvakę, atrado džiūvusią mėsą nuo aksčių numaustyta ir į krūvą sudėta. Klausė ūkininkas: „o kam tą mėsą nuo viškų nulaipinai?“ — Šis atsakė: „tėve, tikėk man, juog iš sopulio galus graibstau, nė pats nesišinau ką darąs“.

Tarė ūkininkas: „ką tu bezlepyčia tauzyji? ar mėš nežinome, kas tai yra cigonas ir ko landžioja į klėtis? Vaikeliai, imkime!“ Sujėmę mušė kiek tinkami, o cigonas tarė: „meldžiamieji vaikeliai, ką tinkami darykite, tikt neužmuškite ir nemeskite per tvorą!“

Šie gerai sudavę sviedė jį per žiogrį. Tuokart cigonas pašokęs tarė: „bepigu jums buvo nėsugauti cigoną klėtyje, bet nugis sugaukite“. — Tai pasakęs kuogreičiausiai spruko į mišką.

2. Šidlavos parakvijoje prapuolė žmogui nakties būvyje gražus arklys. Ūkininkas spėriai pasergėjęs skubėjo jį ieškoti; pavijo cigoną tuo pačiu arkliu bejojantį, sugavo, nuvedė į Šidlavą pas asesorių ir statė žmones, pažįstančius jo arklį. Asesorius, norėdamas teisybę susekti, ketino pavadinti kunigą, bet pirma klausė vagies: „kas tu esi“? — Šis atsakė: „žmogus, cigonas“. — As.: „kaip vadini“? — Cig.: „vieni žmonės vadina mane Jokimas Guirė, kiti Baravyku, o tankiausiai cigonu“. — As.: „ar esi kame rašytas“? Cig.: „kas žino, buvo regis užrašę, bet manęs nebsusekdami vėl išpaisė“. — As.: „kokią esi tikėjimą“? — Cig.: „o koks tamstai tinka“? — Asesorius buvo nekatalikas, todėl — tarė: „man tinka rusų tikėjimas“. — Cig.: „nu, esmi pravoslauno tikėjimą“. — As.: „koks tavo kunigas krikštyjo“? — Cig.: „kas tą žino, neatmenu“. — As.: „ar vaikščioji spaviednės“? — Cig.: „ee, matai ponas, tame daikte jaunystėje labai buvau karštas: nepraeis liub penkeri-šešeri metai, aš jau ir prie spaviednyčios, bet dabar tai sugauk mane“. — As.: „ar senei buvai pastarą kartą“? — Cig.: „kas žino, neišidėjau, rašyti nemoku, neirašiau į sija“. — As.: „kokiam kunigui spaviedojaisi“? — Cig.: „et by) kokiam, jaunam ar senam, koks mane prijima“. — As.: „į kokią bažnyčią vaikščioji“? — Cig.: „nedaug to tevezdžiu, maža ar didi, mūro ar medžio, įeinu ir pasimeldžiu“. — As.: „ar išrišo tavo kunigas“? — Cig.: „vieną kartą pakliuvau į nagus nedoro kunigo, nenorėjo manęs išrišti: bet kad pasakiau: „ai, geradėjau, gaila būs mano raukymos su gailiesiu; neišrištas daugiau nebeisiu spaviednės“. Kunigas prasijuokė ir išrišo“. — As.: „kokią tikėjimą tas buvo kunigas“? — Cig.: „a Dievas žino, kaip jis tikėjo“. — As.: „kaip buvo apsidaręs“? — Cig.: „ilgu šarku“. — As.: „barzdą ar turėjo“? — Cig.: „nesistebėjau, poneli; man rūpėjo išrišimas“. — As.: „kad tu prapultum su savo cigonu tikėjimu“. — Cig.: „teip, poneli, jei nesusi-

mils, prapuls geras cigonėlis iš tamstos rankos“. — As.: „nu ką, pavogei tą arkli“? — Cig.: „ne, Dieve sergėk!“ — As.: „nu kaipgi? jug tave sugavo bejojanti“? — Cig.: „regi, aš tamstai papasakosiu, kaip tai atsitiko: turėdamas reikalą eiti į Lydavėnus, širyt ankstie išėjau. Ankštimoje tarp dviejų skardžių atradau tą arkli bestovintį skersai kelio. Norėjau pralįsti pro galvą, — pradėjo vaipyties ir smeigės kasti; ketinau eiti pro uodegą, — arklys pasitaisė spirti; nebeįmanydamas ką padaryti, norėjau persokti, bet neveikęs atsisedau, — arklys tuojau patrako, vos nenukritau; nepertolie pajojusį sutiko mane šis žmogus ir sugavo. Regi tamsta, koki čia vagystė“? — Tai girdėdami visi žmonės pradėjo juokties, o asesorius cigoną nusiuntė į kalinį.

3. Dar vieną kartą Kražių parakvijoje cigonas nuo kaimyno pavogęs arkli jojo parduoti. Bet žmogus, kurio arklys buvo jį sutikęs sugavo ir nuvedė pas Kražių asesorių. Tas klausė: „ar tiesa, juog pavogei tą arkli“? — Cigonas atsakė: „aš nevogiau, tuo tikt nelaimingas esu, kad cigonu užgimiau, — turiu kentėti aptartį ir nekaltai“. — Tarė asesorius: nu kaipgi, jug tave sugavo bejojanti“? — Šis atsakė: „aš tamstai papasakosiu, kaip tai buvo: andai atėjęs čia į turgų pritrūkau pinigų; tamsta iš savo mylistos paskolinai antai penkioliką rublių; tuos nupelnęs širyt nešiau atiduoti, bet rasoje sušlapus pradėjo man paširdėje skaudėti, išvydau kaimyno arkli besiganantį ir tariau sau, juog geras Kazimieras nepyks už tai, kad aš sujodęs į Kražius vėl paleisiu arklelį, — sėdau ir jojau. Per nelaimę Kazimieras, nakčia-pagal vedęs kunigą savo sergančiai moteriai, sutiko mane, sugavo it koki vagį ir čia atvedė. Šitai poneli, kaipo žmogus prie žodžio stovįs, atiduodu tamstai pinigus, meldžiu, kad manęs už vagį neskaitytum“.

Asesorius pinigų atėmęs tarė: „nu, Kazimiere, kas čia per vagystė cigono? jug kaimynuose atsitinka arkli vienas antram paskolinti“. Teip pasakęs cigoną paleido, o Kazimierui atidavė arkli.

4. Šilalės parakvijoje Pajūrio miškuose gyveno baimė cigonų. Vienas iš tų turėjo arkli, bet menką ir liesą.

Tuotarpu artinos Balsių prekymetis šš. Simano ir Judos. Cigonas, norėdamas savo dvasną iškišti, penėjo jį miltalais it paršeli. Į Balsius vykdamas nusivedė ir sūnų savo keturiolikos metų augumo. Per prekymetį įsivadino tą vaiką į arklį ir surėžė bizūnu per šonus. Teip kliuvo nevien arkliui, bet ir sūnui per koją. Vaikas pradėjo verksti, o cigonas su žmonėmis stovėdamas tarė: „ar matote, išgama turiu, ne sūnų; arklys kibirkštis; vaikas, negalėdamas jo nuturėti, bliauna it veršis“.

Tuotarpu vienas plikis žmogus pradėjo lygti cigono arklį; cigonas reikalavo dviejų dešimtų, bet atidavė už devynis. Pinigus žmogus užmokėjęs ir magaryčia sugėręs tarė: „nu cigonėli! arklį pirkau, pinigus užmokėjau, reikalas pabengtas, pasakyk man teisybę, ar turi kokias ydas tas arklys“? — Atsakė cigonas: neturi; geras yra arklelis, džiaugsies juo, pakol nepadvės; kad jis liežuvį turėtų, galėtų ir kalbėti; negut tai už ydą skaitysi, juog gelžies nevalgo ir į medį nelipa“. — Tarė žmogus: „nu kas jį geležim penės“?

Nebtrukdamas žmogus jojo namon ir džiaugė savo pirkiniu. Neužilgo atjojo pas tiltelį; reikia perjoti. — nékaip neina jo arklys; turėjo sėsti žemėn, pats per tiltą perėjo, o arklys perbrido. Tuokart tarė žmogus: „teisybę sakė cigonas, juog į medį nelipa“. Parjojęs paleido į ganyklas; arklyk tečiaus knopsojo per visą naktį, né nosies prie žolės nekišdamas. Ryto metą parvedęs norėjo pažaboti ir pakinkyti, bet nekaip pažaboti negalėjo. Bežabodamas pamatė arklį būtinai liežuvio neturint. Vėl tarė: „tatai biaurybė cigonas mane apgavo; arklys be liežuvio nesiduoda žabojamas, nes nuo gelžies juoba jam skaudu“. Davė avižų, bet né nekušino; knopsojo per keletą dienų ir padvėsė. Žmogus apsiverkęs prisiekė Viešpačiam amžiuje savo su cigonais nesibičiuliauti.

5. Joniškės parakvijoje Buividų sodoje gyveno žmogus ant arklių persimanąs ir gebas tais versties. Kažikuomet įgijęs bėrą arklį, šėip veždint gerą, bet nebjauną, važiojos, gyveno žemę ir jodė; tečiaus numanė

turint jį viduje kokią nors ydą. Todėl nebnorėdamas jo bešerti, nuvedė į Jonišchio Gramnyčių prekymetį. Jodė gan ilgai, bet arklininkai paveizdėję į dantis bėrelio susiraukė ir ėjo šalin. Tuotarpu kame nebuves cigonas tarė: „nu ką, tėve, mainykiva! mano arklelis yra geras, o tamstos senas. Ūkininkas perveizdėjęs cigono arkli suprato esant sveiką, bet, kaipo menkai šertą, liesą. Pradėjo lygauti su cigonu. Cigonas davė ūkininkui priedo aštuonis rublius ir sumainė. Ūkininkas išjojo namon, o cigonas, jodydamas po miestą, sakė: „ar matėte šioki? ar turėjo kuomet cigonas tokį žirgą? Arklelis, kiltas, riebus, gražus, sveikas, tik trūputį nebjaunas“.

Tą pat dieną neprarado savo mylimo žirgelio. Ryto metą Kuršo žydas pasišovė pirkti. Cigonas, norėdamas parodyti, kaip jo arklys neša kojas, jojo greitai, arklys sušilo, staigu brinkt parvirto, prispaudė cigonui koją, — perlaužė staibiokaulį ir pats padvėsė. Cigonui purve gulint atėjęs žydas tarė: „niu, ar matėte šioki“? — Cigonas atsiduk-sėjęs sakė: „ka čia besityčioji iš nelaimingo? Nustojau arklio, kaip į balą imečiau aštuonis rublius, dar koją palūžau. Turėdamas tą žirgą tariaus karalium esąs, dabar mataus ubagu palikęs. Apgavau daug žmonių, bet ir mane apgavo, nubaudė mane Viešpats“.

Kiti cigonai susiėję idėjo sergantįjį vežiman ir išvežė prie pačios į Kuršą. Nežinau, ar jis išgijo, ar mirė.

6. Vyresnybei liepiant metuose 1833 ponai gaudė jaunūmenę į akrūtus ir vežė į Šiaulius atiduoti. Darbėnų valsčiaus kamisorius dėl vežimo nuvežė jų kiek reikiant, bet vieno, kaipo truputį raišo, nėra kaip įkišti negalėjo. Nenorėdamas namon grįšti ir gaudyti, pripuoles žyda, kurs buvo atvedęs jauną cigoną, norintį į akrūtus eiti už trisdešimtis rublių, kamisorius tuojaus sutiko ir davė cigonui ant rankos. Tarė cigonas: „nu, pagal tamstos skaskų kaip aš turiu vadinties“? — Kamisorius atsakė: „Janis Krikužaitis“. — Cigonas: „aa, kuršininkas! nu gerai, busiu Janiu Krikužaičiu“. Kamisorius tą pat dieną nuvedė cigoną į priimtuves, atidavė ir užmokėjo pinigūs.

Reikalų turėdamas patruko dar Šiauliuose kamisorius. Trečioje dienoje po atidavimo sutiko mieste cigoną akrūtą, kurs tarė: „meldžiamasis poneli, ar turi jau kvitą, juog atidavei akrūtus“? — Šis atsakė: „ne dar“. — Cigonas: „imk greitai, nes man karaliui tarnauti jau baisiai įkyrėjo“. Kamisorius kvitą išėmęs patruko dar dieną, paskiaus važiavo namon. Bevažiudamas apsisusto pas karčiamą netolie nuo Kurtuvėnų, įėjo į vidu ir išvydo tą patį cigoną bešokantį su mergomis. Cigonas jį pamatęs atėjo ir tarė tylomis: „Janis Krikužaitis gyvas tebėra; žinai ką? aš jau trečią kartą save į akrūtus pardaviau; jei tamstai kuomet reikės, aš vėl stosiu“.

Tas pats cigonas pasistatė trobelę Kurtuvėnų girioje, vedė moterį ir gyveno. Kažikuomet užsidegė jo namai; pati grobė vaikus nešti laukan, o cigonas tarė: „ką čia tu su vaikais terliojiesi, bus jų ir daugiau; nešk lašinius, nes kas žino, ar pasiklos kitą kartą pavogti“.

7. Vieną metą cigonas, atėjęs į Abelių bažnyčią, pamatė kunigą besėdintį ant suolo ir bespaviedojantį. Nors neketino eiti spaviednės, tečiaus prisiartino prie geradėjo, o tai dėlto, juog pamatė turintį gražų laikrodėlį. Prispaudęs persižegnojo ir tarsi spaviedojos, bet tuo tarpu ištraukė iš kunigo kišenės laikrodėlį ir sakė: „laikrodeį pavogiau“. — Kunigas atsakė: „atiduok vogtą daiktą“. — Tarė cigonas: „neveiku man atiduoti, atiduok tamsta“. — Sakė kunigas: „et, kame aš jieškosiu to žmogaus, kuriam skriaudą padarei; geriaus atiduok pats“. Cigonas tylėjo.

Vėl kunigas klausė: „ar atidوسي“? — Cigonas atsakė: „kaip, geradėjau, galiu atiduoti? aš davinėjau, bet nejima“. — Kunigas tarė: — „nu, kad duodamas nejima, tad jis pats yra kaltas“.

Pabengęs darbą kunigas grįžo namon, pasizgedo laikrodėlio, bet atminęs spaviednę cigono nieko nebsakė, nes jam nesileido nieko per spaviednę girdėto pasakoti. Cigonas pats neužilgo sugautas pateigė, kaip apgavo kunigą.

8. Biržių parakvijoje, netolie nuo Radviliškių gyveno aštuonios giminės cigonų. Kažikuomet susitarusios cigonės vaikais vedinos ir nešinos šešiese išėjo į žmones melsti pagalbos. Atkeliavusios į Lapkričių sodą įžengė į gražią butą Petro. Sutikusios šeimininkę tarė: „ką beveiki, ponytaitė? senei girdėjome, kaip šelpi pavargusius žmones, todėl ir keliavome aplankyti tų laimingų namų. Kas gražybė trobesių! stogai kaip aplaižyti! koks darželis! — o tai vis daro geri gaspadoriai“. — Atsakė šeimininkė: „nu, nu! pradėjote jau talavoti savo papročiu“. — Tarė viena cigonė: „ką čia talavoti? ką akys mato, tą liežuvis kalba. Pačios tamstos žydrios it balandėlio akelės rodo širdies gerybę“. — Šeimininkė, norėdama svečiais nusikratyti, klausė: „nu meldžiamosios, sakykite veikia, ko norite?“. — Cigonė: „matai, ponytaitė, mano duktė šešiolikos metų mergelė pusplikė, neturi kuo savo krutinės uždengti, piktina jaunūmenę ir griešyja; duok meldžiamoji stuomenėli drobės“. — Ši atsakė: „duosiu senus marškinius“. — Cigonė: „gerai ir tai, bet seni nėkuomet nebūs naujais, duok jau naują kad ir žalios drobės stuomenį“. — Šeimininkė: „duosiu, kad tik gavusios eitumėte iš mano kiemo“. — Cigonės: „eisma, eisma“. Kaipogi atėmus išsinėšino.

Dar kelis gyventojus aplankiusios nuėjo į Kraniškių sodą ir įsmuko į kiemą pasiturinčio ūkininko Ignaciaus. Namiškiai tokias viešnias išvydę užsidarė. Cigonės pradėjo kieme dainiuoti, ratuoti, šokti ir brazdinti į langus. Nebiškentėjusi duktė ūkininko išėjo oran. Tuoju apstojo ją cigonės ir tarė: „šitai pirmą kartą savo amžiuje matome teip grakščią panelę. Meldžiamoji, ko čia stovi sodoje? tamstai Ostrove, Tiškevičiaus rumuose, reikėtų gyventi! Kas per liemuo, koks veidas, kaip ilgi ir gražus plaukai!“ — Ši apnikta skubėjo į trobą; cigonės paskui jos sulindo ir pamatė dryžinį beaudžiamą. Tarė viena cigonė: „ar matote! jug nė angliečiai neišaus tokio marginio; kas plonis siūlų! kas gražybė dažyvių! O vis tai darbas panelės; dėlto tai ir piršteliai jos ilgi ir minkšti it mažo vaiko. Kitos teip naguotos mūsų krašte nerasi“. — Cigonėms teip beloiant išėjo iš šalutinės

šeimininkė; tą užpuolusios tarė: „ponytaitė, jūg nepirma marginį audini? duok mums vieną tikt sijonėli“. — Šeimininkė sakė dukteriai: „ar žinai ką? jūg nedavusi neatsikratysiva tomis biaurybėmis“. — Tarė duktė: „teisybė, matušėle duosiu, bet tiktai keliautų toliaus“. — Tai pasakiusi atnešė gražų sijoną, atidavė ir išleido viešniais.

Cigonės įsisukusios į Latvelių sodą, atrado vienos butos šeimyną bevalgančią. Pamatė šeimininkę jau seną ir tarė: „gaspadinėlė, graži it šv. Ona, dievobaiminga it šv. Monika, duok mums po keletą bulvelių, nes valgyti norime“. Šeimininkas tai išgirdęs tarė: „duok, motyna, duok jau, su jomis nieko neišversi“. Šeimininkė tuojau atnešino mazginėlių bulvių, o cigonės bučiuodamos jos rankas tarė: „ponytaite, kad negailėjaisi bulvelių, nesigailėk ir vandens; mės čia pat išsivirsime pietus“. Šeimininkei leidžiant bergint užkaitė trikojį, išvirė, nusunkusios vandenį išbėrė bulves ant vėjo, kad atvėstų ir susėdo pablakui valgyti. Tuojau viena cigonė kėlės, dviem vaikam vedina ėjo pas šeimininkę ir tarė: „ponytaitė, žinai pati veršelius, paršelius ir vaikelius negalint be pieno apseiti; šiuodu vaiku mano verkdamu meldžia pienelio; ar neduotum mums puodą pieno rūkštaus nors nugrieto“? Gera šeimininkė ir davė, o šios, kaip reikiant papietavusios, pasakė ačiū ir išėjo.

Pagervelių sodoje užėjusios į vienus namus cigonės tuojau pradėjo girti jaunas mergaites ir tarė: „stebūklingas daiktas, kas kaitros, kas giedros nugis, o mergaitės baltos kaip ropės. Kokie danteliai: smulkūs ir balti it sniegas; kad prasijuoks, tikri rodosi aniolėliai; akelės juodos kaip spunkelės. Užtiesą, koks kūnas gražus, toki ir širdis“. Dar sena cigonė, jėmusi vienai mergelei už rankos, stebėjos į delną ir tarė: „matau iš gįslelių tamstą ši rudenį ištekėsent, už gražaus ir turtingo vaikelio“. Kitos mergelės teip-pat rodė savo delnas. o ši visoms gerai būrė. Paskiaus tarė: „matau jus turint gražias pačių austas skepėtas, su žickais; duokite senai cigonei bent dvejetą“. Šios pagirtos ir davė.

Cigonės paregėjusios šeimininkę, antpultinai reikalavo sviesto. Ši tarė: „negaliu duoti, karvės vasarvidžiu užtruko, gylioja per kiauras dienas, maža teduoda pieno, o dar mažiaus grietinės“. — Cigonė beregint prišokusi tarė: „kaip tatai, ponytaitė, užtruko karvės? dar žolės gana yra; bene akys kokios piktos pagadino tamstai grietinę? Ar negalėtum man tą parodyti? — Ši atsakė: „et, ką čia rodysi? nedaug ir tėra kernoje“. — Cigonė: „nu ką čia, maž ar daug, parodyk, jei kas yra pikto, aš pragysiu“. — Šeimininkė ir parodė. O cigonė tarė: „ar matai, ponytaitė, kiek, ant tos grietinės yra puškelių? Vis tai piktos akys padarė. Meldžiamoji ne valgyk tos grietinės, neigi iš jos suk sviestą, nes susirgsi, liga sutrauks tamstą į kamuolį.“ — Šeimininkė sakė: „o kur dėsiu? — Cigonė: ar žinai ką? sudėkiva į mano rauktinėle, aš išnešiu į balą, kur nė šuo užtresą, nė paukštis užlekia, — nunešusi išpilsiu ant sauso kelmo, kad prapultų vien kart su visomis nelaimėmis. Ponia paskiaus apščiai gausi grietinės ir sviesto“. — Šeimininkė atsakė: „nu, ką bepadarysi, semk“. Ši išsėmusi dar tarė: „ponytaitė, šitai mano sūnus pliku pilvu it būgnu nešinas vaikščioja; ar neduotum kokių marškinių? — Motyna apmaudinga už grietinę tarė: „ko dar tos cigonės benorės? vaikiukai, išvarkite ją pro vartus“!

Teip cigonės visoko prisirinkusios sugrįžo namon.

Vyresnybė, žinodama apie tokį elgimos cigonų, metuose regis 1836 liepė perveizdėti jų veislę. Visus nėkame į skaskas nerašytus ir mokesčių nemokančius susvadinus į vežimus su jų pačiomis ir vaikais išvežino į Tobolsko guberniją. Rašytus, mokesčius mokančius ir turinčius savo trobes paliko mūsų krašte. Kuršė tuokart nejieškojo cigonų; todėl tų daugybė buvo persikėlusi į Kuršo miškus. Bet kad ir čia pradėjo visur apsukui vogti, vyresnybė, nakčia pagal apstojusi su kareiviais jų lapines, sujėmė visus ir išvežė į Tobolsko guberniją. Kaip jie ten gyvena, nežinau.

Parašiau tuos daiktus dėlto, kad mūsų žmonės saugotųsi likusiųjų cigonų, nėkuomet su jais arkliais ne-

mainiotų nė brolautūsi, nes kas tiktai su cigonais prasidės, tikrai apsigaudis.

Ž y d a i.

Lenkų žemėje nuo senų laikų buvo perdaug rugių, kviečių, griukų ir visokios medžiagos, bet neturėjo kavos, cukraus, vyno, gelumbės, perkelių ir t. t., todėl reikalavo žmonių, sugebančių maž tereikalingus daiktus parduoti į svetimas šalis, o reikalingus pirkti ir į lenkų žemę vežinti. Arba kiteip sakant, kraštas reikalavo žmonių, norinčių versties. Tai lėtai patiems lenkams maž tederant, karalius Kazimieras Didysis pargobino iš vokiečių žemės daug žydų, kurie to tikt ir tenorėjo, kad verstūsi. Žydai, isikūrę lenkų žemėje, antplūdo į Lietuvą ir į Žemaičius. Ilgainiu teip įviso, juog šiandien jų nieks nebiškrapštys it utėlių iš kailinių.

Metuose 1864, kuriuose ta knygele rašau, nėra dar žydu: Rageliuose, Oknistoje, Zapyškėje, Anušikėje, Girdiškėje, Varsėdžiuose, Karklėnuose, Pašilėje, Varnolaukėje, Pašaltuonėje, Pajūryje, Pauraginoj, Kužiuose, Rodiškėje, Šipiliuose, Skaizgiryje, Lauksodyje, Kruopiuose, Meškučiuose, Kulvoje, Lopiuose, Opitolokuose, Šventabratėje, Moniuškiuose (Moniškančiuose), Panevėžėlyje, Pacūnėliuose, Palėniuose, Vadaktuose, Paberžėje, Šlapberžiuose, Daugeliuose, Gaidžiuose, Rimšėnuose, Belmantoj, Apsoje, Pliusuose, Pelikanuose, Smalvoje, Avilyje, Kūliuose, Ukrynuose, Berzare, Notėnuose, Gėgrėnuose, Velykėje, Sostuose, Kryklėnuose, Nurkanuose, Brunaviškyje, Paskarbiškėje, Sartininkuose, Radviliškyje, Stačiūnuose, Spyraikiuose, Joniškėlyjė, Grūslaukyje, Kartinoj, Budriuose, Linkimuose, Žaiginyje, Pakražentyj, Pakievėje, Pakalnėje, Mičiaiūose, Varputėnuose, Pakapiuose, Nagurskio Juzapave, Purpliuose, Raudcndvaryje, Stakiuose, Juodžiuose, Leščiuose, Fernauvaroje, Girdžiuose, Ugėnuose, Paliepėj, Panatyrej, Upininkuose, Raguokėje, Ubiškėje, Kaunatave ir Medingėnuose.

Žydai neturi savo namų, bet nuomoja nuo ponų karčiamą šiuose miesteliuose: Panemunėlėje, Južintuose, Čadosuose, Stulgiuose, Latveliuose, Vasiliškėje, Balsiuose, Eigirdžiuose, Renave, Genteliškėje, Žliubinuose, Kentaučiuose, Andrejave, Kalneliuose, Laukžemėje, Lioliuose ir Raudėnuose.

O kituose didesniuosiuose miestuose visur jų yra teip apščiai, juog reikia stebėtis, kaip gali išmisti darbo nedirbdami. Vyresnybė linkėjo, kad pirktų butas, artų žemę ir gyventų. Nekurie ir pirko tarp karališkų žmonių, bet nėvienas nepragyveno. Žydai prie jų dirbti neėjo, turėjo samdyti katalikus; tie nenorėjo apsieiti be kiaulienos, reikėjo įveisti tuos gyvuolius, neleidžia jų tikėjimas, — teip žydų gyvenimas į niekus išėjo.

Tikėjimas žydų visiems yra žinomas; todėl ir nenoriu nieko apie tą rašyti.

Senovėje žydai dėvėjo visuomet ilgus juodus drabužius, žiemos laike turėjo lapių kailinius, visuomet vaikščiojo persijuosę, kojos apautos su kantaplėmis, galvą skuto, tikt peisokus palikdami, ant galvos nešiojo kepurėles arba germulkas juodas, ant tų movė kepures ausytas, siūdintas iš lapių, šeškų ir kiaunių. Vasaros laike dėvėjo brylius su plačiomis atbrylomis. Uostų ir barzdos nėkuomet nė kirpo, nė skuto.

Teip jiems seno būdo besiturint, šviesiausias ciecorius Mikalojus I įsakė, kad žydai darytųsi rusų papročiu. Sulyg tuo laiku užvis jauni žydukai liovės skusti galvas, apkirpino apvaliai, pametė peisokus, kepures pasisiūdino mūsiškas. Vietoje senovės brylių pirko sau tokius, kokius kurį metą mūsų ponai dėvėjo; germulkas, šarkus pasitiekė trumpus, nebsijuosė, įgijo batus ir ant tų leido kelnes; barzdas užniko vieni kirpti, kiti skusti, žodžiu sakant pasipuošė mūsiškai, teip sutikęs nebgalėjai pažinti, ar tai žydas yra, ar amatninkas krikščionis. Bet prabilus kiekvienas galėjo suprasti esant leibelę. Seni, tiktai už dievobaimingus skaitomi žydai tebsituri lyg šioliai savo pranokėjų papročio. Ir tie eidami prie vyresnybės, kiša germulkas į kišenė.

Žydelkos senovėje lyg mergelėms tebebūdamos, vaikščiojo tankiai kasas supynusios po plaukų, ištekėjusios būtinai skuto galvas, kurias gebėjo raišioti skepetais ankštai. Kartais raišiojo prie ploninių susiūtus prie kits kito karolius. Dėvėjo visuomet striupkes ir sijonus. Kojas avė kantaplėmis. Bet minėtam įsakymui užstojus, nebemorėjo ištekėjusios galvų beskusti, arba nuskutusios nešiojo svetimus sutaisytus plaukus. Ant galvų pradėjo nešioti kepurėles ar brylelius pagal papročio mūsų panelių, arba raišiojo skepetais mūsiškai. Vietoje striupkių ėmė dėvėti išilginius ir austyti kojas kurdėmis.

Sutikęs užvis didžių miestų žydelkas, o jų šnekėsio neišgirdės, skaitytum už paneles Nors teip apsidariusios, tečiaus visuomet dvokia it kiaulės.

Žydai vieni yra turtingi perprekiai, verčiasi linais, sėmenimis, javais ir kantrabantais.

Kiti pasijima padirbti už karaliaus pinigų trobesius, gelžies kelius tiltus ir t. t.

Kiti turi kromus, kuriuose parduoda visus žmonėms reikalingus daiktus.

Kiti stato miesteliams mėsa.

Kiti yra vežėjais ir važiuoja per kiaurą savo amžį.

Ant galo kiti turi savo karčiamas ar tas nuomoja nuo ponų.

Daugybė dar lieka mintančių po miestelius iš mažos žmonių apgauties.

Apie visus tuos noriu ypačiai kalbėti.

Žydai turtingi, perprekiai, yra, tiesą pasakius, naudingi, ir kraštui reikalingi, nes mūsų ponams nenorint, o žmonėms nesugebant versties, be žydų nebūtų kam pirkti mūsų linų su javais, neperkant negautume pinigų. Matome tai patys: lai kuomet atsitinka prekymetis subatoje, trūksta perkančių, išgaišta ir prekymetis, nes nėra žydų.

Bet žmonės, gebą su žydais versties, lai būna didžiai akyli, nes tie paprastai turi neteisingus buožes pagadintus svarus, didžius saikus: o tai dėlto, kad, prekėje

neapgavę, svarmoje ir saikuose apgautų. Tos makliorystės visuomet jiems klojasi, nes mūsų žmonės nepaprastę versties, negana tepersimano tuose dalykuose. Pagaliaus vokiečiai Rygos, Liepojaus ir Klaipėdos seikėdami ir sverdami tankiai apgauna mūsų žmones. Reikia dar žinoti, juog tuose miestuose daugybe yra žydų, kurie vokiškai pasidarę ir vokiškai bylodami tarsi skaitosi už vokiečius, o yra tiktai žydais apgaudinėtojai.

Nė vienas žmogus negali atiduoti savo uždarbės žydams be pinigų, nes jei tikt atiduos, nékuomet jų nebatims. Labai išmintingai žmonės darytų, kad paroduodami žydams linus ar javus išsilygtų patolei nevežti jų į miestą, kolei atvykęs žydas į namus nepersvers, neperseikės ir neužmokės pinigų, nes kolei žmogus tebeturi tuos daiktus savo namuose, yra tikru jų ponu, o nuvežęs į miestą įkrinta į rankas žydų, tie pradeda sverti ar seikėti savotiškai, sudeda į savo klėtį, ant galo užmoka kiek tinkami. Dabar, kolei žmonės tebebuvo po ponais, nukroptiejei galėjo tiems pasiguosti ir per jų užtarymą atimti nuo žydų pinigus; o šiandien liuosi turėtų eiti į sūdus, kuriuose žydus perveikti būtų nespėru.

Dar nékuomet žmonės be apgauties negali skolinti pinigų žydams. Aprašysiu čia kelis atsitikimus, rodančius, kaip guviai žydai sugeba apgauti mūsųosius.

1. Šateikių sodoje gyveno šiltas ūkininkas, vardu Tadaušas: tai žinodamas Maušas. Šateikių karčiamos rendorius, vieną naktį tris žvakeles sudėgino, kolei išgalvojo, kaip išvilioti nuo jo pinigus. Ryto metą pasikinkė arklių ir važiavo pas Tadaušą. Atradęs jį besidarbujant, ištolo nuėmė kepurę, atėjęs tarė: „garbanots Ponas Dievas: tamsta pats tvorą tveri, ar negali tai šeiminysčiai padaryti“? — Atsakė ūkininkas: „et, žmogus sutvertas yra, kad darbuotusi; ar galiu rankas sudėjęs topsoti“? — Tarė Maušas: „o kodėl ne? jug tamsta turi pinigus“? — Tadaušas įvedė jį trobon; žydas padalijo vaikams barankas ir tarė: „Tadauše, ar pardavei linus“? Šis: „par.“ — Žydas — „kiek turėjai“? — Tad.: „tris-

dešimtis pundų“. — Žyd: „po kam gavai“? — Tad.: „po keturis rublius su dviem berlinkom“. — Žyd.: „o sėmenų kiek pardavei“: — Tad.: „dvidešimti pūrų“. — Žyd.: „po kam? — Tad.: „po penkis rublius“. — Žyd.: „o pinigų dėjai? — Tad.: „et, pinigams yra vieta“. — Žyd.: „ar atidavei ant procentų, jug be to laikyti gaila“? — Tad.: „kad mūsų jomylista Plioteris norėtų imti, duočiau; kitur davus prapuola“. Teip žydas pabylojęs išvažiavo.

Prieš pat Velykas vėl Maušas atvažiavęs davė Tadaušui galvelę cukraus su svaru arbatos ir tarė: „regi tamtsa, ateina šventės, būs svečių, turėsi kuo priimti“. — Šis atsakė: „kam to, Maušeli, reikia? jug aš galiu pirkti“. — Žydas: „nu ką čia, kaimynuose galime vienas kitam ir be pinigų duoti“. — Tai pasakęs vėl išvažiavo Nedėlią perleidęs Maušas dar atvyko su veltiniais vaikams ir tarė: Tadauše, paskolink man tris šimtus rublių“. — Šis nenorėjo bet žydas tarė: „nu ką čia, aš užmokėsiu dvyliką procentų; už 300 gausi trisdešimtis šešis rublius, ant šv. Jurgio atnešiu visus“. — Tadaušas su moterimi pasišnekėjęs ir davė. Maušas, pinigus atskaičius, atstumė 36 rublius ir tarė: „lyg laiku moku procentą, o pinigus atiduosiu“.

Metams dar nesukakus žydas atnešė pinigus su paprekais. Tadaušas prasidžiugęs tarė: „užtiesą geras žydėlis, gal jam tikėti“. Bet dvejetą nedėlių praleidęs, Maušas vėl atvažiavo ir jau reikalavo aštuonių šimtų rublių. Tadaušas kasė sau galvą, tečiaus davė ir daugiaus jų nebregėjo, nes Maušas nakčia pagal kažikur su visa savo gimine išsidangino ir nebrižo. Paprastai teip atsitinka, jei tiktai katalikas pradeda brolauties su žydais, pinigus dalyti; ant galo visuomet apgauna žydas žmogų. Todėl kaip jus myliu, teip meldžiu, kad saugotumės barzdylų.

2. Metuose 1839 atvažiuodami iš kažikur žydai į Kražius, atsivežė luitą naugių į du pundu, suvadino žydus ir tarė: „žinote ką? Žagarėje buvo gaisras, žydas turėjo skrynią pripiltą rublių, tie sutirpo, dabar mes važiuojame kantrabantų pirkti, ar negalėtumėte duoti

tūkstantį rublių, mes paliksma tą sidabrą kaip užstatą: jei už dviejų nedėlių neatimsime, jums amžinai paliks“, Žydai Kražių stebėdamos tarė idėm esant sidabrą, nes pusiautinai sutirpę rubliai dar kybojo prie luito: todėl sudėjo tūkstantį rublių ir davė. Svečiams išvažiavus patyrė, cinos luitą gavę, ne sidabro. Svetimi žydai jo atimti nebatvažiavo.

3. Vėviržėnų klebonas amžiną atilsį Jurgis Beresnevychia paskolino žydui savo kaimynui tūkstantį rublių, kurs atidavė tiesą ant savo medžio namų, Vėviržėnuose esančių. Gyveno žydas namuose nė procento nemokėdamas. Kažikuomet prispyrė klebonėlis žyda, kad atiduotų pinigų. Tas atsakė: nu, ko tamsta rūpiniesi? jug turi savo rankoje mano namus“? — Tarė kunigas: „ką čia turiu? tu gyvėsi tuose, kol nesugrius, o aš nieko negausiu“. — Žydas pasisakė užmokėses, dar už palūkas atbogino cukraus galvą. Ne už ilgo barzdočius, išvažiojęs visas savo drapanas su baldais, geram vėjui atsitikus, uždegė namus savo. Kad žmonės šarpavo gesyti, klebonas pas vartus savo stovėdamas tarė: „ne skubėkite, ne žydas dega, bet aš degu“. — Po gaisro atėjęs žydas pas kleboną tarsi ant tyčių meldė pagelbos kaip padėgėlis. Klebonas atsakė: „ką tu čia kalbi, biaurybė? pats uždegei uamus savo! jug aš girdėjau tave lig laiku išsikrausčius. Atiduok man pinigų“. — Šis tarė: „nu, kaip tamsta gali šneketi, kad aš pats uždegiau? Ne aš, bet mano sūnus didesnysis . . . pamatė ugnį: aš nė namuose nepasitikau. Pinigų neturiu, kaip galiu atiduoti“? — Teip klebonas ir paliko it žmogus, ejęs su velniu obuoliauti. Nė namų beturėjo, nė pinigų.

4. Ne per senai gyveno Kaune ponas gauruotas, bet šykštas. Žydai šokinėjo, apskui jo, tečiaus nėkaip negalėjo išmasinti pinigų. Kažikuomet sudėję apsciai sidabro šaukštų, aukso žiedų, auskarų ir tt., atnešė pas tą poną, meldė dviejų tūkstančių rublių ir žadėjo mokėti didžius žydiškus procentus. Ponas tų pasigodėjęs atskaitė pinigų, surašė užstatomus daiktus ir priėmė. Žydai sakės po metų atvaduose. Ilgainiu praslinko

trejetas metų, o žydai negrižo. Ponas pavadinęs kataliką auksininką kaip apiprekiojo užstatytus daiktus, susiprato nevien pirkes, bet dar gerai permokėjęs.

Ponas buvo protingas; todėl nakties viduje kažkuomet atsikėlęs išėjo laukan. Išėmė iš kambaros langą, pastatė didį brūkį su peiliu, sugrižo į vidų ir padarė didį klegėsį, šaukdamas: „vagys kamaroje! vagys kamaroje!“ Sužadino šeimyną, jieškojo vagių, bet nerado. Ryto metę visas miestas išsigirdo buvus vagis pas poną. Pats dar aprašęs tariamąjį priepuolį savo, padavė į Vilniaus gazietas. kuriose išreiškė, daug brangių užstatytų daiktų vagis paglemžus. Išsigirdę apie tai žydai, sudėjo dvi tūkstanti rublių ir ėjo atvaduoti. Atėjus ponas raukės ir tarė: „matote, kaimynėliai, mane nelaime užtiko, sunku atsieis dabar mums atsieteisti. Kiek verti buvo užstatyti daiktai?“ — Žydai atsakė: „keturis tūkstančius rublių“. — Tarė ponas: „ar atnešėte duotus pinigus?“ — Šie tuojaus atskaitė. Ponas pabrukš susimaukė į maišelį, bogino į kamara, išnešė žydų sidabrą ir tarė: „vagys daug mano daiktų išvogė, bet jūsų nesugreibė; atsiimkite užstatytą sidabrą“. — Žydai kaip per nosį gavę nebimanė, ką sakyti, atėmė ir išsinešė. Vos pasikiaus pajuto nebuvus pas poną nėkokių vagių.

*

*

*

Kantrabantais verčiasi vieni tiktai turtingi žydai, kuriems vyresnybė visuomet leidžia važiuoti į Prūsus. Kad siena nėra stipriai apstatyta kareiviais, ar kad tuos pasikloja perpirkti, žydai Prūsusoje prisiperka didžius vežimus kantrabantų ir veža paprastai naktimis šunkeliais. Kartais nusisamdo kelias dešimtis prūsų lydėtojų, kurie su ginklais važiuodami, užpuolus rusams ginasi ir šaudosi. Visūdidysis yra vargas, kolei pervaziuoja tris kartas sargybų; toliaus maž kas juos bekliudo, nes asesoriai su kliučvaičiais imdami kas metą nuo žydų algą, nėkuomet negali pamatyti vežant. Buveinė kantrabantų yra Žagarė. Į Kuršą įlindę žydai nieko nebnuğastauja, nes tos gubernijos vyresnybė ir ponai skaito už įdėm reika-

lingą daiktą vertimos vienos žemės su antra; dėlto tai nekuomet negaudo.

Prūsų ir mūsų pusėje pasieniais daug yra žmonių nešėjų, kurie gobina į žemaičius kantrabantus. Paprastai tas darbas šėip eina: žydas, nukeliavęs į Prūsus, pasiekia Karaliaučių, Štetyną ir Berlyną, sulygsta daiktų reikalingų kiek išgalėdamas, atveža į pasienį, paguldo pas koki nors prūsą ir sugrišta per sieną be nieko. Žemaičiuose samdo nešėjus, duoda jiems raštelį ir pasako, kiek turės užmokėti. Tie, nuėję pas prūsą, perveizdi, ar yra visi pirkiniai pagal sąrašo, užmoka savo pinigais ir neša. Jei benešant juos rusai sugauna, pirkinį atima ar pačius užmuša, žydai nieko neprastoja, o žmonių viskas prapuola. Bet laimingai atnešus į sulygtą vietą, žydas užmoka visus pinigus ir duoda nešėjams 40 procentų, tai yra keturias dešimtis kapeikų nuo kiekvieno rublio Prūsuose užmokėto.

1. Kad nepakliūtų į rankas kareivių, nešėjai didžiai guviai elgiasi. Teip metuose 1860 prūsams ginkluoties pradėjus būriais nešti į mūsų žemę kantrabantus, rusų vyresnybė įsakė, kad pirmasis pamatęs prūsus ateinant iššautų ir kad kiti, tą balsą išgirde, skubėtų į tą vietą, kurioje šovė. Patyrę tai prūsai, savo pusėje pas sieną iššaudavo, o sutraukę ten kareivius, kitoje vietoje patys be pavojaus ėjo per sieną.

2. Kažikuomet netolie nuo Kretingos kareiviai užpuolė būrį žemaičių, benešančių pirkinius. Vyriškiai bakius pametę išsislapstė, bet viena mergelė bakį nešusi nesuskubo to padaryti ir teko rusams. Tie, pasamdę žmogų su vežimu, sudėjo bakius, pasvadino mergele, neleido vežėjui su ja šnekėti ir važiavo į tamožnią.

Guvus vežėjas bevažiuodamas balsu sakė tarsi pats savyje: „oi, Viešpatie, kas galdynė tapo! neleidžia žmonėms nė pasimelsti. Šitai Galdykas kaimynas pakėlė Kretingos bažnyčioje atminimus, užpirko egzekvijas ir pakvietė savo giminę. Onelė, kaipo giminaitė, ryto metą kėlusi skubėjo į bažnyčią, beidama sutiko kaktrabantnešius, tie uždėjo ant jos sprando bakį ir liepė nešti. Kareiviams

užpuolus kaltininkai išsislapstė, o ši, kaip nekalta, susigaudino. Dabar veža į tamožnią ir gali sūdyti nekaltą“. — Kareiviai žemaitiškos kalbos nesuprato, o mergelė nuvežta jau žinojo, ką turi šnekėti. Vyresnybė paklausė gvardijono, ar buvo tą dieną egzekvijos ir kas užpirko? Gvardijonas atsakė, įdėm buvus egzekvijas, o tąs Galdyką iš Prišmančių sodos užpirkus. Vyresnybė tamožnios. nors sanprotavo pakabiai meluojant, vienok negalėdama to prirodyti, išleido mergelę.

3. Ne per senei vienas kareivis, ryto metą jodamas, išvydo žmogų benešantį kantrabantus, suėmė ir liepė jam pačiam nešti į tamožnią. Šis drąsiai nešė, o atnešęs sviedė bakį ir tarė kareiviui: „nu, užmokėk man rublį už nešimą!“ — Kareivis nenorėjo mokėti. Jiemdvim besikyvojančiam išėjo perdėtinis ir klausė priežasties barnio. Kareivis tarė: „šį ryt sugavau tą žmogų benešantį kantrabantus ir liepiau čia atpidyti. Dabar nuo manęs reikalauja užmokesnio“. — Žmogus tarė: „ne taip buvo! aš gaspadoriui Griciui liepiantėjau šį ryt su reikalu iš sodos Traidžių į Voveraičius, beidamas atradau šį kareivį besizudantį su atrastu bakiu ir negalinti ant arklio panešti. Jam žadėjus už atnešimą į tamožnią rublį užmokėti, paėmiau ir atnešiau. Bet šitai dabar nenori mokėti“. — Kareivis vienas tebuvęs keikė, daugybę motynų sujudino, bet negalėjo liudininkų pastatyti. Priešingai žmogus juokė ir statė į liudininkus visus namiškius savo, kurie taisės prisiekti už tą teisybę. Perdėtinis nevien žmogų išleido, bet dar liepė, kad kareivis užmokėtų jam rublį.

4. Pas Aisėnų sodą kareiviai karčiamoje begerdami išgirdo būrį prūsų nešant kantrabantus, sėdo į arklius, ginės, atrado prūsus prie žmogaus vienkiemėje gyvenančio bevalgančius ir apstojo namus. Kareivių buvo tikt dvylika, prūsų keturios dešimtys. Prūsai pradėjo pro langus šaudyti, užmušė vieną kareivį ir penkis pašovė. Tuotarpu sutemo. Likusieji kareiviai grįžo namon; vyresnėlis parašė pas savo pulkininką, juog tokiuose tai namuose atrasti prūsai užmušė kareivį ir kelis pažeidė.

Žmonės davė žodį kunigaikščiui Oginskiui, savo ponui. Tas numanydamas būsent nelaimę, nakčia pagal išgriaudino tuos namus, išvežino rąstus, išardino namų buveinę ir užtyverdino tvorą. Ryto metą atvažiavusi vyresnybė, atrado užmuštąjį kareivį tebetvaksantį, bet namų nė pėdos. Sukėlė tardymą; visi Rietaviškiai stygavojo (liudino) nėkuomet ten nebuvus gyvenimo. Dar pridurė, juog kareiviai iš karčiamos išsmukę buvo girti, o girtiems ten rodės trobesiai, kame jų nebuvo. Kažiko susibarę pradėjo muštis tarp savęs ir šaudyti. Užmušę vieną neišmanė, kaip vyresnybei savo pasakyti, ir sumetė nelaimę ant nešėjų kantrabantų, kurių čia būtinai nieks nematė. Savo šnekėsi taisės prisiekimu patvirtinti, užsistojo dar kunigaikštis ir pasibengė tas reikalas.

*

*

*

Žydai, pasiima karaliui pastatyti tiltus, pataisyti kelius ir išdirbti namus už karaliaus pinigų, paprastai yra turtingi, moka apsieiti su priveizėtojais darbo ir ne maža pelnė. Bet jų darbas yra žydų darbu. Namai, tiltai ir t. t. vos išlan atiduoti, suirsta ir sugriūna.

Kiti nuomoja pačtos stacijos ir valdo jomis savotiškai. Arkliai tokiose stacijose menki; vežimai sulūžę ir be vežėjų. Nelaimingas keleivis, iš tokios stacijos imas arklius, nekartą arkliams išdidus, neklausant, turi eiti ir pėsti. Kad ponas koks turėdamas stacijas, teip elgtųsi, veikiai įkristų į vargą, bet žydams viskas klojasi, nes priveizėtojams nesidrovi pakišti, jų gerklę pripilti, ir teip išsisuka. Žodžiu sakant, ką tikt žydas palytės, tą beregint sukiaulios.

Žydai, turį miestuose kromus, yra naudingi, nes be jų neturėtume kame pirkti reikalingų mums daiktų. Bet ir tie nieko neparduoda be apgauties: nėkuomet nerasi prie jų teisingų buožių, nepagadintų svarų, nesutrupintų mastų. Parduodamąjį vyną, araką ir alų praskiedžia vandeniu, o Viešpats Dievas žino, rasi ir ką kitą maišo. Ant taboko, lapuose parduodamo, paprastai maižioja, kad nesudžiūtų; barankose nekartą randame žydu kaltūnus.

Prasta tabaką išplovē susuka į cigaras ir parduoda (vogtinai) už geras be žinios vyresnybės. Gauna nuo pakaliku jau virintos arbatos, maišo su nevirinta ir parduoda žmonėms. Bet kas išskaitys visas jų makliorystes? Patys nesugebėdami versties, vis tai turime kentėti. Šioje gadynėje žmonės, tapę liuosais, turi pinigų, — argi negalėtų miesteliuose įsisteigti namus, pasidirbti kromus ir pradėti versties? Visi žmonės juoba jiems tikėtų, nekaip žydams ir galėtų gerai išėiti. Duok Viešpatie, kad tokie vyrai atsirastų!

Bet gali kas tarti: „ką čia tas raštininkas šneka? žydai regint sudegintų žmogaus namus ir kromą“!?

Ant to atsakau: žmogus, norįs versties, lai perka žemės lopelį tarp žydų ir te-pastato ant to namus su kromu. Žydai, nugąstaudami, kad patys nesudegtų ne užkurs žmogaus namų.

Dar sako: „Žydai užves sprauniką su asesorium, pasakys parduodant kantrabantus, paraką, šviną ir prapuldyš žmogų, pradedantį versties“.

Tam šėip atsakyčiau: tegul žmogus nėkuomet nepardavinėja nė kantrabantų, nė švino, nė ginklų, nė parako. Te-veža visus parduotinus daiktus iš Mintaujos, iš Rygos. Jug daugel miesteliuose įsimeta burliokai viską parduoda, tečiaus žydai jų nė sudegina, nė prapuldo.

Vėl kas tartų: „jug mes matėme, kaip žydai pražudė ne vieną ir kaip privedė prie ubagystės pirklį Volski“.

Atsakau: su Volskiu šėip atsitiko: metuose regis 1815 gyveno Plungėje perkrikštas Volskis, pradėjo versties mažmožiais, arba buvo teip vadinamu bagamazu. Kaip žydai tas darbas pasiklojo, įsigavo pinigų ir prisipirko ne maža ablių, piuklų, graštų, žirklių, pletyzių, kryželių, jutryną, spynų, veidrožių, cinos, šaukštų, kūjelių priekalų, zoviestų, vinių, peilių, šakelių, vilnų šukuočių ir kitų gelžgalių. Kromas jo nešė 5000 rublių. Kiekviename prekymetyje jis buvo pirmuoju pirkliu. Ta klotis netiko žydams, todėl ryžos jį nužeminti. Metuose 1838 Volskis

su savo kromu atvažiavo į Šidlavos atlaidus užgimimo švenčiausios Panelės. Žydai pakišo pinigus Raseinių spraunikui ir meldė, kad užpultų Volskį. Spraunikas, paėmęs asesorius, kliučvaičius ir dešimtininkus, apstojo Volskio kromą, pasakė jį parduodant kantrabantus, sudėjo visas jo gelžis į skryneles, užspaudė ir pasiuntė į tamožnią. Ta kolei perveždėjo ir pasibaigė reikalas, praslinko penkeri metai. Pasirodė Volskį užsakytų daiktų neturėjus, todėl atidavė jo kromą, bet gelžys jau buvo surūdijusios, nėkam nederančios. Pirklys ubagu tapo. Vienok tokie priepuoliai retai teatsitinka, todėl nėra ko nugąstauti.

Yra dar žydai, nešioją papuošimus, bet tie neužaina pas šepį žmones, paprastai parduoda savo niekniekius ponams. Čia ką akys mato, tą kišenė užmoka; jei kas apsigaudina, pats yra kaltas.

Kromininkėliai žydai, vaikščioją per žmones, parduoda spilgas, adatas, virbalus, kaspinus, gaidgrobelius, škaplerių pasaitus, ablikus, spunkas, sagutes, driveldreki, brazdalijas, anglią, žiekus, šivelį, mėlynąjį kūlelį, listvinikus, imbierą, kumparą, pipirus. Tie yra didi plikiai ir tuos menkus daiktus tur ne savo, bet ima nuo pirklių, miesteliuose gyvenčių. Atėję prie žmonių, tarsi dovanom duoda šeimininkei ir vaikams po spilgą, už tai pavalgo be pinigų ir išminta veltui. Apgauna žmones tiek, kiek pasikloja.

Žydai, mėsa parduodą, pelnosi kaip įmano. Mėsą gyvolio sveiko vadina košerną ir parduoda žydams, nesveiko kiša katalikams. Didė mūsų laimė, jei neparduoda mėsos dvasnų ir sergančių gyvolių. Žydai nékuomet nevalgo džiūvusios mėsos; džioviną kartais tiktai kareiviams. Pats mačiau, kaip žydai penėjo kareivius džioviną mėsa padvėsusio šunes ir spaudė į jų košę žvakgalius. Supratę tai kareiviai apskundė pulkinikui, kurs išpėrė žydo kailį.

Daugybė yra žydu vežėjų, kurie gyvendami didesniuosiuose miesteliuose turi savo arklius su ratais ir važiuoja už menką prekę pakeleivingus. Bet už tai

prikriūša savo polubėse gaują žmonių, važiuoja pamažu, nes vežimus savo labai apsunkina. Polubėse jų vasaros laike išsiperi daugybė blusų ir utėlių, kurias šeria patys su važiuojančiais. Gyvenimas tu žydų didžiai yra nelaimingas, nes visuomet turi būti keleiviais. Kartais tie vežėjai išėina į galvažudžius ir vagis, turi vienybę su žydais karčiamose gyvenančiais, prie tų užvažiuoja ir apvagia keleivius. Nieko nėra nelaimingesnio už arklius, į jų naga pakliuvusius: su aptrintu ligi kraujo kaklu ir šonais turi eiti, kol tenka gyvybos.

Žydai, miestų, antkelių ir sodų karčiamose gyveną per vis yra pavojūs.

Gyveną miestų karčiamose yra tikrais pasalūniais; svečiui prie jų įvažiavus tuojaus klausia, kas važiuoja. Ponui nesakant, eina pas pakaliką ar vežėją. Nuo tų dviejų nepatyrę beregint praneša policijai, ateina miesto perdėtinis ir klausia pasporto. Keleiviui ganantis žydai steigiasi išsiteirauti visokių daiktų; nelaimė tam, kurs pavojus dalykus pasakotų. Už visus imtus valgius ir už pašarą lupa kiek tinkami.

Žydai, antkelių karčiamose gyveną, teippat daro. Sodų žydai juoba dar yra nedori: ilgai bebūdami pažįsta visus ūkininkus, pripratina juos arielką gerti, duoda tą be pinigų, atneša į namus; o rašo kiek tinkami. Kulti pradėjus važiuoja su maišeliais, nuo kiekvieno ūkininko reikalauja grūdų už arielką, atima dveje ir treje tiek, kiek pridera. Už tą gerą žada ir toliaus dalyti be pinigų. Nuo turtingų ūkininkų per arielką išvilioja paskolintinai pinigus, kurių nėkuomet nebatiduoda. Negalėdami išmasinti, pavagia patys ar per šeiminsčius ir privaro prie ubagystės.

Pasipažįsta su šeiminsčiais: žinodami juos šieną piaunant, kuliant ar linus minant, ankstie lig nekėlus šeiminkui atneša butelį arielkos ir vaišina. Mokėdami už tai vaikiukai neša į karčiamą naštomis šieną, grūdus nebertus ir linus vos išmintus. Žino žydai, ar yra sodoje kurs į „skaską“ nerašytas, ateivis, neturįs gero rašto. Kaip tiktai ūkininkai pradeda nuo jo tolinties, tuojaus

sako: „nu ką, ar mes nežinome, kokius žmones laikote? mes pranešime vyresnybei“. — Šie to nugąstaudami turi vergauti barzdyloms. Dėlto tai žydai visa gale smeigiasi į sodų karčiamas. Taip išmoka dides rendas, kokių teisingas žmogus nėkuomet negalėtų išmokėti.

Žydai amatninkai: siuvėjai, kurpiai, kalviai ir tt. pelno sau duoną, bet vagia skiautes ir nėko nepadirba kaip reikiant. Taip jiems atsitinka ne tiek per dorybę, kaip per prigimtą žydams slinkį.

Dar lieka daugybė be kokio amato žydų, kurie. Viešpats žino, kaip uždirba sau duoną. Vieni meldžia pašalpos nuo katalikų ir nuo turtingų žydų, kiti verčiasi mažmožiais, kiti yra bernais turtingųjų, ranto medžius, kuria pečius, nėšioja vandenį ir tt., kiti ant galo minta iš vagystės.

Neretai didesniuose miesteliuose žydai vagys turi savo pardėtinį. Pavogę arklių, jautį ar kitką parduoda, po prisiekimu pusę gautų pinigų turi atiduoti perdėtinui, o iš antros pusės patys misti. Vienas perdėtinis turi kartais po trisdešimtis vagių. Jei kurį iš tų bevangiant sugauna kas ir nuveda pas vyresnybę, perdėtinis turi išpirkti Asesoriumi neišleidžiant važiuoja į pavietos miestelį, užmoka kam reikiant ir išliuosuoja. Taip kiekvienas vagis, žinodamas neprapulsęs, eina drąsiai ir vagia mažne per akis.

Šidlavoje, Kalvarijoje, Joniškyje, Daujėnuose, Dusiatuose, Šatėse Lietuvos ir tt. per didesnius prekymečius žydai vagys, o kartais ir katalikai, atėję po vieną pas sprauniką sako: „poneli, esmi vagis, ketu per tą jomarką pelnytis, ko norėsi už leidimą?“. — Tas pagal vagies guvumo reikalauja trijų ar keturių dešimtų rublių. Sulygus ir pinigus užmokėjus, spraunikas užrašo jo vardą su pavarde ir išleidžia.

Teip pasitaisę vagys lenda į spustis žmonių, ištraukia iš kišenių pinigus, laikrodėlius, o kartais ir skepetus motriškosioms numausto. Vieną kartą Šidlavoje vagiui ranką į tuščią kišenę įkišus, ponas pajutęs capt nutvėrė už rankos ir tarė: „ar tau negėda, pištėliau, svetimas

kišenės perkratinėti? — Vagis atsakė: „priešingai, tamstai gėda, kad nešiodamas tuščias kišenės gerų žmonių sąžinę užvedi“.

Jei kas toki vagį sugavęs atveda pas tą patį sprauniką, šis įdeda į dipkas, bet atvedusiam paėjus vėl išleidžia. Priešingai vagis neužsirašiusius nevien apkaldira, bet dar išsiunčia į pavietos kalinį.

Tuos visus dalykus daboiant, reikėtų pasakyti, juog katalikams nepridera žydu įleisti į savo namus, nė į jų eiti. Reikėtų, kad mūsų žmonės tų valkatų amžinai neapvezėtų. Vienok nė aš to pasakyti, nė katalikai teip gali daryti.

O tai dėlko?

Dėlto, juog Kristus liepė mums artimą savo mylėti, kaip pats save, daryti gerai pagaliaus priešininkams ir melsties už aptariančius ir persekiojančius mus.

„Dėlko gi čia tuos dalykus rašai? — gali kas paklausti. 1. dėlto kad, nėkuomet žydams visai neištiktumėte; 2. kad su jais nesibrolautumėte; 3. Kad nesiduotumėte apgaudinėti; 4. kad slepiamų daiktų jiems nepasakomėte; 5. kad žinotumėte žydus nėkuomet jums gerai nelinkint; 6. kad suprastumėte, juog žydas pradedas žmogų tarsi mylėti ir vaišinti, taisosi jį apgauti; 7. kad žydui raginant ir sakant: „gerk arielką, neklausyk kunigų“! — netiktumėte; 8. kad permanytumėte, tolei žyda katalikui esant lipšniu, kolei gali nuo jo pelnyti.

Žmonių gydytojai arba daktarai.

Lig pradžios devynioliktojo amžiaus nebuvo mūsų žemėje mokyklos, mokančios jaunūmenę gydyti. Pirmą kartą metuose 1803 įsteigė tą ciesorius Aleksandra pirmasis Vilniuje. Mokykla ta buvo didžiai gera, nes išleido daug daktarų garsingų, kurie ir lig šiolei tebneša pageloją sergantiems žmonėms.

Kaip galėjo apsieiti lig to laiko be gydytojų?

Reikia žinoti, juog nėkocio pašaukimo nėra teip daug žmonių, kaip daktarų, nes kiekvienas, pamatęs ligonį

steigiasi jam ką norint patarti; teip išeina, juog visi žmonės yra daktarais. Vieną kartą vaikas išipiovė pirštelį; motyna, norėdama kad užgytų, patepė tauką ant laktelio ir aptvėrė. Neužilgo pati motyna pradėjo dančiu dejuoti; vaikas tarė: „matušėle, reikia su taukais aprišti, nebegels“ — Šitai ir mažiukas daktaru. Todėl ir mūsų pusėje, tikrų gydytojų nėsant, gydė kits kitą, gydė, kurs juoba ant to persimanė.

Tankiausiai tuokart buvo gydytojais vokiečiai, kurie kartais ir nesugebėdami gydyti, atkeliavę iš Prūsų į mūsų kraštą, pasisakė esą daktarais ir gydė. Kaip išigavome daktarų Vilniuje mokslus pabengusių, vokiečiai, maža beturėdami duonos, vieni prasikraustė, kiti išmirė. Jų vietą užėmė mūsiejai, bet tiktai dėl ponų, nes šėipjau žmonės lig pat šiolei jiems neištiki, susirgę jų nevadina, o vadinantiems sako: „jau tas ligonis mirs, nės apsikrovė daktarais“.

Kasgi šėipjau žmones nugis gydo?

Sodiškiai žmonės lig šiolei tebsituri seno papročio, nes tie nėkokio, nors geriausio, daktaro nenori priimti. Gydo juos bobelės, yvairus žmonės ir kunigai.

Ar gerai gydo?

Koks jų mokslas, toks ir gydymas.

Ar didžio reikia mokslo, kad kas galėtų tapti geru daktaru? Mokslas gydymo reikalauja ne mažo galvos sukimo. Veikiaus gali jaunikaitis į kunigus įstoti, nekaip daktaru tapti. Vaikiukas, ketąs daktaru būti, tur pereiti mokyklas didesniąsias (gimnaziją), lig pereinas turi sutrukti aštuonerius, o kartais ir daugiau metų. Paskiaus turi važiuoti į dar aukštesnes mokyklas (universitetą), kurios šiandien yra Dorpate, Peterburge, Maskvoje ir tt.; ten vėl turi mokyties per ištisus penkerius metus. Tuokart tiktai išeina į daktarus kaip vien reikiant. Todėl žmonių gydytojai, nėkuomet daktarystės nesimokė, nežiną žmogaus kūno sudėjimo, nepažįstą nė ligų, nė žolių, nėkuomet negali būti gerais daktarais.

Jei nėks negali būti geru kalviu, dailide ir siuvėju, kurs tų amatų nesimokė, kaip gali išsirasti geras gydytojas be mokslo?

Dėlkogi netrūksta žmonių, dirbančių ne savo darba? Jaugi ne savo. Teisingai priežodis sako: aklu būdamas, kitiems kelio neparodysi. Nekibk to dirbti, ko būtinai nemoki. Privesiu čia nekurius atsitikimus, rodančius, ko reikalauja tariamieji daktarai.

1. Ne per senai atvyko iš Prūsų bernas Malk, be moters, ir pirkto sau trobelę Kentaučių parakvijoje, miške. Neturėdamas kuo misti, išsimanė arklius gydyti. Bet kad tas amatas maža te-darė pelno, ryžos gydyti žmones. Beregint pradėjo neišmintingi jieškoti prie jo pagalbos. Iš parakvijų Rietavo, Plungės, Platelių ir Alsėdžių traukė prie jo, užvis motriškos. Eidamos nešės ne tuščius ryšelius ir pinigus. Šis, pamatęs užvis jauną mergele, tarė: „tamstos tuojaus išgydyti negaliu, reikia, idant pas mane patruktum nedėlia ar dvi.“ Ši ir paliko, nieko nenugąstaudama. Kaip jis ten gydė, nežinau. Girdėjau tiktai, susizgribusias motinas nebleidžiant dukterų savo prie to daktaro,

2. Metuose 1818 Kalvarijoje vienas nejaunas studentas susirgo akimis, paraudonavo tos it trušio. Tikro gydytojo nėsant, nuėjo pas vieną bobelę melsti pagalbos. Ši už auksiną ir davė žolių. O ką? — arilkos butelį pritaisytos su imbierais, ir liepė plauti akis gana tankiai. Nelaimingas studentas išplovė, būtinai apjako ir išvažiavo namon aklas.

3. Kitoje vietoje, atvažiavęs pas vieną bajorą radau ponią akimis sergančią. Guodės vargšė man ir sakės, vos taką sau bematanti. Klausiau, dėlko nesigydo? Atsakė: „jau buvau čia prie vienos daktarės, kuri davė man žolių.“ Tariau: „parodyk man tąs.“ Atnešė arielkos butelį, kurio pusė buvo pripilta sutrintų pipirų. Pamatęs tariau: ar iš proto išėjai? būtinai apjaksi!“ — Beregint išliejau arielką, daviau pinigų ir liepiau važiuoti į Vilkius pas poną Juzupavyčią. Nuvažiavo, ėmė žoles ir lig šiolei tebemato.

Patys nekartą matėte, kokia yra burna girtuoklių: visuomet raudona it nudirta, aptekusi baltomis pleikatomis ir raudonai mėlinais puškais. Tie vieni užsimelžia,

pratrūksta, kiti išdygsta. Nosis išsiplėtusi it valterna, apaugusi gumbais it beržas ruplys; kartais blakstienai jų yra platūs it raudonasis kaspinasis apsiūti kaip tetirvino. O dėlko tai? Dėlto, juog arielka su romu išleidžia savo garą, kurš visuomet išsikaldamas per veidą tą gadina. Rasi tai matėte, juog klėčių pagaliaus, kuriose ilgai arielka laikosi, netikt viduje, bet ir iš viršaus sienos pajuoduoja. Kogī tad norėti, kad tas nelaimingas gėrimas žmogaus nepaženklintų? Kaipgi tad protą turis žmogus gali gydyti arielka akis, kad tas per anėkritį jau karštas, juoba dar uždega?

4. Gruzdžių parakvijoje vienas vaikiukas lygia dalia akimis susirgęs ėjo pas žmogų žolinėjantį. Tas gerai pavaišintas patarė, kad gulti eidamas apdrėbtų savo akis minkštais moliais ir užmigtų. Dar pridūrė, juog lig ryto moliai džiūdami ištrauks visą karštį iš akių ir būsi sveikas. Šis namon sugrižęs taip ir padarė, bet moliams šalin krintant gan ankštai aprišo lakatu ir užmigo. Ryto metą plovė nelaimingas akis savo, bet nėko nebmātė, nes ilgai prispaustos akys pagedo. Nebuvo apvilktos, bet vaikiukas nėko nebregėjo ir mirė aklu. Prispaudimas akių labai visuomet kenkia.

5. Rozalino parakvijoje gėlė vienai mergelei dantis. Nebeiškentėdama ėjo pas bobelę gydančią. Ta už dvi grivini davė sudžiovintą žievę medelio, vadinamo žalčio lankas,*) ir liepė padėti ant skaudančio danties. Padėjus, beregint dantys užslūgo. Mergelė, del tos priežasties naktį nemiegojusi, gavo atlydą ir užmigo. Pakirdusi, dėl jautimo nebjautė skausmo, bet atrado burną išplikusią, o po keletos dienų visų visi dantys išbiro. Jaunai negražu buvo smaginiaus šviesti ir valgyti, vienok juokuodama nekartą sakė: „et, žmonės dejuoja dantimis, o man tų nėkuomet nebgelia, nes nebturiu nė vieno, — visus vienkart išgydžiau.“

6. Varniuose 1854 metuos susirgo viena neturtinga ponia klynu, turėjo viduriuose didį karštį su piūčia.

*) *Cornus sanguinea*.

Žmonių daktaras patarė duoti sergančiai dvejetą šmotelių kamparo. Ši prarijo ir nutilo. Įsimetė gangreną, pradėjo gadinti grobus. Vedė paskiaus ir tikrą daktarą, bet ir tas nėko, negalėjo padaryti. Ponia numirė.

7. Tverų parakvijoje įsimetė žmogui skaudulys į gerklę. Boba patarė paprastas toje ligoje žoles: šunes mėšlą. Liepė virinti, sriubą gerti, o iš viršaus tuo pačiu tverti. Vistai padarė, tečiaus skaudulys nusmaugė ligonį.

8. Papilyje buvo kunigas beprotis, kurs tečiaus gydė žmones. Senutės iš parakvijos nešė jam už tai veršelius, paršelius, gaidelius, varškės ir tt. Viena kartą atėjusi moteriškė meldė žolių sūnui savo, drugiu sergančiam. Šis įėjęs į kamara primyžo butelį, davė ir liepė sergančiam gerti. Tai išėjus, ponas, tuokart pasitikęs, tarė: „geradėjau, ko biaurojies? kas tai per žolės tavo?“ — Šis atsakė: „et, ką čia šneki, žmonėms mačys!“ Vaikiukas raukydamas išgėrė, bet drugys nepametė. Kas tų vargdienių neapgau dinėja!..

9. Kažikuomet atėjo kareiviai į Papilį. Vyresnėlis guodės neįgalis ir peršalęs. Vienas pusponis juokdamas tarė: „yra čia prie mūsų garsingas daktaras kunigas; jis tamstai duos žolių“. Tai pasakė išvažiavo. O vyresnėlis įtikėjęs meldė žolių nuo kunigo. Šis suvirino arklių mėšlo, prisunkė du buteliu ir įsakė gerti. Vyresnėlis gėrė, bet pagelbos negavo. Paskiaus kažikas pranešė, kas tai yra per gydytojas, ir kuo gydo. Vyresnėlis spiaudė, keikė, bet atvėmti žolių negalėjo.

10. Jonas, Laukuvos parakvijos ūkininkas, per slinkį užsiaugino ilgus nagus, it vilkas. Kažikuomet apie rąstus bebruzdamas užplėšė sau naąą. Peilio aštraus nebuvo; todėl įkandęs dantimis išlupo nago šmotelį su mėsa. Pradėjo pirštas milžties; šis to neveizdėdamas neapsitvėrė; įėjo žemės šmoteliai į žaizdą. Suputo pirštas ir visa ranka, — atsirado baisi gyla, nes įsimetė landuonis. *) Niekio dirbti negalėdamas ėjo pas seneles; tōs tvarstė,

*) panaritium.

bet nieko negelbėjo. Mažne atsiėjo pirštą atpiauti, vos tikras daktaras bepagelbėjo.

Todėl, žmonės, žinokite visuomet reikiant nagus piauštyti aštrių peiliu ir to saugoties, kad neužplėstumėt pašalio; užplėšus gi pridera dailiai peiliu atpiauti. Paliepai išimetus reikia tuojaus taukais aptepti ir lakatėliu aprišti, kad purvas į panagę sergančią nepakliūtų. Teip darydami nékuomet landuonies neturėsite. Jug ponai né žinte tos ligos nepažįsta. O kodėl? — Todėl, kad plauna rankas ir moka su nagais apsieiti.

11. Pikelio parakvijoje gyveno žmogus vardu Petras. Jo vaikui Prancei keliose vietose išimėtė lekiančioji ugnis. Senelės gydė, bet nepasiklojo išgydyti. Kažikas patarė, kad parsivežtų kuršininę, sugebančią varduoti. Petras ir parvežė. Senė vadžiojo pirštu apie storą niežą ir kažiką kuršiškai šnibždėjo. Paskiaus ėmusi titnagą su skiltuvu skylė ugnį teip, kad kibirkštys kristų ant pliko šlapio niežo. Terliojos, bet nieko negelbėjo. Ūkininkas už žygį ir gydymą turėjo kuršininkei rublį užmokėti. Pavasariui atėjus vaikas pradėjo plaukyties, gerai nusiplovė, ir išgaišo niežai.

12. Krūpių parakvijoje nėra upės. Žmonės neturi kame plaukyties; todėl daug yra žmonių ir vaikų niežuotų. Viena motyna, norėdama savo sūnų gydyti, klausė senelės. Ta patarė, kad pirkusi gyvojo sidabro sutrintų svieste, išteptų vaiką ir gerai iššildytų. Ši paklausiusi pirkė apšiai gyvojo sidabro. Nuvedusi į šiltą ubladę visą ištepė ir įlandino į šiltą duonkepį. Vaikas iškaito, kiek tinkamas, bet išlindęs visas drebėjo ir nedėlią bepatekęs mirė.

Todėl žinokite, didžiai pavojū esant gydyties gyvuoju sidabru, nes tai lenda į kaulus ir daro paskiaus baisų skausmą, kurio né daktarai nebegali nustabyti. Žmonės, upių neturėdami, būtinai turi turėti pirtis; tose tankiai perdamos negaus niežų.

13. Žagarės parakvijoje vienos kampininkės vaikas, prie svetimo bandą ganydamas, apteko pirma šėipjau niežais; paskiaus išimėtė piktšasiai ir apsiautė visą jo

galvą. Žiemos laike vaikui namon parėjus, motyna norėjo gydyti, bet nesumanė kaip; todėl jieškojo senės šašus gydančios ir žadėjo užmokėti jai dvi ditki. Senė, ėmusi į savo nagą vaiką, apdėjo jo galvą žmogaus mėšlu, biau riojos, pridvokino visus namus, o šašų neišgydė. Atėjęs į protą vaikiukas, kaip pradėjo tankiai plaukyties ir galvą mazgoti, šašai rots pragaišo, bet galva paliko it kulnas be kokio plauko.

Motinos! ar matėte kuomet su piktšaisiais ponaitį? Tikrai ne. — O kodėl? — ponai nė žinote nežino tos ligos. Kuo išsaugoja ponios vaikus savo nuo tos nelaimės? Šitai tuo, juog tankiai trenka vaikų galvas ir plauna jų visą kuną. Oi žmonių moters, priderėtų jums kailį išpertį. Turėdamos vaikus, mokėkite juos auginti. Argi tai ne slinkis jūsų, juog vaikų galvų nėkuomet nešukuojate, nėkuomet neplaunate. Nejaugi jums sunku bent subatomis pakaitinti vandenį ir galvas ištrinkti? O kad tai darytumėte, vaikai jūsų nėkuomet geltonųjų pirktšaišių negautų.

14. Užpernai Triškių girioje žmonių būrys kirtu rąstus. Vienas berniukas, skubiaus už kitus pakirtęs, nuleido medį, kurs virsdamas priboškė vaikiuką, netolie kirtusi, ir palaužė jam koją. Parvežus namon, senelės tvarstė staibi gluosnių šakomis ir kaulo žolėmis. Jaunikaitis gulėjo per pusę metų, koja sugijo, bet amžinai paliko raišas. Ko čia trūko išgydymui? Trūko tikro daktaro, kurs būtų staibi aptapnojęs, kaulus sutvarkęs, koją atitraukęs ir surišęs.

15. Žmonių moters ar negana myli vaikus savo, ar nežino kaip su jais apsieiti, ir delto daugybę jų nelaiku išmarina. Paprastai vaikams per kiaurą žiemą neduoda avalinės, nė šilto drabužio. Kaip vaikai, negalėdami trobojo išturėti, išbėga laukan į sniegą basi, grįšta baisiai išalę. Vos saulei išpindus, bėregint sustoja ant pamatų vaikai, namų šunelis ir paršeliai; visi šildos ir virpa. Rudens ar žiemos laike motynos, pačios kailiniais apsi-vilkusios, atneša į bažnyčią vaikus basus, vienmarškinius. Siausto rots skepetomis, bet tos jų nepašildo. Išal ęvaikai gauna užžandžių. Motyna tuojaus sako: „vaikas spranda nutrūko, reikia nešti prie sprandininkės. Nunešus senelė

graibo po gerklę vaiko, kažiko jieško ir sakosi pataisiusi sprandą. Ar tai ne juokai? Kad vaikas nunirtų sprandą, akiesmirksnėje numirtų; ne sprandas tai yra, bet užžandės, iš kurių tankiai prisimeta krupas labai vaikams pavojus. To visų nebūtų, kad motynos kas rytą vaikus apautų, priderančiai apdarytų ir kaip reikiant priveždėtų.

Čia jau matote, juog nemokyti gydytojai biaurijasi tikt dėl savo pelno, juog ligoniams daugiau kenksmo, nekaip gero padaro ir juog yra tikrais žmonių apgaulinėjais. Todėl kam-norint namuose jų susirgus, turite beregint eiti prie tikro daktaro ir nuo to klausties pagalbos, nes yra vyrai mokyti ir ant to tiktai pasišventę.

Bet jūs sakote: „daktarai ima pinigų už lakštelių popierus.“ — Teisybė, juog ima užmokesnį už parašytas žoles, neigi gali neimti, nes neimdami neturėtų iš ko misti, juog tai jų žambis. Daktarai tie yra išmintingi, nuo plikių maža arba nėko neima. Vėl sakote: „aptiekoje ypačiai reikia mokėti.“ — Ant to atsakau: aptieka yra tai žolių kromas. Aptiekorius — kromininkas, žoles parduodas. Jis pats tas perka, pats iš jų minta; ar gi gali duoti visiems veltų? Aptiekorius, žinodamas žolių vardus, nežino, kam tos sudera, kokiose ligose kokias reikia gerti; todėl negali tų, duoti be daktaro įsakymo.

Vieną žmonių ydą noriu čia parodyti. Kartais žmogus per dvejus, trejus ir ketverius metus taisosi sirgti. Eina kaip nuo aukšto kalno į gilią pakalnę. Vien truputį negali, vien vaiposi, pakolei liga ištiesų nesuima ir nepaguldo į lovą. Lygia dalia gija lengvai, ne staiga, po truputį atgauna stiprumą ir išgija. Jug ir gilioje duobėje būdamas negali vienu žingsniu įlipti į kalną. O jūs norite, kad daktaro žolės vienoje valandoje pastatytų jus ant kojų. Išgėrę vieną, antrą šaukštą žolių, sakote: nėko negelbti, ar budelis begers jų daugiau.“ Todėl nedarykite teip, būkite kantriais, neigi stebėkites, kad žolės nespėriai tepakelia jus iš lovos.

Padorus ūkininkas.

Ne vienam rodosi laimę aukštai stovint, norinčiam laimingu tapti reikiant būti ponu arba aukštu koku viršininku: tuo tarpu daiktai, kuriuos čia ketu papasakoti, parodys gan éasant laimés ir sodose.

Eržvilko parakvijoje Paupių sodoje gyveno ūkininkas, vardu Adomas, kurs našliu tapęs vieną turejo sūnų Juzę ir augino jį dievobaimingai. Tą prakutusį leido dvi žiemi į Eržvilką rašto mokyties, paskiaus taré: „gana bus tau, sūnau mano, mokyties; perėjai kiaurai lementorių ir knygas, gali guviai perskaityti mišių maldas, litanijas padoriai išristi, o ko bereikia? Matome patys, juog žmonių vaikai, juoba pramokyti, nebepaslenka darbo dirbti, pradeda pūsties, savo giminés gėdyties ir išeina į vėjus. Retai kurs kunigėliu tapęs palieka geru žmogumi. Bet aš tave vieną teturédamas negaliu leisti į geradėjus ir ketu prie tavęs karšti“. Sūnus, išklausęs tos tévelio kalbos, atsiliepé: „gerai, téveli; ką nori ir kaip nori, daryk su manim, neprieštarausiu tamstos norui, nes Eržvilko klebonas nekartą mums privadžiodamas saké: „jei geidžiate būti ant žemés laimingais ir ilgai patekti, globkite gimdytojus jusų“. Žodžiai tie giliai įsmego į širdį mano ir ketu juos užlaikyti lig amžiaus galo. — Atsaké tėvas: „teisybė, sūneli, kad mane lenksi, mylės tave Viešpats Dievas ir lenks tave vaikai tavo. Mataus ne veltui tave leidęs į Eržvilką.

Juzukas, namie būdamas, visuose dalykuose slaugé tėvą savo; nekartą jam saké: „téveli, pasenterėjai, prisibėgiojai per amželi, neįsipilk, ryto-metą ilsék kiek tinkamas, aš esmi jaunas, galiu ankstie kelti ir tévelio žygius užėti; tikt iš vakaro papasakok, ką nori, kad pirma nudirbtume.“ Tėvas teip ir daré: paskirstęs ateinančios dienos darbus miegojo, kiek širdis vadina, o Juzukas jo vietoje su šeimyna dirbo. Nors Adomas teip Juzuko slaugomas laimingesnis buvo senatvėje savo, nekaip jaunystėje, tečiaus užkliudęs jau septynias dešimtis ašmus metus, kas karts juoba silpnyn eiti pradėjo. Kas vakarą šiltame laike ražančių kalbédamas vaikstinėjo; pamatęs saulę leidžiantis,

atminė jau artie ėsant vakarą gyvenimo savo, o kartais ir apsiverkė. Išvydęs kažikuomet Juzukas beašarojanti klausė: „tėveli, ko verki?“ — Šis žvilgterėjęs į dangų atsakė: „ar žinai ką, sūneli? kaip tikt pamatau saulelę leidžiantis, primenu galą amžiaus savo ir veizdžiu į dangų, kad ten gaučiau vietą!“ — Tarė Juzukas: „tėveli, nesistebėk į saulėlydį, bet į saulėtekį.“ — Šis atsakė: „jauniems tai reikia žiūrėti rytmečio, nes jų dienos prasideda. ne seniems, kurių baigiasi.“ — Tarė Juzukas: „neįsipilk, tėveli, dar ilgai pateksi dėl paguodos mano.“ — Šis atsakė: „netark, sūneli, nenorint mane mirti; priešingai, pats meldžiu, kad Viešpats leistų jau man atsilsėti. Darbavaus per kiaurą amžį, nėko neuždirbau, skriaudos nėkam nepadariau, arielkos negėriau, todėl turiu viltį gerą Dievelį manęs neprakeiksent.“

Tas šnekėsis Adomo buvo prajautimu; nusimanė vargšas, nebilgai bepateksęs, todėl tankiai apie mirimą bylojo. Kaipgi rudenop spalių mėnesyje ir įsirgo. Geras Juzukas, tėvelio neklausęs, parbogino iš Raseinių poną gydytoją; tas perveizdėjęs ir išklausinėjęs ligonį duotė davė žolių, bet išvažiuodamas šėip pasakė sūnui: „kad tėvelis būtų jaunas, galėčiau pagelbėti, bet dabar juoba yra karšatis, ne kaip liga, daktarai jo nebišgydys. Linkėčiau kaip katalikas, kad su šv. Sakramentais jį apveidzdėtumėte.“ Tai pasakęs išvažiavo.

Juzukui svetį išleidus tarė Adomas: „ačių tau sūneli, už kuno gydytoją, bet aš juoba norėčiau dūšios daktaro, kunigėlio.“ — Atsakė sūnus: „gerai, gerai, tėveli! aš tuojau parvedisiu; tuo tarpu gerk paliktas žoles. Nežinau tiktai, ar važiuos kunigėlis, nes baįsi audra su šlapdrabu pakilo.“ — Tėvas atsakė: „ką šneki, sūneli? mūsų kunigai nors patys nuskęstų, vienok prie ligonio važiuotų; neveizdi jie audros nė nakties. — kuomet pakviesi, tuomet beregint važiuoja.“ Tai pasakęs išgėrė žoles ir užsnūdo. Pakirdęs po valandos tarė: „ar jau išaušo?“ — Namiškiai atsakė: „ne, tėvai dar nesutemo.“ — Tarė ligonis: „ar išsiuntėte į Eržvilką kunigėlio parvežti?“ — Šie atsakė: „jau nebtolie yra, jau atvažiuoja.“

Sūnus, vaško žvakę uždeges, sutiko kleboną prie durų ir klaupės, o visi pragydo „tegul bus pagarbintas Švenčiausis Sakramentas.“ — Klebonas įėjęs padarė ką reikiant, spaviedojo senelį gana ilgai ir davė Švenčiausį Sakramentą su Paskutiniu Patepimu. Dar kunigui tebėsant, Adomas, pavadinęs sūnų savo, tarė: „Juzeli, šitai girdi kunigėlis ir visi namiškiai, padirbk tai, ko aš noriu. Kaimynui Jonui užmokėk penkias berlinkas, nes rodosi juog esmi kaltas. Antram kaimynui Petruui užmokėk dešimtį berlinkų, nes mano arkliai naktį išokę išbraidė jo javus. Žino jis apie tai, bet lig šiolei nėko nesako, tečiaus aš nenoriu jo skriaudos. Kitų skolų neturiu; jei kas man mirus šauktųsi, netikėk. Mano kūną palaidos klebonėlis su mišiomis ir egzekvijomis parakvijos kapuose. Gėda mums, vaikeliai, mūsų kapai neaptverti; atmink, Juzeli, kad savo lentomis ir savo darbu užtvirtumei du straipsniu. Kitus kiti parakvijonys užtvers. Nėkokios iškilmės per laidotuves nedaryk, arielkos nė pusgorčiaus budynei nepirk, geri kaimynai mano, pagiedos ir be tos. Ubagus vienok išmeldink ir svečius mane laidojusius pavaišink. Žinai pats, kunigui Ulinskui Eržvlike ėsant, sudegus mūsų bažnyčia; šios dienos geradėjas žada statyti naują, — duok tam reikalui trisdešimtis rublių, o dirbant leisk vaikiukus į talką. Viešpačiam padedant nenupliksi, rasi mano pinigų daugiau nekaip čia paskyriau... Visą savo butą su turteliu tau palieku... Kito dastamento nerašydysiu ir tikiu Juzelį vis tai užlaikysent“.

Juzukas verkdamas atėjo artie, pabučiavo tėvelio ranką ir tarė: „Ką tikt įsakei, tėveli, vis tai, išpildysiu!“

Kleboną išleidęs Adomas truputį užsikando, bet geryn nėjo. Keletą dienų permitęs pavadino prie lovos sūnų savo, liepė klaupties, padėjo ant jo galvos ranką savo ir sakė: „palaiminimas švenčiausios Traicios: Tėvo, Sūnaus ir Dvasios šventos lai nužengia ant tavęs ir nėkuomet neapleidžia. Tegul tave Viešpats ilgai pasaulėje užlaiko, tegul auga dailiai vaikai tavo, kurių devyneta turėsi, tegul dera tavo javai, želia pievos, vįsta gyvoliai! Tegul tave apgina geriausias Dievas nuo

visokių ligų ir priepuolių, tegul šimteriopai užmoka už tą meilę, kurią visuomet man rodei!

„Šelpk kiek išgalėdamas neturtingus; nė vieno į namus tavo atėjusio ubago nebark, nes jei atgręši nuo jo akis tavo, atgręš nuo tavęs veidą savo Sutvertojas. Turi jau dvidešimt metų amžiaus, man mirus vesk meterį. Neimk pačios nekatalikės nė bajoraitės, nes tokią vedęs neturėsi atilsio namuose tavo. Darbininkams algos nesuk; būk teisingas; pinigų nė nuo kitų skolink, nė kitiems dalyk; į turgus be tikro reikalo nevažiuok: nuvažiavęs su reikalu ilgai netruk; arielkos nė vyno nė ragaute neragauk, kaip darei lig šiolei; sergėkis palėistuvystės. Tarnauk su visa širdimi Viešpačiam tavo pagal tikėjimo katalikų ligi galo amžiaus tavo. Teip darydamas būsi tikrai laimingas“.

Juzukas tų persergėjimų klausydamas verkė, bučiavo rankas tėvelio ir sakė: „vis tai, kiek Viešpats padės, užlaikysiu“. — Senelis, matydamas jį verkiant, tarė: „ko verki, sūnau mano? kasmetą eidami į Šidlavos atlaidus neverkėme, dabar man einant į amžinus atlaidus dangun kogi turėtumei verkti?“

Paskutinei valandai prisiartinus, Adomas pajėmė Dievo-mūką, bučiavo Viešpaties žaizdas ir pradėjo mirti. Viena mergelė samdyta įdavė ligoniui degančią gramnyčią ir balsu kalbėjo: „Jėzus, Marija, Juozapai šventas“. Juzukas verkdamas to negalėjo daryti.

Seneliui dailiai ir lengvai mirus, visa šeimyna apsiverkė. Sūnus nusiuntino į Eržvilką pavarpes ir dirbino grabą iš dailių lygių lentų. Žmonės susiėję į budynę giedojo per kiaurą naktį; naujas šeiminkas juos pavaišino ir pagirdė su namų darbo alum, bet arielkos nė rodyte neparodė. Laidotuvių rytą nuvežė kūną giedodami į Eržvilko bažnyčią; susirinko baimė žmonių, it šventą dieną, nes visa parakvija Adomą pažino ir už dorą vyrą skaitė.

Klebonas su kamendorium egzėkvijas atgiedojusiu ir mišias atlaikiusiu nuleido į kapus Adomo kūną. Čia klebonas šėip prabilo: „Matotė patys, katalikai! amžiną

atilsį kaimynas jūsų nebuvo nė ponu, nė vaitu, nė viršininku, tečiau jį gyvą visi mylėjote, mirusio gailitės ir palydėjote ligi tos atilsio ir lygumo vietos. Dėlko tai? — dėlto juog Adomas buvo teisingas, blaivus ir Viešpatį Dievą mylįs. Tikiu ir jus norint, kad kiti lenktų, mylėtų ir už gerus skaitytų. Veikiai tai galite pasiekti. O kaip? — šitai elgdamos teip, kaip elgės amžiną atilsį numirėlis. Nebgerkite, nėkam nėko nenusukite, nebūkite nedorais, namuose vaidų nekelkite, ubagus meldinkite, nepaleistuvaukite ir būsite gerais. Mylės jus Viešpats Dievas, mylėsiu aš klebonas, kaip geras aveles savo, lenks ir kaimynai. Jei teip sveiki bebūdami darysite, numirus toks pat būrelis su ašaromis paguldys jus toje šventoje vietoje. O dabar už dūšią Adomo ir visų čia palaidotų sukalbėkime poterius“.

Tėvelį palaidojęs, Juzukas užmokėjo kunigams ir visiems, kuriems užmokėti amžiną atilsį Adomas įsakė. Vienas palikęs reikalavo šeimininkės ir ketino vesti moterį. Užvis motynos, dukteris turinčios, norėjo, kad nėkuo nepapeikiamas, jaunas ir turtingas Juzapas būtų jų žentu. Viena kaimynė, negalėdama sulaukti jo piršlių, pati nusiuntė pas Juzupą žmogų, kad pirštų jos dukterį. Tas atėjęs tarė: „tamstai staiga reikia gaspadinės, netęskis. imk tinkamąją mergelę; jei nori, aš piršiu Barborą, Jurgio dukterį“. — Šis atsakė: matai tamsta, pačią vesti didesnis yra daiktas, nekaip karvę pirkti; reikia gerai tą pažinti, kuri keta būti drauge viso gyvenimo“. — Tam vos išėjus, įlindo kitas ir tarė: „Juozapai, vesk dukterį Trumpiko, Onele; ją vedęs gyvesi, nes yra darbininkė ir pilna mergelė“. — Šis atsakė: „nepažistu jos, rasi kuomet pamatysiu“. Neuzilgo kažikuo dėjęs nuėjo pas Trumpiką ir pamatė tą Onele kaltūnuotą ir biauria, it septyni griekai didieji. Tečiau nėko nepasakęs namon spudino. Nedėlios dienos atėjęs pakvietė Juzupą į saneigą Ignacius, nepažįstamas, tolimoje Paskinių sodoje gyvenęs. Nuvažiavęs atrado jo dukterį trumpą, druktą ir biauriai žlibą. Tos lygia dalia nė kalbinte nekalbino. Namon važiuojant vienas kaimynas pradėjo piršti jam Elžę, Pranciškaus dukterį, iš Kubilių

sodos. Šis klausė: „koki yra?“ — Piršlys atsakė: „gera mergelė yra; ją vedęs būsi laimingas; bereikalo apskelbė ją žmonės už slinką ir niekam nederančią“. — Tarė Juzupas: „bet aš girdėjau esant Elželę mažos omenos, nemokant skaityti, vos poterius išritant“. — Atakė piršlys: „bus gera! žmonės tikt ją išdėjo; teip yra lėti, juog ir per ausį gavusi nė raukte nesusiraukia“. — Tečiaus Juzupas ir tá nemėgo.

Ilgainiu pats pradėjo lankyti ūkininką Tadeušą, kurs turėjo sveiką ir gražią dukterį, vardu Jonkę. Išsigirdę apie tai žmonės apkelė abudu kalbomis, pasakė Juzupą esant slinkiu, gebant ilgai miegoti, nemokant buto valdyti, kartais įgeriant ir tt. Jonkę vadino pliuške, nedora, įpratusia daug talavoti ir tt. Juzupas, žinodamas, kiekvienam žmogui reikiant eiti per liežuvį rykštes į kitą stovį, nepyko už tas apkalbas, bet juokės.

Pradėjo taisyties vestuvės. Jonkė pagal žemaičių papročio išsiuntė į Paupių sodą ūkvaizdžius. Piršlys su tais sugrižęs primelavo pilnas kertes. Pasakė Juzupo trobas esant dvaru stėgelėmis klotu, turint dvi skryni pinigų, miegose radęs du šimtu pūrų javų, bandos aštuonias dešimtis, arklių šešioliką ir tt. Išėjus Eržvilko bažnyčioje trejiems užsakams, Juzupas su Jonke ėmė šliūbą; jaunosios tėvelis pakėlė vestuves, tečiaus be arielkos. Pasekėjai nuleido Jonkę į Paupių sodą, — čia atrado ne dvarą, bet žmogaus gyvenimą, norėjo piršli pakarti, bet tam iš nagų išslydus, pakorė šiaudų kūlį.

Juzupas tikru ūkininku tapęs, buvo paveikslu visiems sodiškiams: kas rytą gana ankstie kėlės, pažadino šeimynėlę savo, kurią it savo vaikus mylėjo, kėlusiai tuojaus liepė poterius sukalbėti ir nėkuomet teip ne-skatino, kad negalėtų truputėli pasimelsti. Kiekvienos subatos vakarą paskirstė, kurs šeimynystis turi eiti į bažnyčią, kurs palikti namų sergėti. Viena šventą dieną namie buvusieji, antrai atėjus, turėjo keliauti į bažnyčią. Idant jo namuose neatsitiktų papiktinimų, jauno su jaunu nėkuomet namie nepalikdavo.

Numanydamas piemenis vienus krūmuose paliktus kartais ir ką piktą darant, patarė, kad visa soda pasam-

dytų augusį kerdžių, kurs nevien galvijus ganytų, bet ir suvaldytų vaikus. Paklausė jo sodiškiei ir nusamdė. Kad vaikai per kiaurus metus ganydami patys į gyvolius nepavirstų, isakė kerdžiui, idant kas šventą rytą iš daikto ben vieną vaiką leistų į bažnyčią. Šis ir leido pakarčiu.

Pats su savo moteria Jonke kas mėnesį ėjo spaviednės. Priveizdėjo teipogi, kad šeimyna tankiai spaviedotus. Pamatęs jauną šeimyną tarp savęs brotaujantis, tuojaus perspėjo, neklausant pranešė klebonui. Neleido sėsti prie valgio be poterių, po valgio teipogi visi turėjo kalbėti. Rudens ir žiemos laike vakarais mergelėms verpiant Jonkė teipogi verpdama giedojo, o paskui jos ir visa šeimyna. Apkyrėjus begiedant Juzupas skaitė visiems girdint Viešpaties Jėzaus gyvenimą, šventųjų gyvenimus, Pradžią ir kitas knygeles, kurių daug turėjo. Ryto metą sukilus vėl Jonkė su šeimyna giedojo. Švintant paprastai visi pragydo sakydami; „Sveika aušros žvaigždė šviesi“.

Juzupas nékuomet nesibarė su moteria, pamatęs ją pykti metantis lipšnai prabilo ir beregint ją nutildė. Jonkė teipogi, pamačiusi vyrą apmaudingą, tylėjo, kaip žuvis prūde, nékuomet jam atkakliai né žodžio neatsakė. Teip abiem pusėm norint vienybėje būti, nékuomet ištiesų nesusibarė, nékuomet neatėjo ligi keršto.

Ūkininkas teip geru būdamas dėl pačios, mažne toks buvo dėl šeimynos: jos tikrai nebarė, bet meldė arba ragino melzdamas. Pamatęs kažikuomet vaikiuką nedailiai bejuokuojanti, pavedė jį šalin ir tarė: „Kaziuk, tokie darbai yra grieku, meldžiu tavęs nepiktink kitų, neigi norėk užtraukti rūstybės Viešpaties ant namelių mano. Aš nékam nesakysiu, tiktai nebdayk to daugiau.“ Išvydęs pataikaujant šeimyną sakė: „meldžiamiejei vaikeliai, pasiskubinkime, Jonkė mums né pietų neduos, maža tenudirbsime.“ Tai pasakęs pats ėjo, plušėjo, o su juo ir visa šeimyna.

Metų gale užmokėjo kiekvienam algą; nors kurs per metus ir kenksmą kokį padarė, jei tiktai netyčiomis, šis už tą algos netraukė. Lygia dalia kuriam šeimynysčiui

susirgus, pats jį kasdieną lankė, klausinėjo, bene nori ko? O nors kelias nedėlias būtų sirgęs, algos nė skatiko nenutraukė, dar sakė: „kuo kaltas šeimynystis. Viešpats jį su liga aplankė“

Dėlto tai samdininkai spaudės į jo namus, priimti už laimingus save skaitė. Vieną kartą pakliuvę tarnavo labai ilgai, nes Juzupas neapvežėjo permainų. Tikt girtuoklių, kručių ir pypką rūkančių nėkuomet nesamdė. Dar gebėjo sakyti: „girtuoklis nėkam nedera, kručas apvagia, pypkininkas sudegina namus; nenoriu aš tokių“.

Po šliūbo metams sukakus Jonkė pagimdė sveiką ir derlingą sūnų. Pati dvejetą dienų pagulėjusi išgijo ir kėlės. Juzupas, apkrikštydinęs jį Eržvilko bažnyčioje, pakėlė krikštynas. Nemaža suėjo svečių, buvo ko valgyti, ko gerti ir kam raginti; bet arielkos nebuvo. Nėvienas tečiaus tos dvokėlės negedavo, tikt žydas didžiosios Eržvilko karčiamos rūgojo, nes alų su midum Juzupas savo turėdamas, nuo žydo nėkokio nepirko gėralo.

Žinote patys prekymetį be cigono, karčiamą be žydo, vestuves be šokimo ir saneigą žmonių be kunigo ėsant kaip viralą be druskos. Tai numanydamas Juzupas lig laiku padirbo ažuolo kryžių, pakvietė į krikštynas abudu Eržvilko kunigu. Pamatę atvažiuojančių visi svečiai išėjo prie vartų sutikti; iš ratų išsėdus nuvedė su žmonystomis į trobą, pasvadino užstalėje pačioje kertėje, kaipo aukščiausioje vietoje*), iš vienos ir antros pusės užsėdo senutės, tetutės, kūmos, dėdynos, dieverės, brošės, uošvės ir kaimynės Juzapo. Tos už kita-kitos ragino kunigėliu, kad valgytų ir gertų. Teip bemylėdamos išvaišino, išdirbo lig nebnorint.

Paskiaus kėlės kunigai, išėjo oran ir pašventė kieme pastatytą kryžių, kuriame Juzupas išskrodė metus ir dieną užgimimo pirmutinio sūnaus savo Juzės. Klebonas Endrejauskas, pabaigęs šventimus, šėip prabilo: „Geri kaimynai, mylimi parakvijonys, klausykite. Nuo įsikūrimo savo Eržvilke mylėjau jus ir myliu, bet aiškiai

*) Žemaičiai stabmeldžiais tebebūdami tikėjo kertėse namų dievaičius gyvenant. Dėlto tai ir lig šiolei kertės skaitosi už aukštą vietą.

išpažįstų, juog pirm keletos metų nenorėjau buvoti saneigose jų. Dėlko tai? — Dėlto, juog tose nekartą atsitiko man regėti žmones girtus ir girdėti jų nepriderantį tauzyjimą. Perspėdamas tokius galėjau gauti akibrokštą ir buvau priverstas širdies skausmu tylėti. Bet kodėl negaliu buvoti šiandien, kada visa mano parakvija blaivi? Matote patys: susiejome pas gerą ūkininką Juzupą, argi nesotus esame? ar nelinksmi? ar ne partekę visoko? Tečiau nematome nėvieno nė girto, nė pagaliaus apgirčio, o tokių nėsant nėra nėkokios talavonės, nėkokių papiktinimų. Džiaugiasi tai regėdama širdis mano, džiaugiasi vyskupas, džiaugiasi ir dangus. Džiaugiuos iš judviejų, Juzupai su Jonke, ir meldžiu Viešpaties, idant judu su naujai užgimusių sūnumi laikytų ypatingoje uždangoje savo. Dėlko tai? — juog atlikdamu krikštynas be arielkos geriausį duodate kitiems paveizdą. Sekite tą visi amžinai, o būsite amžinai laimingi, ką duok Viešpatie, amen“. Kunigėliu lig vakaro patrukusių išvažiavo, o svečiai dar antrą dieną pas Juzupą perbuvo.

Atmindamas Juzupas įsakymą amžiną atilsį tėvelio savo, gražų galą kapų aptvėrė savo lentomis. Kaip dar prisidėjo kiti parakvijonys, nevien aptvėrė kapus, bet ir vartelius padirbo. Metuose 1862 rugpiūčio mėnesyje atvažiuojanti iš Ožgirių į Eržvilką vyskupėlių mūsų pas tuos kapus su visa bažnyčios iškilme priėmėm. Išsėdęs, vos pamatė kapus aptvertus, prasidžiugo. Jug, girdi, nuo pirmojo buvimo minėjęs mūsų kapus nebuvus aptvertus. Paskiaus bažnyčioje už tai mums pasakė ačių, o rodydamas savo gerą širdį pats su nematytomis ceremonijomis mūsų kapelius pašventė. Sulig tos dienos mūsų kapai tapo vieta labai šventa, į kurią veža iš visos parakvijos numirėlius ir nebneri laidoti sodų kapeliuose.

Į turgus Juzupas idėm reikiant tevažiavo. Nuvykęs į Raseinius ilgai netruko, pirkęs arba pardavęs ką reikiant nesivėluodamas visuomet blaivas namon grįžo. Jonkė su Juzuku ir šeimyna jo laukė, parvažiuodamas vaikams gebėjo parvežti riestainių, meduolių pačiai. Su ta vienkart

kasmetą važiavo į atlaidus Viduklės, per šv. Oną į Batakius, rudenop į Šidlavą.

Teip darantį Viešpats ypatingai laimino: juodu pragyveno juoba nekaip amžiną atilsį jo tėvas. Įsigavo bandos daugiaus ne dvidešimti, arklius gražius šešius. Pilnas miegas javų pripylė, kurie visuomet jam vyko. Sulaukė daug vaikų; kada vienas žmogus paklausė: „ar daug turi kūdikių“? — atsakė: „vienas tėra kūdikis, kurį moters žindo, bet vaikų jau antrą eilę apie pečių varau, nes yra jų devynetas“. Tie visi sveiki dailiai augo. Du sūnu leido į Raseinius mokyties rašto. Visų vyresnįjį teip augino, kad paliktų savo vietoje ūkininku. Antrąjį paskyrė į kunigus, bet kas žino, ar tas įvyks, nes vaikas dar jaunitėlis, nieko tame dalyke nesako.

Paprastai metuose kartą atvažiuodamas pas Juzupą Tituvėnų klioštoriaus avinvedis, visuomet čia gavo boterį aviną, po pūrą javų ir nakvynę šiltą Ubagai teipogi Juzupo namus už savo buvinę skaito. Mažne visuomet ten gali rasti ubagą: o dėlto, juog nėvienas atėjęs veikia neišeina, — vieši po keletą dienų Jonkė su mergelėmis juos aplopo, išplauna marškinius su autais, neturintiems duoda pati naujus; išeina vargšai paprastai laimindami tuos namus.

Klebonas, norėdamas paaukštinti Juzupą, išrinko jį į brostvininkus arba maršalkas Eržvilko bažnyčios. Tuo būdamas, naują bažnyčią statant, nemaža padėjo klebonui pinigais ir darbininkais. Neigi veltui, nes parakvijonys, ilgai žuvę koplyčioje, įsigavo gražią medžio bažnyčią. Negerai, kad nieks jiems nepatarė išmūryti bažnyčią, turtinga parakvija būtų išgalėjusi tai padaryti. Ne per senei žmonės su vyresnybe pakėlė Juzupą į sodos galvas. Tuo būdamas, kaip veizdis sąžinės neįjima paprekę, neklauso meldimų, nenori vaišių, nesididžiuoja, o visuomet sprendžia pagal ynos teisybės. Turį gerą reikalą visuomet išgriežia, negerą — pražiša. Todėl žmonės sukti, maklioriai, lupikai, pergalviai, norį kitus neteislingai kropti, paprastai gauna per nosį.

Kažikuomet ta negera sėkla, įtužusi, pradėjo žiant Juzupo rugoti ir steigės išmesti jį iš vyresnybės. Šis

tai pajutęs, subatoje vyrams susirinkus, tarė: „ar žinote ką, kaimynai? aš neteisybių daryti negaliu, nes nenoriu atsakymo prieš Viešpatį Dievą ir prieš vyresnybę; kad jums įtikti nesugebu, išsirinkite sau kitą, pats melsiu vyresnybės, kad mane atleistų“. Kaipogi tarpininkui atvažiavus ir meldė, vienok tas neatleido. Teip dorybė visur yra už didžią skaitoma!

Čia jau aiškiai matome, juog tas Juzupas, sodoje gyvendamas, nebūdamas nė ponu, nė aukštu viršininku, tečiaus tapo tikrai laimingu. O dėlko tai? — Dėlto, juog visuose dalykuose elgės pagal grynos sąžinės. Todėl ir tu, skaitytojai, jei nori būti nuo Viešpaties palaimintu, sek paveizdą jo, daryk teip, kaip jis darė.

Jurgis nedoras ūkininkas.

Apie dorus žmones kalbant nesunku yra pasakyti raštininkui, kame tas gyveno; bet apie menką aiškiai išsipasakojus gali pykti visa parakvija. Todėl ir žinodamas nesakysiu, kame bauriojosi nėkam nederančiu Jurgis su Baltrum, gana bus numanyti juodu gyvenus Žemaičiuose.

Pakrūmėje nutrūkusioje butoje gyveno vyras su moterimi, Jurgis su Morta. Abudu gebėjo gerti, abudu buvo piktų, abudu pešės ir mušės vos ne kasdieną. Teip vienok it katės besibraižydamu sulaukė sūnaus, kuriam prie Krikšto Šv. davė vardą Baltramiejus. Geros motynos rankose rasi tas vaikas ir į gerą žmogų būtų išaugęs, bet kaip galėjo padoriai išauklėti motyna vos ne visuomet girta? motyna, kuri dar prie krūčių tebesančiam vaikui jau kaišiojo arielką tarydama: „te, Baltreli, ir tu ragauk arielkėlės, kirmių neturėsi.“ Augino jį būtinai kaip beržą miške, nėkų nėko nemokė; dvyliktus metus užkliudes Baltrukas dar poterių nesugebėjo išristi, nė kartą spaviednės nebuvo vestas. Neigi galėjo vesti motyna vaiką, nė girdėte negirdėjusi, apie prisakymus, kurių ir pati nemokėjo.

Teip Baltrukui beaugant atvažiavo klebonas kalėdoti. Tėvas lig laiku išspruko nežinau kur, motyna nesuskubo pasislėpti, Baltrukas po lova palindo. Teip kalėdininkai, vieną šeimininę su mergele samdyta terazdami, klausė: „ar viena tegyveni? kur kiti dingo?“ — Motina atsakė: „tet nežinau, kurs su reikalais išvaikščiojo.“ — Atsiliepė klebonas: „kaipgi, motyn, ne jau nė vaikų neturi? ketinau jiems paveikslėlius dalyti, o rasi būčiau ir baranką kišenėje radęs.“ Baltrukas tai girdėdamas pradėjo kušėti po lova. Zakrastijonas, atdengęs įtiestuvę, pamatė jį, kibo už kojos; šis spardės ir sakė: „eik šalin, šalin, nesikulk!“ Vienok ištraukė į aslą. Pakilo juokas, o šis nairės it šuniukas ant girnų ir stebėjos, ar duos klebonas ką žadėjęs. Klebonas jį nebukštindamas ėmė už rankos, navedė prie stalo, sėdos ir klausė: „kaip vardas tavo?“ — Šis vos ne verkdamas žvalgęs ir tarė: „matušė, kaip?“ — Motina: „jug Baltras esi, sakyk kunigėliui.“ Šis tarė: „je je, Baltras, Baltras.“ — Klebonas: „nu gerai, Baltreli, aš duosiu paveikslėlių su baranka, bet tuokart, kada dailiai sukalbėsi poterėlius. Nu, kalbėk!“ — Šis kaip tėvui mirus bliudamas sukalbėjo „Tėve mūsų,“ „Sveika Marija,“ bet „Tikiu į Dievą Tėvą“ negalėjo perbristi. Klebonas juokdamas tarė: „Baltreli, man rodos per tvoras belaipiojant išbirus poterėlius tavo?“ — Baltrus: „teip, teip, bet ir matušė maž temokė.“ — Klebonas: „nu, Baltreli, ar žinai, kiek yra Dievo prisakymų?“ — Baltrus žvilktėrėjo į motyną ir tarė: „matušė, kiek yra tų sakymų?“ — Ši: „ar nežinai? sakyk dešimtis.“ — Baltrus miknodamas: „de-dešimtis.“ — Kl.: „ar negalėtumei jų išskaityti?“ — Baltrus paleido kakarinę ir tarė: „ar aš nesakiau, matušė, reikiant sprukti į mišką, o neleidai?“ — Motyna atsakė: „o ko brazdėjai palovyje, kaip giltinė? Nieks nė žinote būtų nežinojęs.“ — Bal.: „je, kad kunigėlis žadėjo bar-baranką duoti.“ — Klebonas glostydamas Baltruką tarė: „neverk, mano vaikas, aš mažus myliu, nebarsiu tavęs; ką žinai ir kaip žinai, atsakyk. Aš dabar klausiu teip, kaip klausia matušė. Pasakyk man, kas sutvėrė?“ — Bal.: „vedu su tėvu apluoką aptvėrėva.“ — Kl.: „ne apluoką, vaikas mano, bet tave kas sutvėrė?“ — Bal.: „ar mane?“ — Kl.:

„tave, tave, jug tavęs klausiu.“ — Motyna tai girdédama tarė: sakyk Dievas Tėvas.“ — Bal.: „Dievas Tėvas“ — Kl.: „teip teip, vaikeli! Viešpats sutvėrė ir saulę, ir žvaigždes, ir žemę su visu gyviu. Pasakyk, kas atpirko?“ — Baltrus tylėjo. Kl.: „Sunus Dievo.“ — Bal.: Sunus Dievo.“ — Kl.: „Kas apšvietė?“ — Bal.: žiburys, — teip, teip, mes eidami į kamara, naktį imame žiburį ir apšviečia.“ — Kl.: „bet tave kas apšvietė?“ — Bal.: „saulė.“ — Kl.: „teip, saulė apšviečia žemę, bet žmones apšviečia Dvasia šventa“.

— Kl.: „Motyn, tiek nemokei savo vaiko!“ — Ši: „et, geradėjau, žmogus varguose nespėja mokyti.“ — Klebonas: „bet pati be moki ką? Sukalbėk Dievą prisakymus.“ — Ši pradėjo kalbėti, bet negalėjo susekti: nuo ketvirtojo prisakymo nutrūko. Tai regėdamas klebonas nusiminė, susiprato vargšas pats kaltu esąs, kad žmonės, jo parakvijoje gyveną, teip nemoka nieko. Su lig tuo kartu, pametęs pamokslus, išguldinėjo katekizmą it motyna vaikams. Paskiaus pasidžiaugė tuo, antrais metais kalėdodamas atrado žmones juoba suprantančius tikėjimo daiktus.

Išvažiudamas tarė: „motyn, aš atsiūsiu iš mano špitolės senelę, gerai mokančią poterius su prisakymais; ji verps jums ir mokys, duokite tiktai valgyti; o pramokiusi sugriš, pasakys man, išsispaviedosite ir bus gerai. Teip ir padarė. Senelė nusiūsta mokė lig pusiaugavio ir sugrižo. Tuokart klebonas pašaukė Jurgį su moteria ir sūnumi, pats dar klausinėjo, pažinęs pramokytus privadžiojo, kad nebegertų, liepė eiti į bažnyčią ir spaviedoties.

Visiems einant Baltrukas turėjosi motinos žambo, žvalgės ir tarė: „matušė, kad čia didelė daržinė“ — Teip vadino bažnyčią, kurią pirmą kartą amžyje savo buvo matęs. Atsakė motina: „tai ne daržinė, bet bažnyčia.“

Pirmas ėjo spaviednės tėvas; tam bengiant motyna, tarė: „aš eisiu.“ — Baltrukas: „o aš kur bešoksiu?“ — Motina: „kur čia šoksi, palik ir tave tuojaus paspaviedos.“ Šis vienok nepaliko, bet motynai spaviedojantis turėjos už jos sijono. Po spaviednės virpanti sūnų pristūmė prie ku-

nigo; tas buvo lėtus, apdrąsino vaiką ir dailiai išspaviedojo. Klebonas dar pavadinęs juos prie savęs privadžiojo ir meldė, kad liautūsi gerti, kad rytą ir vakarą potėrius kalbėtų, bažnyčioje buvotų ir t. t. Vis tai padaręs atleido namon.

Nevien Baltras, bet ir tėvai džiaugės atbuvę vargus su kalėdomis ir spaviedne. Pespėjimai klebono truputį pajudino girtuoklių širdis, bet neilgam. Užvis Jurgis vos nedėlia išturėjęs nuvažiavo į Kedainių turgų, ilgai patruko, sugrižo girtas ir pradėjo čaizyti su votegu per jienas ir per arklius. Kliuvo motynai ir sūnui. Tuodu sukibusiu surišo tėvą ir paguldė.

Juoba pasenęs išsimanė važioti į turgus sūnų vežimui priveždėti. Vaikas, matydamas vyrus karčiamose it bitis aulyje užiant, ėjo veždėti; šie ir kišo jam arielkės stiklą. Baltrus klukšt ir išgėrė vienu malku, o prarijęs nė raukės, nė užkandos reikalavo. Kažikas tai regėdamas tarė: „nu, Jurgi, tu gerai siurbi arielką, bet tavo sūnus dar plemps geriaus: išgėrės, girdi, nė raukte nesusiraukė.“ Kaimynas tai girdėdamas pats baisiai maukiąs atsakė: „o ko vaipysis vaikas, Dievo dovaną prarijęs, jug ne uksuso atsigėrė.“ Baltrus vadino tėvą namon; paklausė ir sėdo į ratus; kiti kaimynai lygia dalia važiavo. Bevažiuojant kumelės, papratusios pas karčiamas ganyties, capt ir apsistojo pas Kebeklinę. Jurgis ritos iš vežimo; po jo ir kiti vyrai. Vienas tarė: „nu ką? išgerkime už dvejetą ditkų.“ — Kiti tarė: „išgerkime.“ — Vienas atsirado priešingas ir linkėjo, kad umais namon važiuotų, bet kiti sakė: „ar gal pravažiuoti su sausa burna karčiamą gero Vigdario“? — Baltrus: „o kuo jis yra geras“? — Kiti: „duoda arielką be pinigų“. — Baltrus: „tad gerai“! — Kiti: „nevisai gerai, nes dabar ponui užgynus nebduoda“. — Baltrus: „tad negerai“. — Kiti: „nevisai negerai: duoda už daiktus, nors tie butų vogti“. — Baltrus: „teip darydamas yra vagimi“. — Kiti: „ne vagimi, pats nevagia“. — Bal.: „vienok negerai daro“. — Kiti: „nevisai gerai, nes vagies neišduoda“. Teip pasibyloję, nors artie jau buvo pusnaktis, susmuko vienok į karčiamą ir gėrė. Jurgis sugrižo namon girtų girtas ir pradėjo mušti savo moterį.

Ta glaudės prie sūnaus, — sujėmė abudu tėvą įstūmė, į kamara, kame turėjo ant plikos žemės pramiegoti.

Vieną kartą Baltrus pagvėdęs nuo tėvo keletą berlinkų tuojaus nuėjo į karčiamą pasigėrė ir vilkos namon šlitiniuodamas. Žardienoje sutiko tėvą tuokart blaivų, kurs tuojaus pradėjo mušti sunų tarydamas: „ko, pririjai, biaurybe“? — Baltrus atsakė: „už ką mane muši? jug aš nieko nedirbu“! — Atsakė tėvas: „už tą ir mušu, kad nieko nedirbi, o geri. Tuotarpu dirvos klakso neartos“. — Tarė Baltrus: „ko čia stebiesi mane girtu matydamas? Jug esmi tavo sūnus, nuo tavęs tos ydos išmokau. Jug žinai: koks yra vilkas, toks ir vilkutis“ — Atsakė tėvas: „nu, tylėk, gausi daugiau“!

Rugius nupiovus Jurgis parnešino du gorčių arielkos ir pakėlė nuobangas. Darbininkams maž tekliuvo, bet pats su pačia būtinai apsigėrė. Nesitikėtai kilo tarp juodviejų barnis, vyras šlavė su vėzdu moteriai, ši brinkt ir parvirto. Darbininkai perskiedė, bet Jurgienė iš to įsirgo, vedė kunigą, spavedojos, gulėjo dvi nedėli ir mirė.

Vyras moterį palaidojęs juoba dar pasileido. Pradėjo diena iš dienos gerti, pinigų nebtėkęs nešė į karčiamas savo drapanas. Šeimyna su Baltruку namie bruzdama pritrūko duonos ir išvaikščiojo it žydo bitys. Baltrus dar diktavo, bet neįstengė: ką-gi galėjo padaryti vienas, juodos putros pasrėbęs?

Jurgis vos ne kasdieną liuob namon iš karčiamos grįžti, bet kažikuomet avim nešinas nuėjęs ilgai nebgrįžo. Tuotarpu kažikas davė Baltruui žodi, žmones radus jo tėvą nebyvą begulintį pakelėje krūmelyje. Sūnus nuvažiavęs pakvietė kaimynus, įritino kūną į ratus, atlaikė trumpą budynę ir norėjo vežti į bažnyčią. Bet klebonui kūno į kapus neprijimant palaidojo senų dienų apleistuose.

Baltrus vienas palikęs sukos tuščiuose namuose kaip gandraš lizde nuo pavasario. Pinigų neturėjo; miegos buvo iššluotos, laukai nearti ir nesėti, pievos nepiautos; pats nesumojo ką daryti. Tardamas susišėlpsęs nuo pačios ryžos vesti moterį, o tuotarpu prarado avį, sriuobterėjo arielkos, sėdo be balno į palaikią kumelę ir jojo

piršlėms. Mergelė, pamačiusi poną jaunąjį būtinai girtą, nė skersa į jį neveizdėjo; todėl sugrižo namon kaip musė kandęs Vyresnybė, matydama iš jo nėko nebūsent, mokesčių neužmokėsent, sugavo ir atidavė į akrūtus.

Teip maloni arielkėlė ir išnovijo visus Jurgio namus, kuriuos vyresnybė atidavė jo giminaičiui arielkos negeriančiam.

* * *

Žinodami nė vieną vaiką girtuokliu negemant, galime paklausti, kaip žmogus pavirsta į girtuolį ir prapuola? — Šitai teip:

1. Yra pritirtu daiktų, juog vaikai žįzdami krūtis girtos motynos apsigeria; todėl geriančios motynos visų pirma pratina gerti vaikus per žindymą.

2. Tos pačios motynos, kaišydamos vaikams arielką, pratina juos gerti. Teip darydamos dvejopai sunkiai nusideda: per apsigėrimą ir per gudinimą vaikų gerti. Kažikas, geriančią moterį turis, klausė kito: „ar matei gyvą velnią“? — Šis atsakė: „neregėjau“. — Klausė toliaus: „ar matei motrišką girtą“? — Šis atsakė! „mačiau“. — Žinok tikrai, juog tai yra gyvas velnias“. Teip sakas teisybę ištarė, nes ko nepadarys motriška girta? Aptars kitus neteisingai, papiktis vaikus, prisileis svetmoterystės, skūsis neteisingai ir pati verks, ištalavos visus paslėptus daiktus, vyrą savo prie svetimų mergelių prilygīs, pakels kerštus, mušis ir ir tt.

3. Paveizdas tėvų ir kitų geriančių ragina vaikus gerti. Paprastai vaikai yra tikros bezdžionės, tuojaus smeigias tą daryti, ką paaugusius žmones mato darant. Vaikai tėvo pypkininko rūko pypką; vaikai tėvo gebančio medžioti medžioja; vaikai tėvo žvejo geba žvejoti; vaikai tėvo paleistuvio lig laikų pasileidžia; vagies vaikai kručauja ir išaina į vagis; vaikai tėvo geriančio yra girtuokliais. Oi koki atsakymą prieš Viešpatį turės nedori tėvai! Kolei yra laikas, tegul patys apie tai apmąsto!

4. Staiga nėvienas neišmoksta gerti, bet palengva. Pirma pradeda siurbsčioti vyno, arielkos miestos, saldžios.

Geria tiktai kuomet-nekuomet saneigai atsitikus, turguose; paskiaus nori stipresnės su karolium arielkos, pradeda jieškoti priežasties apsigėrimo. Ant galo geria vienas, kartais, dar užsidaręs, geria pagaliaus naktį pakirdęs, užtraukia paprotį ir prapuola it pelė išrūgose. Tuokart jau reikia ypatingos Viešpaties mylistos, kad atsikeltų būtinai iš papročio. Buvo ją Viešpats suteikęs įveždamas visuotinę blaivystę, bet ir tą daugybė žmonių paniekino. Dienoje sūdo regėsime, kaip išduos Viešpačiam skaitlių tie, kurie masino Jį kaip vaiką koki savo prižadais. Nebnoriu jų vadinti ne avelėmis savo, bet pramišiu paršais, kurie paprastai geria paplavas vos ne sprogdami, by kas duotų. --

Stapono priepuoliai.

Ne per tolie nuo Girkalnio gyveno jaunas ūkininkas vardu Staponas. Buta jo gana buvo gera, gyvenimas klojos, trūko tik moters: todėl ryžos ją vesti. Norėjo geos, darbios, naguotos ir gauruotos. Už tokią skaitė Kotrelę kaimyno dukterį, kuri teipogi Staponu nesibaidė; bet įtartys žmonių abudu gandinio. Nes atsirado užvis motriškiosios, kurios Kotrelę išdėjo per pliuškę, minkštprote, nedorą ir ligotą; Staponą vėl sakė esant slinku, savo burną pajimantį ir nesugebantį dailiai gyventi. O vis tai žmonės išskaitę dar gebėjo pridurti: „jei tuodu sueis į porą, negyves“. Žinodamas Staponas, visuomet teip atsitinkant, neklausė to pleškėsio ir sakė: „et, kunigui surišus nutilis žmonės, o vedu gyvėsiva su Viešpaties padėjimu“.

Netrukdamas Staponas Girkalnio bažnyčioje padavė užsakus, o klebonas Skalskis juodu surišo

Sulig ta diena žmonėms nutilis šiuodu maloniai gyveno. Staponas gerai išdirbdavo žemę, todėl rugiai, javai ir linai visuomet jo derėjo; arielkos nekuomet nė į burną nejėmė, į turgus panedėliais į Raseinius retai tevažiavo, o nuvažiavęs lig laiku namon grįžo. Pažįsta-

miems norint Raseiniuose užturėti paprastai sakydavo: „kaimynėliai, ką atvežiau, — pardaviau, ko reikalavau, — pirkau, namuose turiu darbo; ko aš beturėčiau čia trukti ir savo ašvinius badu stapinti“? Teip atsakęs sėdo į ratus ir važiavo namon. Kotryna parvažiuojanti visuomet blaivu su ištiestomis rankomis priimdavo ir tuojaus svadindavo prie šilto tyčiomis užlaikyto valgio.

Staponas, nėkokios skolos neturėdamas, duokles, rinkliavas ir kitus mokesčius lig laiku užmokėdavo, todėl mylėjo jį vyskupo kamisoriūs. Teip vyrui dailiai elgiantis ir Kotrynė netopsojo rankas sunėrusi. Per žiemą šiltai laikė vištas savo ir gerai lesino; todėl tos lig laiku nuo pavasario kiaušius sudėjusios metės perėti. Kotrynė išperinusi ankstybus vištyčius, sudėjo į pintinę ir vežė į Raseinius parduoti. O nors viščiukai tebebuvo kaip strazdučiai, tečiaus ši gaudavo po du ir tris auksinus už vieną. Lygia dalia vos sniegui nuslinkus diegė svogūnus ir sėjo morkas. Paugterėjus skabė svogūnų laiškus, rišo į žiupsnius ir pardavinėjo žydams. Teipogi morkos, nors tebebuvo it žiurkių uodegos, vienok ši surovusi bogino į turgų ir jėmė gerus pinigus. Dar karvės, šiltai ir gerai maitinamos buvo ankstybos; todėl Kotrynė veršius, pieną, grietinę ir vos susuktą sviestą brangiaus parduvinėjo, nekaip kitos neteip akylis šeiminkės.

Staponas su Kotryne teip besipelnydamu prakuto, ką regėdami kiti žmonės praminė turtingais ir pradėjo lenkti. Šiuodu tečiaus nė truputėlio nesididžiavo ir viską prirašė ypatingam apveizdai Viešpaties Dievo. Kas šventą dieną ėjo ar važiavo bažnyčion: dar Kotrynė it bitelė vyko ratuota, ubagams Girkalnio špitolėje gyvenantiems nešė duoną su pavilgu. Pagimdžiusi sunų apkrikštydino vardu Kazimieras, auganti mokė poterių ir viso ko gero; bet elgdamos žmonių papročiu nė kurpių vaikui tiekė, nė naginių raukė, nė šilto drabuželio siūdino; todėl Kaziukas, žiemos laike oasas vienmarškinis be skrajodamas, sušalo, susirgo užžandėmis ir veikiai mirė.

Nelaimė ta sugildė širdį Stapono, bet dar didžiaus motynos, kuri ir palaidojusi verkė begalo. Išsigirdęs apie tai klebonėlis tyčiomis nuvažiavo į juodviejų namus.

Kotryna, vos jį pamatė, pradėjo didžiai verkti. O klebonas tarė: „motyn, turiu tau pasakyti teisybę, negerai darai per daug išipildama; visuose dalykuose reikia sutikti su valia Viešpaties. Tą vaiką Dievelis atėmęs duos kitą“. — Atsakė Kotryna: „teisybė, tėveli; bet aš delto užvis verkiu, kad pati esmi kalta jo smerčio: nemokėjau auginti, nedaviau jam drabužėlio“. — Tarė klebonas: „gali tas būti: jūs motynos, pačios su kailiniais rudenį apsidariusios, atvedate į bažnyčią vaikus vienmarškinius. Tečiau ir kitos motynos taip pat augina vaikus, šie vienok nemiršta, o tavasis numirė. Tasgi aiški valia Dievo“. — To perspėjimo išklausiusi Kotrynė rėkė savotiškai be pertrūkio ir akys jos suskudo.

Viena naktį sapnyje Kotryna pamatė keturis vaikelius šviesius ir linksmus šarpiai beeinančius. Regėdama tai didžiai stebėjosi, benėra tarp jų ir mylimojo Kazelės, bet nerado. Nieko netrukusi išvydo pasilikusį nuo kitų ir savo mirusįjį bevelkantį verpelę, pripiltą listinai vandens. Tuojaus šoko prie jo, pradėjo bučiuoti ir tarė: „Kazeli, ko pasilikai nuo kitų ir kodėl žūni su ta verpele“? — Šis atsakė: „tatai, matušėlė, ašarų tavo jau privarvėjo verpelė, kurią aš turiu valkioti; kad ne tos, ir aš su kitais nekaltais vaikeliais linksmas skrajočiau“. — Tuos žodžius pasakęs išgaišo, o pakirdusi motina susizgribo ir liovės verkti.

Neužilgo vėl gimė vaikelis, kuriam prie krikšto teko vardas Juozapas; paskiaus Viešpats davė ir dukterį, praminantą Uršule. Tuodu vaiku motyna juoba akylai augino: patiekė jam avalines ir drabužius; todėl šiuodu augo dailiai it gurgždžiu. Vos pratarpusiu Kotrynė mokė poterių, prisakymų ir skaityti. Teip namai Stapono antrą kartą tapo laimingi.

Bet ant žemės laimė nėkuomet ilgai nepatenka. Staponas pasisamdė du vaikiuku, kuriuodu per savo nedorybę baisiai įkyrėjo jam ir Kotrynei; tais pačiais metais užėjo kruša, sritis jos išmušė rugius su javais; dar to negana: rudenį linus minant sudegė jo kluonas su daržine, neliko nė duonos, nė šieno. Del to išgaščio

įsirgo sunkiai Kotrynė. Tiek nelaimių prispaustas Staponas kioblinėjo it paklaikęs. Viena kartą nuėjęs į Girkalnio bažnyčią ilgai meldės sakydamas: „Viešpatie, patark man, ką turiu daryti“? Besimelzdamas teip užtruko, juog visi žmonės iš bažnyčios išvaikščiojo. ko šis nė sergėte nepasergėjo. Tuotarpu tarsi kažikas jam pašnibždėjo šiuos žodžius: „eik iš bažnyčios, atrasi prie durų ubagą, kurs tau pasakys, ką turi daryti“. Tai išgirdęs kėlės, nušluostė savo ašaras ir nėsinos iš bažnyčios. Prie durų pamatęs besėdinti seną, apdriskusi, puspliki ubagą, tarė: „tegul bus pagarbintas Jėzus Kristus“. — Senis atsakė: „ant amžių amžinųjų, amen“. — Staponas tarė: „labas vakars tau, seneli!“ — Ubagas atsakė: ačių tamstai už labą vakarą, bet aš nėkuomet neprityriau nė dienos nedoros, nė vakaro nelabo“. — — Staponas tarė: „ką tai kalbi, tėvai? Aš sakau, lai tau Viešpats suteikia visoko gero“. — Ubagas atsakė: „ačių vėl tamstai už gerą linkėjimą, bet aš nėko pikto amžyje mano neregėjau, neturiu, ko vaitoti ir skųsties ant Viešpaties, visoko esmi partekęs ir viskas teip man klojasi, kaip noriu“. — Staponas tai girdėdamas labai stebėjos, traukė pečius ir tarė: „meldžiamasis seneli, išguldyk man aiškiaus tavo pasakymą“. — Šis atsakė: „gerai, gerai, tiktai klausyk, suprask ir įsidėk. Linkėjai man labo vakaro ir visoko gero; aš pasisakiau nėko pikto neprityręs ir visoko esąs partekęs. Neigi melavau teip sakydamas, nes ką tik Viešpats man suteikia, kuo mane perleidžia, tuo visuomet kankiuos ir vistai už gerą priimu. Kad badas, šaltis ir lietus man įkira, — garbinu Viešpatį. Kad ligas, skausmus ir nelaimes užleidžia, — tomis džiaugiuos; jei kas man gerai daro, sakau ačių Viešpačiam; jei kas mane prispaudžia, užmėtinėja nebūtus daiktus ir nesibaidau. Delko tai? — Delto, juog vis tai eina iš Viešpaties rankos, o kas iš rankos geriausio Dievo eina, negali būti piktu. Ligos, sopuliai, nelaimės tuo yra šioje pasaulėje, kuo žolės daktaro: nors neskanios, tečiaus yra naudingos. Teip darydamas visuomet esmi laimingas, visuomet esmi linksmas ir visoko partekęs“. — Teip pasakęs ubagas nutilo, o Staponas į jį prisiveiz-

dėjęs spudino namon. Parėjęs papasakojo tą naudingą pamokslą savo moteriai. paskiaus abudu suklaupusių prieš paveikslą švenčiausios Panelės sopulingos apsisakė linksmi kentėsenčiu, ką tikt Viešpats užleis.

Kalėdoms atėjus atstojo nedoru vaikiuku, kaimynai supylė Staponui po puspūrę rugių ir miežių, dar atvežė po pluoštą šieno. Žiemai stojus prisikirto medžiagos kluonui; Kotrynė išgijo ir vėl pradėjo abudu dailiai gyventi. Pavasarį Staponas pavadinęs dailidę pradėjo statyti jaują. Bet štai nauja nelaimė: pastarą vainiką dedant, samdytas vaikiukas staiga trukterėjo ramtį. — nukrito Staponas ir pasižeidė koją. Nésant kam kaulų sutapnoti, ilgai sirgo. Dar kits atsitikimas: dvejetą kartų atėjo į namus Stapono jaunas sūnus kaimyno, mergaitės samdytos prilygino prie jo Kotrynę. Išsigirdo apie tai ligonis, kilo barnis, pradėjo abudu verkti, keikti savo piktadarius ir ant paties Viešpaties Dievo rūgoti.

Nesitikėtai įsistūmė į trobą raišas, tuščiu maišeliu antsikabinęs, senas ubagas. Pasveikino namiškius katalikų papročiu, sakydamas: „tegul bus pagarbintas Jėzus Kristus“. — Staponas atsakė: „ant amžių“... — Sukalbėjo driskis ištikus poterius ir sėdos ant suoloelio pas pečių. Staponas tarė: „matau, juog raišti. — ir tau koją skausta, kaip je man“. — Šis atsakė: „aš jau senei vaikščioju, it akmenis rankiodamas“. — Tarė Staponas: „tu bent neturi namų, nereikia ūkės veizdėti, o aš nelaimingas šitai penktą nedėlią guliu, nėra kam gaspadorauti; teip įkyrėjo begulint, juog tarsi beveličiaus bimirštas“. — Bešnekant įėjo Kotrynė ir tarė: „ubagėli, rasi prie jų nėra teip nedorų žmonių, kaip mūsų kieme; šitai nelaimingi apkėlė namus mudviejų ležiuviais, kad juos giltinė parautų! Žmogus nėkuo nekaltas nebgali nė akių parodyti, nebdrešu nė į bažnyčią leisti, tarsi visi pirštais bado“.

Ubagas tą visą išklauses atsiliepė: „ar žinai ką, Staponai? aš tas pats esmi ubagas, kurs su tamsta prie bažnyčios durų bylojau. Man rodės tuokart

pamokslą mano pritikus prie širdies tamstos, bet dabar mataus bereikalo aušes burną. Tamsta tolei minėjai mano žodžius, kolei nėko pikto neprityrei, o naujai nelaimėi užtikus vėl savotiškai pradėjai elgties“! — Staponas susizgribęš atsakė: „teip yra, ubageli; bet matai, kad liga būtų Dievo atsiūsta, tad jau kentėčiau. ką bedarysi, bet dabar tas paršelis Juzė patraukė tarsį tyčiomis rami, — ir palikau be kojos“. Kotrynė teipogi atsiliepė: „kas nekentėtų del meilės Dievo nelaimės jo paties perleistas, nugis turime kentėti nuo liežuvių nedorų žmonių, kurie nori į vaidą suvesti vyrą su moteria ir visus namus pagaišinti“.

Tai nutilus tarė senis: „ne teip, vaikaičiai, neteip darykite; būdami menkais žmonėmis negalime įsakyti Viešpačiam. kaip ir per ką turi mus iširti. Ar tai nelaimę nuleistų ant mūsų per lietūs, ar per giedras, ar per žmones, ar per vilkus, ar per ugnį, — vis yra tas pats. Visuomet Jo šventa yra valia. Kristus Jėzus Dievas mūsų aiškiai pasakė, juog nė plaukas nuo galvos mūsų nenukrinta be jo įtaisymo. Todėl ir tas iš visų pusių atsitinkančias nelaimes jis pats perleidžia del mūsų gero. O judu tinkamąsias tenorita priimti nelaimės; argi teip darydamu neklystata? Juzė ir mergelės buvo tiktai pabūklėmis, per kurias norėjo Viešpats judviejų kantrybę iširti ir pamatė nėkokios neturint; todėl melskita Viešpaties, idant judviem atleistų tą kalybę ir sakykita kartkartėmis Jam ačių už leistas nelaimės, o tuokart busita visuomet laimingu. Tu, Staponai, trejetą nedėlių dar pagulėjęs išgysi, nes staibukaulis nėra palužęs, bet tiktai išproges. Tu, Kotryne, per liežiuvius nėko nenustosi, nes žmonės apie tuos šnekėsius jau užmiršo, pati tiktai lyg šiolei tebmeni“. — Šeimininkė, išklausiusi to perspėjimo, atbogino ubagui boterį dalyką prielaidinės, o šis nulenė galvą ir tarė: „aćių tamstai, matuše; aš alužnos neįimu ir nenešioju, šiandien kartą pavalgiau, ir gana man to, ryto kas norint vėl mane pavaišis“. Vis tai pasakęs kėlės, tarė „sudiev“ ir ištvylino laukan. O šiuodu vėl su ašaromis prižadėjo Viešpačiam viską priimti iš Jo rankos.

Kaip ateivis pasakė, taip ir įvyko: apie Kotrynę žmonės nieko nešnekėjo, mergaitės susizgribusios jos atsiprašė: Staponas dar trejetą nedelių pagulėjęs kėlės, pabengė statyti kluoną ir vėl gyveno. Paūgterėjusį sūnų Raseiniuose pramokė rašto, o sugrižusį pratino ūkininkauti; dukterį dvidešimtus metus užkliudžiusią pajėmė padorus vaikelis už moterį; Staponas su Kotryne dar ilgai patekusių dailiai numirė ir paliko savo vietoje begyvenantį sūnų Juozapą.

* * *

Bet rasi nori žinoti, kas tai buvo per ubagas, taip naudingus apsakinėjęs pamokslus? Kelmės parakvijoje gyveno mokytas pusponis, vardu Jokūbas, turėjo dvidešimtį valakų žemės ir gražų dvarelį. Vedęs moterį sulaukė penketos vaikų. Sausuose 1794 metuose neprieteliai į jo namus įpuolę pradėjo glemžti vis ką radę. Šeimininkė norėjo neprileisti, bet šie nubloškė ją ir ką norėdami pajėmė. Jokūbas tečiaus niekam nesiskundė, nes paskaitė už tokią valių Dievo. Metuose 1798 įsisukusios rauplės išpiovė jo visus vaikus; šis nuvažiojo jų kūnus į kapus su sausomis akimis. Taip nusikratęs gimine pardavė tėviškę, pinigų vos ne visus išdalijo ubagams ir leidos į šventas vietas.

Prasidėjęs nuo Šidlavos nuėjo Vilniun, kame prie Aušros vartų ilgai meldė. Paskiaus nuteko į Čenstakavą ir į Podvačą, regėjo kūną šv. Antano, pasimeldė ir keliavo į Loretą. Tame mieste patruko penkias nedėlias, nes negalėjo atsidžiaugti nameliais Motynos švenčiausios čia esančiais. Ant galo Ryman atėjo. Kaip pradėjo lankyti bažnyčias ir šventųjų kūnus, kurių čia yra daugybė, praslinko dveji metai. Nuo to laiko Tėvo šventojų Pijaus sekmojo gavo ražantėlių su atlaidais, kurių paskiaus visuomet ant kaklo nešiojo. Pasilgęs savo pusės grįžo pėsčias į Žemaičius ir vaikščiojo it ubagas. Iš maldos neėmė; išalkęs įėjo į namus keno nors ir meldė valgyti. Nakvodamas daugel vietose mokė žmones. Vieną kartą atėjęs į Biliūnų dvarą įlindo prie šeimynos ir reikalavo valgyti. Vos kepurę numovus plaukai buvo

sudraiskyti. Bilevyčia, to dvaro ponas, turėjo prijaukintą lokį; viena tarnaitė mergelė tarė: „loky, išsukuok to ubago galvą!“ Išgirdęs tai medės paukštis puolė ant Jokūbo, subraižė savo nagais visą jo galvą ir veidą. Paleistas nulenkę galvą, nė žodžio nepasakė ir išėjo. Pati mergelė paskiaus gailėjosi tai padariusi.

Žemaičiuose pusmetį pabuves leidos Jeruzoliman. Turkų žemėje nekartą prityrė bada; turkai geba avių galvas šunims mėtlioti; vieną šis pagavęs išsivirė ir dvi dieni tuo permito. Aplankęs visas šventas vietas jūrapagal vėl Ryman plaukė, bet vieną kartą lipyne į laivo vidų belipdamas paslydo, pasižeidė koją ir sulig tuo kartu tapo raišas. Kaip zuikis, kur neskrajojęs visuomet grįšta į tą krūmą, kuriame užgimė ir paugo, — teip ir žmonės, artinantis užvis mirčiai, paprastai grįšta į giminę savo. Ne kiteip ir Jokūbas padarė: pasenęs parėjo į Žemaičius. Girkalnio parakvijoje mokė Staponą su Kotryne, visuomet buvo linksmas ir nėkuomet nėkam nesiguodė. Lioliuose įsirgęs meldė, kad jį nuvežtų į Kelmę; dievobaimingas žmogus nuvežęs paguldė jį davatkos trobelėje. Klebonas parvedė jam daktarą, norėjo išgydyti, bet matydamas baigiantis apveizdėjo Sakramentais, numarino ir Kelmės kapuose dailiai palaidojo. Tai atsitiko būk 1822-tuose metuose. Visi amžinaatilsį Jokūbą už šventą skaitė. Teip man senas žmogus papasakojo.

Kareivis Napoleono pirmojo.

Gale aštuonioliktojo amžiaus didžiai karei mūsų krašte kilus, Dutnavos parakvijoje vienu būriu valdė Donatas Klykys kurs kaipo bajoras vadinos Klikovičia. Muštis nepasiklojus, Klykys su dvylika išrinktųjų jaunikaičių leidos į Prancūziją ir įstojo į kareivius Napoleono pirmojo. Buvo daugel karėse, užvis Austrijoje, Prūsuoje ir Ispanijoje. Ilgainiu 1812 metuose su cėsorium Napoleonu sugrižo į mūsų žemę jau kapitonu ir turėjo

kryželi, ciesoriaus duotą už narsybę. Napoleonui į Smolenską besigriaunant. Klykys drąsiai kabinos į aukštą žiogrį, kuriuo miestas buvo aptvertas, ir paliko pašautas: kulka kliuvo į staibį. Nebgalėdamas kareiviu bebūti, sugrižo į Dutnavos parakviją ir gyveno tėviškėlėje savo, kurios viso proviso buvo keturi valakai. Diena nemetu išgijo koja, bet paliko klišiu. Nors jau buvo nebjaunas, tečiau, kaipo vyresnėlis, rodė didžią drąsybę. ponai jį mylėjo, visose draugystėse ponybės Klykys Napoleono munduru apsilkęs ir kryžių prisisegęs buvo maloniai priimamas. Lenkiškai ir žemaitiškai gerai mokėjo, tečiau bylodamas visuomet kaišė prancūziškus žodžius. Atradęs mokantį prancūziškai šnekėjo su juo labai balsu, kad visi stebėtusi jo išminčiai. Bet dėl tos priežasties netiko kitiems bajorams, nė žodžio prancūziškai nemokantiems. Tame laike mažne visi prancūzai buvo pakleidę tikėjimą ir tapo it galvijais. Kapitonas Klykys nuo jų visoko prisiklausęs, lygia dalia vos betikėjo Viešpatį Dievą esant. Nėgana to: draugystėse gebėjo prieš tikėjimą talavoti, įstatymus tikėjimo ir bažnyčios šv peikti ir visus šventus daiktus už nėką skaityti. Bajorai, jo pleškėsi girdėdami, vieni pyko ir su juo barės, kiti tylėdami skaitė jį už bedievį ir parmazoną. Teipogi kapitonas nėkuomet nevažiavo į bažnyčią melsties; jei kuomet atvyko, poterių nekalbėjo, prieš Švenčiausią Sakramentą neklaupė, nė galvos lenkė; tiktai stypsojo it mieta prarijės. Dar nėkuomet nepasnikavo ir nėjo spaviednės; todėl visi geri katalikai veizdėjo į jį kaipo į pragaro kamštį.

Kažikuomet prie vieno pono pėtnyčioje davė pietus su mėsa. Pasitiko tuokart Surviliškio klebonas Merkelevyčia su kapitonu Klykiu. Klebonas nevalgė; akyla šeiminkė atnešino jam pasniko valgį, o prancūzų kareivis greta sedėdamas drąsiai kibo į mėsa. Ką regėdamas kunigas jam tarė šnabžda: „šiandien pasnikas katalikams“. — Šis balsu atsakė: „klebonas man bado į šoną, kad mėsos nevalgyčiau; atmenu, ką žmonės liuob sakyti: „jautis nepaskandis, lydeka neišganys“. -- Tarė klebonas: „teisybę sakei, kad jautis, tai yra mėsa neveda

į pragarą. nė žuvis į dangų; bet užlaikymas prisakymų tikėjimo atidaro dangų, o neužlaikymas nustumia į pragarą“. — Kapitonas nebumanydamas ką atsakyti nutilo ir valgė šnybždamas.

Pergyvenęs kapitonas Žemaičiuose aštuonerius metus įsirgo. Seniui neveiku buvo išgyti, gulėjo ilgai. tečiaus apie mirimą ir spaviednę nė girdėti nenorėjo. Pajutęs tai Dutnavos gvardijonas tarė savo klebonui: „ar žinai ką, Kapitonas Klikovičia įsirgo, nuvažiavęs pas jį pabylok apie spaviednę ir testamentą, jug jis kataliku sakosi esąs“. Klebonas nėko netrukęs sėdo į vežimą ir nuvažiavo. Įeidamas į trobą tarė: „tegul bus pagarbintas Jezus Kristus“. — Ligonis, išgirdęs tuos žodžius, sušuko: „o! ateina jau koks nors plytlaizis, ir čia man įkyrės! Nenoriu jo nė matyti, aš moku mirti ir be padėjimo“. — Bernadinas tečiaus įėjęs į kamara, kurioje ligonis gulėjo, tarė: „ką beveiki, kapitonėli? Kunigas gvardijonas, išsigirdęs tamstą sergant, atsiuntė mane aplankyti ir linki geros sveikatos“. — Šis vietoje žmoniško atsakymo sušuko: „numanau, ko atsivilkai! nori mane į savo naga imti, spaviedoti? kad jus šimtas kulkų užmuštų! Apsisukęs dešinėn eik sau laukan!“ — Klebonas linkerėjęs galvą tarė „sudiev“ ir išvažiavo.

Kapitonas turėjo namuose savo nebjauną šeimininę vardu Marta: ta pamačiusi, kaip ligonis kuniga priėmė, tarė jam: „nu ir ką tai padarei, meldžiamasis? Klebonas yra geras kunigas, mano spaviednikas, visų mylimas, o tu jį išginei?! Lig šiolei visi tave parmazonu vadino, o ką dabar apie tave sakys? Tokio bedievio aš nė veizdėte nebveizdėsiu, typsok sau it maita kamaroje!“ — Atsakė ligonis: „o ko tie kunigai lenda man į akis it šios musės, nuo kurių atsiginti negaliu? jug aš jų nepakviečiau!“ — Tarė Marta: „ką-gi kunigas tau pikto padarė? Apie spaviednę, kurios nekenti it žydas kiaulienos, jug nė žodžio nesakė nė minte nepriminė? Męs už laimingą skaitome tą dieną, kurioje kunigėlis aplanko namus mūsų“. — Atsakė kapitonas: „nu jau tauzyk be galo pagal savo papročio, bet aš išgyniau kunigą ir gana“.

Parvažiauš klebonas į klioštorių papasakojo viską gvardijonui, kurs atsidūksėjęs tarė: „ai nelaimingas žmogus! brenda į pragarą nė žvalgyte nesižvalgydamas. Žinai ką, broli? suskambink varpelį, eisima visi pasimelsti, kad Viešpats suteiktų jam dovaną pakūtos“. — Klebonui suskambinus beregint susiėjo visi bernadinai, įžengė bažnyčion, suklaupė prieš altorių šv. Antano ir pagiedojo garsingą giesmę „si quaeris“.

Antrą rytą mišias atlaikęs gvardijonas sėdo į ratus ir nuvažiavo pas kapitoną. Įeidamas vėl tarė: „tegul bus pagarbintas Jezus Kristus“; o Marta, troboje pasitikusi, atsakė: „ant amžių amžinųjų, amen“. — Paskiaus ranką gvardijono pabučiavusi tarė: „oi ačių tamstai, geradėje, kad atvažiavai; rasi padarysi ką su tuo bedieviu; man rodės po nežmoniško su klebonu apsiėjimo nė vieną kunigą nebatvažiuosent. Parašydino kapitonas kažikoki ten testamentą: pats nusimano miršęs, tečiaus nenori spaviedoties. Bet vakar dieną vienuoliktoje valandoje žvilgterėjo į jį Viešpats, buvo pats pradėjęs gedauti kunigo (buvo tai valanda, kurioje bernadinai meldės). Aš tiesiog jam pasakiau: jei mirsi be Sakramentų, užkasma kūną tavo baloje, o paskiaus naktimis baidysi žmoneles“. — Tarė gvardijonas: „nu gana, gana, motyn; eisiu prie ligonio“. — Tam įeinant, sušuko Klykys: „kas čia“? — Šis atsakė: „tarnas Dievo, gvardijonas“. — Tarė ligonis: „nereikalauju tarnų, nes neužilgo su pačiu Ponu pasimatysiu“. — Atsakė kunigas: „o ar pasitaisi kaip reikiant, kad galėtumei drąsiai stoti į teip šviesias akis? Meldžiamasis kapitone, kas tamstai atsirado? Aš atvykau aplankyti ir perskaityti naujienas gazietų, kurių gulėdamas nebskaitai. Jug nežinai, kas atsitiko su ciesorium Napoleonu? Man rodos, kad tuos dalykus žinoti norėtumei“?

Tai pasakęs sėdos ir ištraukė iš kišenės „Lietuvos kurjerą“. Kaip tikt ligonis apie Napoleoną išgirdo, ir akys jo prašvyto; norėjo sėsties, bet nebstengė ir tarė: „nu, nu, skaityk, tėvai!“ — Šis skaitė šiokių žodžius: „Vilnius 14 birželio mėnesio. Į Paryžių atėjo žinia iš salos šv. Elenos, juog ciecorius Napoleonas nuo pat

pradžios 1821 metų sargaliojo; daktarai steigė jam sveikata sugražinti, bet šis aiškiai savo bičiuliui Bertrandui tarė: „matau gerą norą daktarų, bet nebus iš to nieko. Jaučiuos kas dieną einas menkyn. Kovo mėnesyje norėjo daktarą iš Europos parvežinti, bet anglų gubernatorius Hudson Lou neleido. Kažikuomet sakė Liaskazui Napoleonas: „aš jau neb Napoleonas, nes pats savęs negaliu valdyti: einant kojos šlitinėja. Mirštu katalikų tikėjime, kuriame pirm penkių dešimtų metų užgimiau“. O daktarui Arnoldui tarė: „silpnas esmi, veikia mirsiu“. Kunigas Viniali gegužės trečioje dienoje išspaviedojo ciesaorių, davė Švenčiausią Sakramentą ir Paskutinį Patepimą. Jam spaviedojantis karštis numažėjo. Gegužės 5-toje dienoje 1821 metų, jenerolui Bertrandui ir kitiems matant didis Napoleonas numirė“.

Išgirdęs tai Klykys persigando ir tarė: „argi tas gali būti, kad Napoleonas būtų miręs ir dar kataliku?“ — Gvardijonas atsakė: „tikra teisybė, nes visos gaziotos tą naujieną jau apskelbė.“ — Tarė kapitonas: „ar matai, nors esmi gerai už poną mano čiesorių vyresnis, tečiaus mirštu su juo vienuose metuose, tai didė man garbė.“ — Atsakė gvardijonas: „bet jis mirė priderančiai kataliku, o tamsta kaip taisais mirti?“ — Pridūrė kapitonas: „tas rots yra tiesa; matai, tėvai, aš dėl buvimo esmi kataliku, bet su ta spaviedne kaip užsitęsiau, dabar negaliu nėkokios eilios susekti.“ — Atsakė bernadinas: „ko labai įsipili? aš esmi senas kunigas, numanau žmonių nuodėmės; ko neatmisi, aš primisi; by tiktai su visa širdim norėtumei sugrižti pas Viešpatį Dievą.“ — Tarė kapitonas: „nu gerai, tėvai, meldžiu tavęs, spaviedok mane“

Gvardijonas tuojaus klaupės, pasimeldė, ištraukė iš kišenės stulą, sėdos ir išklausė spaviednės. Pabengęs tarė: jei galėsi ateinančią naktį nuo dvylikos išturėti, būk ant tuščios, aš ryto atnešiu Švenčiausią Sakramentą. Atsakė ligonis; „ai gerai, gerai, ačiu tau, tėveli! tarsi akmuo nukrito nuo širdies. Koks aš buvau mulkis, kad senei nespaviedoju, būčiau nė testamento nežmoniško nerašydinęs, kurio nugis perkeisti negaliu, nes kame dabar

berasiu raštininką su liudininkais. Pagaliaus ir pasirašyti jau negalėčiau.“

Bernadinas išvažiuoęs ryto metą ankstie sugrižo, dar spaviedojo kapitoną, davė Švenčiausią Sakramentą, suteikė Paskutinį Patepimą ir išvažiavo. Ligonis vos dvejetą dienų bepatekęs numirė Giminė sujieškojo testamentą, kuriame rado šiuos žodžius: „noriu, kad per budynę mano nebūtų nė vieno žmogaus ir nėks nešaukotų; kad kūnas mano būtų palaidotas ant kalvos tėviškėje mano be maldų, be kunigo ir be poterių; kad už mano dūšią varpų neskambintų ir nėkas nė vienu mišiu neužpirktų. Jei kas tur ant manęs apmauda, jei kam širdį uždaviau, jei kam kaltas esmi, — tiesiog visiems rodau špygą. Iai dabar bylinėjasi su manim. Bet jei giminė užsigeistų laidoti mane su kunigais, kaip kataliką, tuokart: Dutnavos gvardijonui įsakau užmokėti šimtą auksinų, jei tas sėdęs į baltą arklį jės pirm kūno iš namų mano lig Dutnavos; klioštorius gaus šimtą auksinų, jei kunigai pirm eidami giedos „linksminkis, dangau;“ dvidešimti auksinų gaus kunigas, kurs iš sakyklos pasakys tikrą teisybę, juog nėkokio tikėjimo neturėdamas gyveniau it galvijas. Jei kurs ubagas eitų paskui mano kūno į kapus, leidžiu spiauti jam į akis, ko valkiojasi nevadinas. Mano giminaitei Martai, kuri manęs sveiko ir sergančio priveizdėjo, atiduodu tėviškę savo ir t. t.“

Giminė, tą testamentą perskaičiusi, sakė: „tai buvo beprotis iš bepročių! gerai kad ir nulėpė! Bet kaip čia jį dabar palaidoti? Ar priims jį kunigai į kapus?“ — Visi susitarė klausties gvardijono ir kaip tas pasakys, teip daryti. Beregint du giminaičiu nuvažiavo į Dutnavą, papasakojo apie testamentą ir klausės, ką turi daryti. Gvardijonas juokės ir tarė: „neveizdėkite to! Jis buvo rots suklydęs, bet per mielaširdystę Viešpaties dailiai pabengė, mirė su šv. Sakramentais, pats gailėjos neišmintingą parašydinęs testamentą; reikia jį priderančiai kapuose palaidoti kaip kataliką. Kiek priderės klioštoriui, užmokės gera Morta.“

Teip giminė ir padarė: atvežė kūną į Dutnavą, kunigai sutiko, ryto metą atgiedojo egzekvijas, atlaikė išias ir nuleido į kapus.

Tokiais buvo mažne visi kareiviai Napoleono pirmojo. Dėlto tai Viešpats 1812 metuose atvedęs į speiguotą Maskoliją iššaldė visus it prūsokus. Sušalo tie, kurių širdise jau senai buvo užgesęs tikėjimas ir Viešpaties Dievo meilė.

Petronė ir jos priepuoliai.

Nė vienas žmogus neužgema paleistuviu, o jei paaugęs tokiu pavirsta. nėra tai kaltybė prigimimo, bet papiktinimo. Ta teisybę regėsime tolesniame mano išguldyme.

Raudėnų parakvijoje, Gudmiškių sodoje, įnamis vardu Petras su savo moteria Marijona gyvendamas prie žmogaus sulaukė dukters ir dviejų sūnų. Dukterį apkrikštydino vardu Petronėlė, o sūnų: vieną Dominyku, antrą Mataušu. Tuos vaikus prakutusius motyna Marijonė išmokė katekizmo tiek, kiek pati mokėjo, ir tarės išauginti į gerus žmones; bet tas darbas nevisai tepasiklojo.

Marijonė buvo tuo neakyla, juog, maž teturėdama vietos, padirbino visiems vaikams savo vieną tikt lovą arba kinį. Vaikai tame gulėdami, kolei buvo kūdikiais, néko pikto nedarė, bet paugterėję, pradėjo kulties. Numanydami vienok matušei to nepatiksint, visi tylėjo. Petronėlė per nelaimę užsigimė gana daili. Užkliudžiusi dešimtus metus amžiaus savo, turėjo ganyti karveles savo šeimiunko. Piemenų užvis pavasarį buvo nemaža, tarp jų atsirado jau paaugusių, lig laiku papiktintų. Tie pradėjo kas dieną žudyti Petronėlę, kuri vieną kartą bandą parginusi guodės matušei, bet ta atsakė: „vaikeli, spruk nuo jų šalin. ganyk gyvolėlius ypačiai; ką aš kampininkė būdama tiems ingiams padarysiu“?

Paklaususi matušės, Petronėlė nebnorėjo su vaikais susiginti; šie tečiaus veikia ganyklose ją atrado ir vėl žudė. Teip nuo pat jaunystės piktinama Petronėlė kas kartas juoba tapo begėdė. Užkliudžiusi penkioliktus metus pristoję prie žmogaus už pusmergę. Ukininkas ją

pasamdęs turėjo didžią šeimyną, nuo kurios teipogi negalėjo atsikratyti Petronėlė. Negaudama nuo kunigu išrišimo, dėl verkimo verkė, bet savo daryti nesiliovė. Turinčiai jau aštuonioliktus metus negerai atsitiko, ką matydama suskato, o matušė suprato. Nelaimingi vaikiukai, vietoje pasigailėjimo, iš jos tyčiojos. Motyna tarė: „ką nugis darysi, vaikelį? aš tavęs maitinti neturiu kuo, o samdininkė būti negalėsi; kas laikys tave“? — Bliovė Petronėlė kaip veršis, gėralo norėdamas, bet nieks neklausė. Skundė ant vaikiuko klebonui ir meldė, kad priverstų imti už moterį. Klebonas, jį pavadinęs, barė ir sakė, kad paimtų Petronėlę, bet šis to daryti nenorėjo ir sakė nekaltas esąs. Teip jaunytėlė mergelė, Viešpaties ir žmonių apleista, verkė be galo, kolei nesugriuvo.

Gavusi ko nereikiant prisiglaudė prie motynos savo, bet ta, neturėdama pati ko valgyti, neįmanė kuo dukters penėti; todėl Petronėlė stipo pusbadžiu ir stapino vaiką savo, nes tas iš alkanos motynos negavo peno. Pati pagaliaus sulyso ir pradėjo sargaloti; sūnus teipogi sudžiūvo, vos akelės it spunkos švietė. Netrukęs susirgo ir dvejetą mėnesių patekęs mirė. Laidodama jį Petronėlė dėl raukimo raukės, bet širdyje savo džiaugė juo nusikračiusi.

Visiems rodė, juog prityrusi tiek vargo per savo paleistuvystę, Petronėlė metavosis; bet kiteip atsitiko: susiėjusi su tais pačiais vaikiniais, vėl pradėjo savo daryti. Gėdino ją žmonės, vaksijo motyna, bet veltu. Kažikuomet apmaudinga tarė: „paklausysiu jūsų, kad pasėsiu!“ — Todėl nieko netrukusi vėl tokia paliko. Apjunkusi vienok su tokiais priepuoliais nebdaug beįsipilė. Išmėtinėjantiems nedorą jos gyvenimą drąsiai atsakydavo: „tet, kas čia per bėda? né aš pirma, né pastara!“

Prie pagimdymo didžiai įsirgo ir vos nenumirė. Neturtas su šalčiu kūdikį nužudė, o kas žino, rasi ir pati prisidėjo. Gana to, Petronė tapo visiems žinoma paleistuvė ir žmonių papiktintoja. Girdėdamas tai klebonas pašaukė ją prie savęs, padėjo ant pakūtos. Įkišęs į špitolę laikė per penkias dienas ir be pertrūkio privadžiojo. Ši meldė,

kryžiaujos, pasnikavo; tečiaus trūko jai Viešpaties mylistos, delto širdis jos visuomet buvo užšalus. Pati tam negalėjo tikėti, kad metavotūsi.

Penktoje dienoje Petronėlė ėjo spaviednės, susilenkė prie spaviednyčios it ežys šunų apniktas, bliové kaip tėvui mirus, ką regėdamas klebonas džiaugės širdyje savo ir sakė: „garbė Dievui! neveltu aš darbavaus ir šnekėjau“. — Šeštojo dienoje išėjo prie motynos Petronėlė, o klebonas neužilgo vėl išsigirdo mergele paleistuvaujant. Vaitodamos meldė Viešpaties, kad suteiktų jai Dvasią Švenčiausią. Rasi del tų maldų šep atsitiko su Petronėle:

Prisiartino didžioji Kalvarija. Žmonės taisės eiti į atlaidus. Petronėlė, kaip nėkur nestojusi, vėl išsimanė keliauti; bet delto tiktai, kad galėtų žmones paregėti, save parodyti, o rasi ir delko dar piktesnio. Kaip visi didi nusidėjėliai, teip ir ši nustojusi buvo širdgilo, sąžinės jau buvo dantis iškrušusi, delto ta nebgriaužė. Vos kuomet nekuomet dykterėjo į jos širdį kaip su adata.

Kalvarijoje būdama nė ketinte neketino eiti spaviednės, stebėjos tiktai į jaunūmenę ir juokavo. Vienok su būreliu žmonių išėjo į kalnus. Giedojo su kitais, tarsi meldės, klabino lūpomis it mintuvais. bet širdis jos buvo užšalus. Iš eilios įėjo į koplyčią kryžinę, klaupės su kitais ir meldės. Čia išvydusi Kristų Jėzų tarp dviejų latrų bemirštanti, Švenčiausią Panelę bealpstančią, šv. Mariją Magdalena beverkiančią, staiga įgijo Viešpaties mylistą Tarsi yla jos širdį kas pervėrė, visa sudrebėjo, puolė ant žemės ir pradėjo gailiai verkti. Beverkdama teip mąstė: „Viešpats Dievas ir Jo geriausia Motyna šioje pasaulėje būdamu teip daug kentėjo, o aš nėko kentėti nenorėdama pildau norus mano kūno! Viešpats kentėjo del išganymo dūšios mano, o aš bevelyju paleistuvauti, nekaip buti išganyta. Viešpats norėjo mane padaryti laiminga čia ir per amžius, o aš per savo griekus esmi čia nelaiminga ir būsiu tokia po smerčio. Gana to, Viešpatie, gana! Pamesiu biauрыbes savo, šiandien pat eisiu spaviednės ir pradėsiu kiteip gyventi.“

Petronėlei besimeldžiant, jos būrys išėjo iš koplyčios, o ši verkdama nėsinos į bažnyčią, prilindo prie kunigo ir

spaviedojos. Kunigėlis jai patarė, kad nebgrįžtu prie savo pažįstamų draugų ir persikeltų į kitą parakviją. Ši ir paklausė: sugrįžusi iš Kalvarijos paėmė savo daiktelius, persikėlė į Platelių parakviją, pristojė prie ūkininko Derkinto ir teip dailiai elgė, juog tapo paveizdu kitoms mergelėms. Tai atsitiko 1828 metuose. Kas rytą nežadinama ankstie kėlė, tuojaus kalbėjo poterius, dienos būvyje ištikimai dirbo ir kitą šeimyną ragino, kad dirbtų. Nuo paleistuvysčių buvo tolimiausia; tankiai už savo pirmąsias nuodėmes pasnikavo, kas mėnesį ėjo spaviednės, į karčiamą nėkuomet neužėjo, arielkos nė ragautę neragavo ir kas metais dalį algos savo siuntė motynai. Šeimininkė, ją mylėdama, apstabė ant antrų metų. Čia Petronėlei bebūnant mirė jos motyna, ką išsigirdusi apsiverkė, meldė šeimininko, kad leistų į laidotuves, o leidžiant ir išėjo.

Palaidojus, vienas senei pažįstamas vaikinai norėjo ją pakibinti, bet ši atstūmė jį nuo savęs ir tarė: „eik šalin, šeško pakutra! Viešpats jau ištraukė mane iš jūsų nago.“ — Vaikiukas paniekintas susigėdo ir nėšinos šalin, it gaidžių nukapotas. Petronėlė, prie Derkinto sugrįžusi, tarnavo ištikimai, kaip je pirma. Bet juog buvo dar jauna ir graži, todėl pamylėjo ją jaunas Jašmonto sūnus Petris ir pajėmė už moterį. Neigi apsigaudino: nes Petronėlė labai daliai elgė, pegimdė keletą vaikų, augino padoriai ir mylėjo vyrą savo.

Laimino juodu Viešpats, turėjo gana duonos ir pavilgos, vaikai gražūs, į motyną pavėdūs augo, matušės klausė, nėkuomet jai širdies neuždavė ir išmoko poterėlius su prisakymais. Ilgainiu paaugo vaikai, o tėvai paseno. Jašmontas vyresniamjam sūnui Ignei leido vesti moterį į butą; tas ir pajėmė padorią kaimyno dukterį. Vienok tėvas gyvenimo jam nepavedė. Kažikam prikalbinėjant, kad senatvėje atsilsėtų, atsakė: „būdamas gaspadorium, esmi butoje ponu, o vaikas yra mano tarnu; kad vaikas bus gaspadorium, aš būsiu jo tarnu ir veizdėsiu maisto iš jo rankos. Tolei butos nepaleisiu, kolei ant lentos neatsigulsiu.“

Bet ir ta valanda jau nebtolie bebuvo: senis, turėdamas 68 metus amžiaus, susirgo, spaviedojos ir mirė

kaipo geras katalikas. Jašmontienė, dar keletą metų patekusi, lygia dala dievobaimingai pasirinko, o sūnus su savo moteria pradėjo įmaningai gyventi.

Klausymas: Kas papiktino Petronėlę vaiku tebesančia?

Atsakymas: Motynos neišmintis, guldančios ne vieno prigimimo vaikus į vieną lovą. Oi ar viena motyna, būdama neakyla, taip-pat piktina vaikus savo ir užtraukia Viešpaties rūstybę ant namų?! Klausia nekartą: „kas tiems vaikams mano rados“? O nenusimano, pati kalta esanti. Žinokite todėl visos, juog geriausiu yra daiktu kiekvienam vaikui padirbinti ypatingą lovėlę.

Kl. Toliaus kas piktino Petronėlę?

Ats. Piemens. Oi kaip gerai būtų, kad žmonės samdytų ne vien piemenis, bet ir seną kerdžių, kuriam galėtų pavėsti piemenis su galvijais. Tas vaikų priveizdėtų ir nebūtų papiktinimų.

Kl. Paaugusią Petronėlę kas piktino?

At. Berniukai. Užtiesą nemaža yra jaunikaičių bedievių, kurie, tarsi vietininkais kipšų pavirtę, gundina ir paikina jaunas. Išganymas jų to reikalauja, kad to nedarytų. Šeimnininkai taipogi neišmintingai elgiasi, dirbdami kamaras vaikiukams greta mergelių kamary.

Kl. Kas privertė metavoties Petronėlę?

At. Ypatinga Viešpaties mylista, kurios Kalvarijoje sulaukė. Bet žinokite ypatingos mylistos nėkam negalint nupelnyti, nes Viešpats suteikia ją veltu iš gerybės savo. Todėl kitos taip-pat kaip Petronėlė darančios tegul nepasikliuana tuo, juogei gaus mylistą, nes nežino, ar bus ta duota.

Kl. Kas dar prisidėjo prie Petronėlės metavonės?

At. Kunigas, pataręs, kad atsitolintų nuo pažįstamų paleistuvių. Tiesą pasakius, kiekvienam pasileidusiam spaviedninkai įsako tolintis nuo nuodėmės priežasčių, bet nevisi teklauso. Todėl ketą geresnį po spaviednės vesti gyvenimą, turi pamesti nuodėmių draugas ir drauges, o naujoje vietoje kiteit pradėti elgties. Mokąs nusidėti, kaip Petronėlė, tegul ryžasi taip-pat metavoties. — Amen.

Trynė ir Vicentas.

Metuose šiuose tuose anuose, kurių gerai neatmenu, regis 1835-tuose, Pikelio parakvijoje, Ritinių dvare. buvo kalvis kuršininkas, vardu Krišis arba Krištupas, turis... Čia skaitytojui gal rodos mane išvesent pasaką apie latvi, turinti du sūnu išmintingu, o trečiajį nemulkį, bet ne tą ketu pateigti. Krišis tas neturėjo trijų sūnų, bet vieną tiktai dukterį, vardu Trynę arba Kotrynę.

Trynė buvo tai mergelė aštuoniolikos metų, didžiai grakšti ir tarsi išmintinga, kuria vieną tėvai teturėdami lepino ir puošė; todėl kaimynų vaikiukai, šventomis dienomis ją lankydami, režė it gaidžiai sparnu. Tas tiktai juos baidė. juog dailioji Kotrelė buvo kuršė ir liuterė.

To vienok neveizdėdamas jaunas tėvynaitis iš Balaičių sodos. Vencė Takutėlis, didžiai ją pamylėjo. Trynei lygia dalia jis tiko. Gimdytojams abudu nėko nesakydamu, susitarė ir prisiekė vienas antro neapleisti. Ilgainiui Trynė pasisakė motynai, ketanti už Vencės tekėti. Kalvienė pasakė apie tai vyrui, kurs tarė: „būtų rots gerai: vaikinai jaunas, padorus, nėkuo nedėtas, turtingas ir negerias: tuo tikt neguvu, kad katalikas“. — Trynė, širdingai mylėdama jaunikaitį, atsakė: „jau tėveli kad jis būtų ir žydu ne kataliku. ir teip nėks mudvieju neperskiestų, nes prisiekėva Viešpačiam vienas antro neapleisti. Aš ir už kataliko ištekėjusi savo tikėjimo nepamesiu, vaikus teipo-gi liuterais augėsiu. — Tarė tėvas: bet ką pasakys vyras? Dar čia katalikų šalis, nėra mūsų bažnyčių, kaip tu pasieksi savo kunigą? — Trynė atsakė: „ko pati nori, tą vyras turi daryti; aš mokėsiu jį suvaldyti“. — Tarė senis kalvis: „jau neduok Dieve, kad prie to ateitų, kad reikėtų barties ir valdyti“.

Vencė lygia dalia prisipažino tėvui. vesęs Trynę. Šis atsakė: „nu, nu! ką beišsimanei? tatai argi jau katalikės nebgausi? — Tarė Vencė: „matai, tėveli: del gavimo gaučiau, bet ši už visas juoba man patiko, neb galiu jos pamesti, nes žadėjau ją paimti“. — Atsakė: tėvas: „vaikėi! staiga šokęs, akis išsidursi! Apsiveizdėk

ir prisistebėk į savo Kotrę! Rots burnelė ir padori, bet ar neregi, kaip buvo tėvų lepinama ir gačni, kaip yra atkaklybės pilna? Negalėsi su ja sugyventi“. — Vėl tarė Vencė: „jau, tėveli, ar insiu Kotrę, ar nėkokios“! — Tėvas ant to: „nu imk, imk! bet man rodos, juog vedęs atmįsi gimtąją dieną, pažis šikšna degutą, bet vėlu! Nežinau, ką čia teip įsidomėjai su kurše“?

Šiandviem bešnekant, išgirdo motina, atėjo ir tarė: „ka, ką, Vencele? girdžiu tave norint Kotrę vesti? Meldžiamasis, ar iš proto išėjai? ir ką tu veiksi su ta liutere“? — Atsakė Vencė: „matušėle, ji keta į katalikes pervirsti ir visus vaikus katalikais auginti“. — Ant to motyna: „je, je! padarys ji tą ryto, ne šiandien! Ar mėš nežinome jos atkaklybės? Kuomet ji buvo mūsų bažnyčioje? Ar kartą iš mūsų tikėjimo tyčiojos? Kaip mokįs vaikus to tikėjimo, kurio pati neišpažįsta, nežino ir nemoka? Vaikeli mano! mešką vedęs, su meška ir džiauksies! Tu esi lėtus, o ji nedora: pavėrs tave į lieptą. Paskiaus, gavęs nežadėtą, nors bėk iš svieto“!

Vis tai girdėdamas Vencė nutilo, o motyna, atėjusi, pabučiavo jo galvą ir tarė: „teip, teip, sūneli! paklausk manęs, nesigailėsi! Myliu tave ir delto nenoriu nelaimingu regėti. Pasijieškok sau mūsų pusės mergelės katalikės, bus geriaus“. — Atsakė Vencė: „gerai, matušėle, bet regis Kotrelės nemesiu“.

Nėko netrukęs, Vencė be žinios tėvų Kotrė vedinas nuėjo prie Pikelio klebono Antano Ligeikos užsakų paduoti. Tas, nusiklausęs jaunąją esant nekatalikę, tarė: „kas iš to bus? aš judviejų užsakų negaliu priimti, reikia pirma klausti vyskupo, ar leis“? — Šiuodu tai išgirdusiu spudino laukan. Po valandos jaunasis sugrįžęs tarė: „aš norėčiau keliauti lig vyskupo, bet jaunoji neleidžia“. — Atsakė kunigas: „Kaip tatai neleidžia? ko reikia. — reikia, negut neketi jos imti kaipo katalikės“? — Šis atsakė: „dėl ketinimo ketu, bet ką čia reikia daryti su Kotrė“? — Tarė klebonas: „jug tu esi katalikas turi bažnyčios šv. klausyti. Ar nematai, juog ta liutere pačioje pradžioje tave jau paikina. Kas bus toliaus? Gali

tave iš kelio išvesti, vaikus tavo liuterais auginti! Tu nė manyte nenumanai, kiek pikto daro du tikėjimu viename gyvenime! Kotrė neleis tau pasnikauti ir savo švenčių šventinti. Žinodamas, be tikėjimo katalikų negalint būti išganytu, veždėsi į vaikus savo, liuterais auginamus, kaip į pragaro kamščius. Imk geriaus katalikę. Argi nėra parakvijoje teip pat graščių mergelių, kaip Kotrė“?

Šis atsakė: „dėl buvimo yra, bet aš ją pamylėjau ir žadėjau nėkuomet neapleisti“. — Vėl klausė klebonas: „nu ką, ar eisi į Alsėdžius“? — Šis atsakė: „jau ką padarysi? eisiu“. — Klebonas parašė laiškėlį, o Vencė ir išėjo pas kunigą Gintilą, valdantį vyskupystę. Tas leido, bet neliepė skelbti užsakų. Klebonas parnešino dar nuo Skuodo bambizo raštą. Pirm šliūbo Kotrė pasijėmė visus vaikus katalikų tikėjime auginti ir tą pasijėminą ant rašto išdavė. Tai vis padarius 1839 metuose, penktoje dienoje vasario Pikelio bažnyčioje buvo šliūbas, po kurio svečiai važiavo į Ritinius, antrą rytą parvėdliavo marčią į Balaičius, į Jakučio namus, ir viskas ėjo sklandžiai.

Ritinių dvaras priderėjo tuokart jenerolui Kreicui. Kamisorius jo vokietys davė Kotrei nuo savęs dvi karvi, dvi žasi, dvi avi ir dvi kiauli. Tėvas kalvis atskaitė pusantro šimto rublių. Teip jaunoji skaitės už turtinga. Pakliuvusi į katalikų namus, pradžioje užsilaikė it katalikė: nėko prieš katalikų tikėjimą nėnekejo, pasniko dienose sėdo su kitais prie valgio, su pasniku išvirto, kartais vaikščiojo į Pikelio bažnyčią, bet nesispa-viedojo, ir nėks nevertė, kad spaviedotus mūsų kunigui. Mylėjo vyrą savo ir neįkyrėjo seniems jo tėvams.

Vis tai regėdamas Vicentas vieną kartą sakė tevui: „nu ką, tėveli? tarei liuterę būsent nedorą, nugis argi negera yra“? — Ant to tėvas: „mūsų senas priežodis sako: negirk marčios nemitulės, kad išmisi, pagirsi. Pamatysime, ar visuomet bus teip gera“? — Po vestuvių metams praslinkus mirė Jakutienė, Vicento motina; todėl Kotrė pašoko į namų šeimininkes. Išaukštinta, pasniko dienomis pradėjo sau virti su mėsa ypačiai; vienok nė

vyras, né tėvas to nepeikė. Viešpats davė jaunai moterystei sūnų. Vicentas pakvietė į kumus katalikus ir liepė nešti į Pikelį apkrikštyti vaiką, vardu Jurgiu. Išsigirdusi tai Kotryna pradėjo bambėti it ubagas, kruopas pabėręs. Bet sėdęs prie lovos vyras tarė: „Kotrele, jūg tu pasijėmei auginti vaikus katalikais. Aš noriu, kad sūnus mano būtų mano tikėjimo“. — Kocrė gana supykusi atsakė: „nu, nu! lai tą krikštija jūsų kunigai, bet kitų vaikų aš neleisiu jūsiemsiems terlioti“. — Išgijusi vėl įmaningai elgės, bet atėjus dienai šv. Kazimiero norėjo priversti šeimyną, kad neidama į bažnyčią dirbtų namie. Bet vienas vaikiukas stačiai tarė: „ar tu, šeško pakutra, kuršė atvykusi į mūsų kraštą, mūsų šventes novysi“? — Tai pasakės išėjo į bažnyčią. Kocrė dideliai supyko ir sakės ant atencijų metų samdytenti visą šeimyną liuterių tikėjimo.

Tuokart senis tėvas, nėkam kitam negirdint, sakė savo sūnui: „nu ką, Vinceli? ar aš nesakiau, kad su raiša kumele netolie tejsi? Nugis jau blaškosi, it danti geliama, o kas bus toliaus“? — Ant to sūnus atsakė: „nu, nu, tėteli! nesakyk nėko, aš ją numaldysiu“. — Tarė tėvas: „rasi numaldysi, bet neilgam; yra sakoma: vilkas visuomet į mišką veizdi, nes iš krūmo yra imtas. Žinokis, vaikelį, loku nearsės, vilku neakėsės. Melsk ar mokyk pagal tikslo, vis jį savotiškai darys“.

Apie šv. Martyną Jakutienė, nebstabydama katalikių mergelių, pasamdė iš Kuršo dvi liuteri, o Vicentas apstabė pernykšėiuosius vaikiukus katalikus. Vos atėjo tos kuršės, Kotryna pasniko dienomis virė sau ir toms mergoms su mėsa, o vyrui su šeimyna jebkaip su pasniku. Teip vienuose namuose pasidarė du tikėjimu, dvejoki valgiai. Netiko tas Vicentui, kartkartėmis sakė: „Kotrele, dėlko nesielgi, kaip pirmuosius metus“? — Ši atsakė: „et! aš turiu čia jūsų pasnikus pasnikauti? Kam to man reikia? Biauriokitės, kad norite“!

Neužilgo Kocrė vėl sugriuvo ir pagimdė dukterį. Tėvas norėjo ir tą nuvežinti į Pikelį, bet motyna lig laiku buvo parvežinusi į Ritinius kisterį arba zakristijoną iš Skuodo liuterių bažnyčios, kurs išsigirdęs, Kocrėnės

vaikui gimus, tuojaus atvažiavo į Balaičius ir apkrikštijo dukterį liuterių krikštu. Skaudėjo širdį Vincentui, bet nebuvo ko daryti, užvis dėlto, juog dvaras turėjosi Kotrės pusės. Senis tai regėdamas tarė: „nu ką, Vinceli? neklausėi tėvo, dabar džiauکیs savo liutere! Sutinkata it dalgis su akmeniu, mylitos kaip katė su šuniu; gerai, kad nesimušata“. — Sūnus atsakė: „ar giltinė galėjo numanyti tokią būsent? Mergelė tebebūdama, viską žadėjo ir buvo kaip aniuolas lipšni. O dabar tam aniuolui nagai išdygo“!

Neužilgo mirė senelis. Vincentas dailiai jį palaidojo; marti nevažiavo į laidotuves. Jos vyras paliko tikru šeimininku. Juo toliaus į mišką, tuo daugiau medžių: Kotrė dar daugiau išsibuvo. Jurė sunus jau buvo užkliudęs ašmus, metus reikėjo mokyti poterių ir į bažnyčią vasarą vadžioti. Motyna jo neužkentė dėlto, kad katalikas ir mokė tikt „tėve mūsų“. Pats tėvas turėjo mokyti „sveika Marija“ ir „tikiu į Dievą Tėvą“ ir prisakymų. Gavėnioje Kotrė pradėjo virti katalikams didžiai menkai; vyrui skundantis ir sakant; „kas bus Kotrele? šeimyna prie mudviejų nebnorės stoti“? — ši atsakė: „te nestoja, aš kuršininkus pasamdysiu“. — Tarė vyras: „bet aš nekuršininkas ir noriu dienoje kartą žmoniškai pavalgyti“. Ši, tarsi tyčiodamos, pasniko dienomis į katalikų viralą ar košę tad pieną įpylė, tad lašinių dalyką įdėjo, tad žvakgaļį išspraudė. Vyrui klausiant, dėlko teip darytų, ši atspyrė: „nu ką, ar nuspringote košę su lašiniais valgydami? ar jūsų Dievui apmaudas pašoko? Užvydite man, kad sau su lašiniais verdu valgi, ir jums teip-pat išviriau“. — Lėtus Vicentas neįmanė ko besakyti.

Prisiartino Velykos. Kotrė su dukteria taisės važiuoti į viešes į Kuršą, sudėjo į vežimą vos ne visą savo krautį, sėsdama vyrui nė „sudiev“ nepasakė. Įsirūpinęs Vicentas verkė ir bučiuodamas savo sūnų tarė: „vaikeli, aš palikau gyvenašlis, tu našlaitis: matutė tavo kažikur padingo. Ką padarysi? bukiva tokiais, rasi kitur Viešpats juoba mudviem padės“. — Velykų rytą Jurelė, vaikščiodamas, rankeles sklaidė ir sakė: „matusėlės usciu! nėra kam sulieti plonųjų sūrelių, nėra kam raudonų kiausių isvirti,

nė varskėtų pyragų iskepti“! — Vicentas tai girdėdamas gailiai apsisverkė.

Velykų šventes perleidęs, Vicentas pardavė karves, dvejetą arklių ir kitką, esantį namuose. Pakinkė du likusiuoju arklių, išvadino į ratus vaiką ir Viešpats Dievas žino kur išvažiavo. Dvaras, pajutęs Jakučio namus tuščius palikus, įleido kuršininką. Šešias nedėlias patrukusi, Kotrynė sugrižo į Balaičius, bet vietoje vyro savo atradusi svetimus žmones begyvenant, apsisverkė, teiravosi, kur vyras dingio ir vėl iškeliavo į Kuršą.

Teip du tikėjimu, vienuose namuose patalpintu, tuos išgaišino, o vyrą su moteria nelaimingais padarė.

Tas atsitikimas tegul bus pamokslu visiems katalikams, ketantiems nekatalikes vesti, ir katalikėms, norinčioms už nekatalikų tekėti. --

Janis Kuisis.

Palanginės jūros pašalys nuo Prūsų sienos lig upės Šventosios dvi myli ilgas, pridera žemaičiams. To krašto gyventojai dėl buvimo yra žemaičiais, tečiaus sėdėdami tarp Kuršo ir Prūsų šneka kalba sumaišyta: vieni jų žodžiai yra prūsiški, kiti kuršiški, o užvis daug žemaitiškų. Tikėjimas jų lygia dalia yra sumišęs: didesnioji dalis išpažįsta katalikų tikėjimą, o mažesnioji liuterų ar žydų.

Tarp Žemaičių žemės ir Kuršo yra ne plati, bet gili upė, Šventa vadinama. Rasi nori žinoti, dėlko tas vanduo tokį vardą gavo? Vieni žemaičiai, čia gyvenę, pasakoja, tą upę senų laikų dievaičiams didžiai tikus, gebėjus čia plaukyties, Laumes vakarais skalbties, jūros dievaičius ėjus čia nusiplauti ir nesūraus vandens atsigerti; delto tai būk ir gavus tą upę vardą Šventoji. Kiti sako, juogei prūsų kryževiai, į mūsų kraštą išigriovę, čia žemaičius krikštijo ir praminė upę Heilige arba Šventa. Bet juogei upė pirma jau tekėjo, nekaip kryževiai čia galvą atrūko, todėl šiandien kas gali ančtikti priežastį tokio praminimo?

Nuo tos upės ir sodelė, jūros pakraštėje pastatyta, vadinasi Šventa, kurioje gimė ir užaugo Janis Kuisis liuterų tikėjimo. Tėvui vardu Priciui mirus, Janis gavo gan platų smiltyną, į kurią kas met jūros kėrpės veždamas bulves sėjo. Gyvenimas jo buvo apdriskęs, nuo jūros vėjo stogai nuplėšyti, palaikiai. Janis maž taisytesirūpino, nes būdamas iš žvejų žvejys, jūros tikt veizdėjo, iš kurios mito. Turėjo savo dvi valti, tinklą, kryptį, keselį gintarams gaudyti ir daug meškerių. Numanė visus vėjus, mokėjo ančtikti, kuomet bus audra, kuomet lietus, kuomet giedra, kuomet jūra gintarus išmes. koku vėju laimės silkelių, koku pleksnių ir koku menkių.

Bulvės jam derėjo; gintarą su žuvim pardavinėdamas pirko sau duonos, turėjo dar ketvertą karvių ir šešias avis. Maža šieno tesupiaudamas, arklių nelaikė. Jau trisdešimtis metų amžiaus savo sukakęs, vedė moterį katalikę iš Lazdininkų sodos, vardu Uršulę. Ta, šeimininke tapusi, pakabinėjo troboje katalikų paveikslus ir meldės rytais ir vakarais. Matydama vyrą nekuomet poterių nekalbant, paklausė jo tarydama: „Joneli, ar moki, meldžiamasis, ben poterius“? — Šis atsakė: „o kuo aš kaltas, kad matina neišmakė“? — Dar Kuisienė: „ar eini kuomet į savo bažnyčią“? — Šis atsakė: „et, dėl buvimo buvau amžyje savo du reizu Kretingos kirkoje, bet kas iš to? vokiečiai zingiojo (giedojo) vakiškai, aš nesupratau; prysteris teigė kažiką vėl vakiškai, aš neišmaniau, stypsajau it baslys vieną štundą (valandą) ir išėjau laukan; nugis nebeinu“. — Atsakė Uršulė: „nu gerai, aš tave kuomet nors nuvešiu į Kretingos bažnyčią, ten pasidžiaugsi, nes mūsų kunigužiai sako pamokslus žemaitiškai“.

Kaip žadėjo, taip ir padarė: prieš Tris Karalius pasamdė arkli, nuvežė vyrą į Kretingos prekymetį ir su juo draugeėjo į bernadinų bažnyčią. Pati lįzdama priešpaviednės, vyrą paliko besižvalgantį bažnyčioje. Pirmosumosėjo kunigai apie šventoriaus koplyčią: ten Janiui atsitiko nelaimė, kurią paskiaus Uršulei šėip apsakė: „ar žinai ką, Uršule? matydamas visus laukan skubant, ir ašėjau. Visi kunigužiai su kaušais, su žvakėmis

rankose, ėjo pakarčiu, o vienas iš jų ilgais drabiniais apsilvilkęs, gražu čiuiku apsisiautęs, spindančia žvaigžde nešinas, ėjo po bragelį. Tuo tarpu pradėjo snigti; pagailo man naujos sermėgos, ir aš palindau po tuo pačiu bragelį. bet būrai. trumpais drabiniais apsilvilkę, pradėjo mane su vilkmušais baksoti, vos nesuzitėjo per sklata ir pastūmė šalin. Pašoko man apmaudas ir išėjau į jomarką“. — Tarė Kuisienė: „matai, Joneli: tas kunigužis nešė ne žvaigždę, bet mistrancija, kurioje yra Dievas; nereikėjo ten šokti“. — Šis atsakė: „kaip tai Dievas? aš jo nemačiau!“ — Tarė Uršulė: „kad ir nematei, bet yra baltoje maizėje (duonoje)“. — Šis atsakė: „nu gerai, kitą reizą nebšaksiu“.

Namon sugrįžus, Kuisienė užvis šventomis dienomis vyrą savo it vaiką mokė poterių ir prisakymų katalikų. Rytais, vakarais klūpė jį drauge su savim, kalbino poterius ir nekartą pritarė, kad paliktų katalikų; šis tečiau ne visai tenorėdamas. tėsės it vaikas prie knygos varomas. Uršulė pagimdė sūnų kurį, vyrui neprieštaraujant, Palangos kunigai apkrikštijo vardu Petras.

Kuisių bandelę ganė vaikas dešimtus metus einas. Apkyrėjus beganant, kartkartėmis skundė vaikas, tarydamas: „ryta menkė, vakare menkė, o reikia vaką (karvę) ginti“. — Nebišturėjęs išskriejo į Vaineikį prie motynos, bet atradęs gilią upę Akmenę, brido ir nuskendo. Išsigirdę apie tai Kuisiai labai gailėjos vaiko.

Uršulė gera buvo šeimnininkė. Kuisis prakuto ir užsigeidė pirkti arklį. Bemanydamas tai vyko į Kalnelio prekymetį šv. Pilypo ir Jokubo. Atsitiko jam keliauti per Akmenę; tą perbridęs, atrado pašalėje bestovintį koplytėlėje šv. Joną. Kuisis atėjęs surėžė jam kelis kartus su bizūnu ir sakė: „tokie tai velniukai paupiais stovėdami žmaneles skandėna“. — Tikėjos kitu keliu grįšęs. Bet Kalnelyje pirkes du arklius, vėl per Žalimus ir Vaineikį joti ketino. O nugąstaudamas šv. Jono, pirko jam dovanas, kad permaldautų.

Atvykęs pas koplytėlę, istolo sėdo iš arklio, numovė kepurę, nulenkė galvą ir tarė: „šventas Janeli, užtarytajau mano! šitai aš tau atnešiau brantvynos per pimberį

(už berlinką), baltos maizės per zekserį (už šeštoką;) meldžiamasis nepyk, nepyk ir neskandink manęs.“ — Padėjęs tas dovanas po kojų šventojo, žvalgydamas, perėjo Akmenę.

Viešpats Dievas davė Jonui ir dukterį, taip pat apkrikštydino Palangoje katalikiškai. Kažikuomet įsirgo jo pirmutinis sūnus Petris. Motina gydė kaip įmanydama, bet vaikui negijant, tarė vyrui: „žinai ką, Jonai? pirkiva vaškinę žvakę, nuneškiva į Kretingą šv. Antanui ir išgydys mudviem vaiką.“ — Vyras ir paklausė. Didelę žvakę patiekęs nuvažiavo į Kretingą, atidavė bernadinams, keletą dar dolerių atskaitė ir sakė: „kuniguži, atlaikyk tiktai drūktą mišią prie šv. Antano, išgis mano vaikas!“ — Bernadinai ir atgiedojo. Išvažiuodamas Jonas ėmė vandens ir žolių švęstų. Bernadinas tarė: „dėlko būdamas liuteru nejimi nuo prysterio?“ — Šis atsakė: „žinai ką, kuniguži, mūsų prysteris toks pat kaip mes, su moteria, jis tai lėtai nedera, neturi nė tokių knygy.“

Prisipirkęs švęstų daiktų, sugrižo namon. Vakare Uršulė apšlakstė vaika švęstu vandeniu ir pasmilkė žolėmis, o ryto metą vaikas, kėlęs būtinai sveikas, padarė tėvams didį džiaugsmą.

Kažikuomet vakarop Jonas su samdytais vaikiukais leidos į jūrą menkių meškerioti; nuplaukė į gilumą jūros tris mylias ir meškeriojo. Nesitikėtai užpuolė jį audra. Matydamas didį pavojų tarė: „jūrytė jūrytė, tu mūsų matina! tu mus apdarai, tu papeni, tavo vanduo kaip medus kvėpia, neskandink mūsų!“ — Jurai netilstant sakė: „šventas Kretingos Antanėli, gelbėk mus, aš tau atnešiu žvakę ilgą nuo žemės lig dangaus, o drūktą kaip rąstą.“ — Tai girdėdamas berniukas atsiliepė: „tėve, kame tu tiek vaško gausi?“ — Šis atsakė: „tylėk, vambra! by tiktai išplauktume.“ — Išplaukęs ir iš valtės išlipęs tarė: „nu vaikiukai, nesakykite jūs mano apžadų Uršulei. Nejau ir jūra patrako it šuo, išsižiojo kaip ožka piaunama, vanduo jos pašvinko it menkės penktoje dienoje po sugavimo. — vos dvėlės nepadėjom beirkliodami.“

Uršulė, turėdama jau arklius, mažne kas šventą dieną važiojo vyrą savo į Darbėnus, į Palangą, ir primokė jį

melsties bažnyčiose katalikų. Prikalbinėjo, kad pervirstų į katalikus ir eitų spaviednės. Šis žadėjo tai padaryti, bet nesiskubino.

Vieną rudenį naktį nesitikėtai kažikas pavogė Jono abudu arkliu: neturtingam žvejui buvo didė pragaištis, teiravos, jieškojo, bet nerado. Uršulė, matydama tą nelaimę, tarė: „žinai ką, Jone? Katalikų Dievas išgydė mudviem vaiką, atras ir pavogtus arklius, eik tiktai į Kretingą ir užpirk mišias prie šv. Antano.“ — Paklausė Jonas, nuėjo pėsčias prie bernadinų, padėjo tris dolerius ir tarė: „kuniguži, atlaikyk drūktą mišią, kad zaglį, kurs mano žirgus pavogė, liga į kamuolį sutrauktų, kad jis susiriestų kaip ežys šunų apniktas!“ — Bernadinas atsakė: „ne, vaikeli, aš ant tokios intencijos negaliu priimti tavo pinigų. Reikia melsti Viešpaties, kad tavo ašvieniai atsi-rastų ir kad duotų vagiui Dvasią Šventą.“ — Tarė Jonas: „nu, nu, lūgok Dievą, kaip sumanai.“

Kunigas išėjo su mišiomis prie altoriaus šv. Antano. Jonas klausęs jų klausė ir dailiai meldės. Po mišių išėjęs iš šventoriaus pro vartus, atrado savo arkliu pririštu prie stulpelio Prasiidžiugo, atrišant nėks nėko nesakė, tarė: „palidz tau Dieve!“ sėdo į vieną arklių antru vedinas ir parjojo namon. Uršulė, išgirdusi apie tą stebūklą, tarė: „ar aš nesakiau mūsų Dievelį gerą esant, o tu nenori dar būti kataliku?“ — Šis atsakė: „jau tiek! dabar būsiu, nugis virsiu į katalikus, nes matau jūsų tikėjimą esant geresnį“ — Tai atsitiko 1818 metuose; žmonės tuokart buvo turtingi ir linksmi; karaliavo ciecorius Aleksandra pirmasis, per sieną vaikščioti nėks negynė; todėl Uršulė tarė: „Joneli, važiuokiva į Klaipėdą.“ — Šis atsakė: „važiuokiva.“ — Nuvažiavusį Joną katalikų kunigas priėmė į katalikų tikėjimą, išspaviedojo, davė Švenčiausį Sakramentą ir išleido namon.

Sulig tuo laiku tapo Kuisis geru kataliku ir dievo-baimingu žmogumi. Abudu su Uršule pateko dar gana ilgai ir padoriai su šventais Sakramentais mirdamu, paliko savo vietoje begyvenančių sūnų Petra.

Kad Jonis būtų buvęs stipresnis ir juoba nekaip Uršulė mokyta, tikrai ta būtų pervirtusi į liuteres. Bet kad ta buvo ir stipresnė ir protingesnė už Joną, dėlto tai visus namus į katalikus pervertė. O vis tai rodo aiškiai, kaip pavojū yra daiktų dėl tikėjimo tekėti už žmogaus ne savo tikėjimo, arba imti moterį, kiteip tikinčią. Todėl geriausiu būtų daiktu, kad eina į porą būtų vieno tikėjimo.

A g a t ė.

Žmonių mergelėms didžiai įkyrūs yra vasaros darbai, nuo kurių norėdamos išsisukti paprastai geidžia ištekėti. Geidulys tas teip yra visiems žinomas, juog atsirado šioks priežodis: ištekėti nors už jaučio, by tiktai vyrą gauti. Nekiteip elgės ir Agatė, apie kurią čia ketu papasakoti.

Paprūsėje dėl artimos sienos visuomet stovi kareiviai. Girdžių sodoje Jurbarko parakvijoje vienas kareivis, vardu Nikiporas, ilgai stovėjo prie ūkininko, vardu Petro, kurs turėjo suaugusią jau dukterį Agatę. Nikiporas su Agate, abudu jaunu, pamylėjo vienas antrą. Numanė tai tėvai ir draudė dukterį, bet negalėjo tam tikėti, kad juodu ketintų kits kitą paimti. O dėlko tai? Dėlto, juog Nikiporas buvo kareiviu, nieko neturinčiu, ateiviu ir nekataliku.

Motyna, pasergėjusi juodviejų brotavimos, pavadino vieną kartą dukterį ir sakė: „Agatėle. bereikalo painiojies su tuo rusu; nusimanai jo moteria nebūsenti. Kam reikia to antsiklimpinio, kurį matome“? — ši atsakė: „o kodėl negaliu būti jo moteria? Nikiporas yra geras žmogus, sakosi, turėšes kuo maitinti mane ir vaikus“. Tarė motyna: „meldžiamoji ar nežinai turto kareivio? Negut pagrobs kame ką, o šėip turi tiktai duoną dėl savės, o daugiaus nėko“. — Ši atsakė: Nikiporas pasakojos turis neplikus tėvus. po trejų metų bengšes tarnystę ir grįšes namon“. — Klausė motyna: „o kame jo namai“? — ši: „Kalugos gubernijoje“. — Motyna: „Agatėle! argi mane su tėvu pametusi ir norėtumei teip toli keliauti“? — ši:

„o kodėl ne? jug ir kitos mergelės eina už kareivių“?! — Motyna: „eina kitos paleistuvės, bet netolie: naujas gavę, tąs pragina. Ar norėsi tokia būti“? — ši: „dėl ginimo pragina, bet einančias be šliūbo. Manęs nepragis, aš būsiu pati“. — Motyna: „o kas judviem duos šliūbą“? ši: „popas“. — Motyna: „ir tu dristumei gyventi su teip šliūbavotu vyru, be mūsų kunigo“? — Agatė: „rots tad negerai“? Motyna: „o vaikai kokio bus tikėjimo“? — ši: „sako, reikėsent prie maskolių krikštyti“. — Motina: „o Pana šventoji! ir nebaidais tuo visu? šitai užsigeidė merga Rymo ridiko! Susimildamoji, ar nežinai nėviena dūšią negalint eiti į dangaus karalystę be katalikų tikėjimo? Kaip tu veizdėsi į savo vaikus, rusų tikėjime augančius? Numanysi būsent juos pragaro kamščiais, o negalėsi nėko padaryti. Ar tu iš proto jau išėjai“?

Agatė pradėjo verksti ir tarė: „teisybę kalbi, matušėle, bet aš myliu Nikiporą ir nebnoriu jo pamesti“. — Motyna: „kad teip geidi ištekėti, išrėdysime tave už Juzes Stumbrelio, mūsų žmogaus vaiko; gyvėsi čia su mumis, nesivalkiosi ten į kažikoki nepasvietį, į Kulagos guberniją“. — Agatė atsakė: „rots Juzė yra čiunus vaikelis, bet aš jo nemyliu, o Nikiporą myliu“. — Motyna: „štai koki nelaimė“!

Tuos žodžius pasakiusi nuėjo prie vyro ir tarė: „ar girdėjai, tėvai, juog mudviejų Agatė veržte veržiasi tekėti už Nikiporo“? — Atsakė tėvas: „pašauk ją prie manęs“! — Agatei atėjus tarė tėvas: „ką tu išsimanei su tuo rusu painioties? Motyna negali tau persakyti, o aš rykštę paimsiu, ar virvogalį. Šiukštu man, kad neišsimoniotumei“! — Agatė, tai girdėdama, paleido kakarinę ir pradėjo balsu rėkti, o tėvas išėjo.

Agatė, matydama su tėvais nėko neveiksenti, nakti pagal sudėjo visą savo krautį, Nikiporas gavo ratus su arkliais, abudu sėdo ir nuvažiavo į Jurbarką. Čia popas nėko neblaukdamas davė jiemdviem šliūbą. Ryto metą, nebradę nė vieno, nė antro, veikiai suprato, kur dingo. O tą pat dieną žmonės iš Jurbarko sugrižę viską papasakojo. Nuo tos dienos Agatė neogrįžo prie tėvų.

Nikiporas patalpino ją kareivių troboje, kordonu vadina-
moje, ir drauge su kitais kareiviais maitino.

Vis tai atsitiko 1826 metuose. Keletui mėnesių po
šliūbo praslinkus atėjo nuo vyresnybės įsakymas, kad
Paprūsės kareiviai eitų į Moldoviją ant turkų sienos.
Nikiporas su kitais išeidamas tarė: „nu ką, Agatėle, ar
nori eiti su manim, ar čia savo pusėje keti palikti?
Einame su turku muštis, kažin ar begrišiu“? — Atsakė
moteriškė: „kur pasidėsiu čia palikusi? tėvai manęs
neužkenčia; kaip bus, teip bus, eisiu su jumis“. — Tarė
vyras: „bet turėsi eiti pėsčia, aš neįsigavau nė arklio, nė
vežimo“. — Ši atsakė: „ką padarysi, eisiu ir pėsčia“. —
Kaipo-gi kareiviams einant ir ši, dar nėsčia, išsivilkė
paskui.

Atėjusi į Kauną, teiravosi nuo kareivių, ar tolie turkų
siena? šie vieni juokėsi sakydami, iš čia dar negalint
matyti, o kiti sakė: „dar tris šimtai mylių; geriau grįžti
į Jurbarką“. Ši neklausė. Vilnių pamąčiusi, didžiai
stebėjos daugumai bažnyčių ir platumui miesto. Dieną
su kareiviais čia perbuvusi, išėjo į Ašmenę ir toliaus į
Minską. Įvargusi kelionėje verkė graudžiai ir sakė:
„dėlko aš neklausiau tėvų? būčiau sau begyvenanti
sodoje; o dabar nebežinau, nė kurioje pusėje yra mano
Girdžiai, ar sveika bėra matušėlė, kuri mane mylėjo“?

Iš Minsko per miestą Igumenį ėjo į Bobruiską. Čia
prie didžios pilies daug gyvena kareivių, kurių trobos
yra tarsi ypatingas miestas. Agatės pasiėjo kojos, pasi-
darė papautai: tiems prasitrynus atsidarė žaizdos, nutruko
avalai, o naujų patiekti neturėjo kuo. Negana to:
pasigėrę vyresnėliai vedė ją ant pikto: šiai to nenorint
sumušo, dėl tos priežasties atencią naktį susirgo, gimdė
nelaiku vaiką, kurs tuojaus be krikšto numirė.

Tuotarpu Nikiporas išėjo toliaus; ši paliko ant kūlių
ilginių begulinti. Kareiviai per mielaširdystę davinėjo
jai kasdieną po šmotelį duonos; pergulėjo dvejetą nedėlių
ir pagijo. Bet neturėdama kuo misti, pasileido ir gautais
už nedorybes pinigais mito. Verkdama kasdieną mastė

apie tėvus, klausinėjo kareivių, kurioje pusėje yra Jurbarkas. Be pertrūkio gokčiodama namon grįžti, meldė pažįstamo pulkiniko, idant patartų, kuriuo režiu reikia eiti į Minską. Tas susimylęs atsakė: „poryt aš siunčiu vyresnėlį pačta į tą miestą, liepsiu tave nuvežti; susidėk savo lapatus“. — Išsigirdusi tai Agatė didžiai prasidžiugo ir bučiavo jo kojas. Pulkinikas dar davė jai dvejetą rublių ant kelio.

Rugpiūčio mėnesyje, 12-toje dienoje 1826 metų Agatė sėdo su vyresnėliu į pačtą ir pakliuvo į Minską. Čia, neturėdama pažįstamų nė maisto, pradėjo savotiškai painioties su kareiviais. Per nelaimę nuo tų gavo piktąją ligą. Nenumanydama tečiaus, kas yra, ilgai nesigydė. Kareiviai, supratę sergant būtinai ją apleido. Pritrukusi valgio pradėjo ubagauti ir išėjo Vilniun linkui. Dvydešimt aštuonias mylias kolei atėjo, didžiai įvargo. Čia dar prie kareivių lindo, bet tie, gavę nuo jos ligą, pasiskundė savo vyrėsnuybei, kuri nusiuntė Agatę į ligonbutį. Daktaras ją gydė, bet juogei liga jau buvo įsikėrusi, atkrito jos nosis. Vietoje tos atsidarė biauri skylė. Tečiaus liga užsiturėjo, o ši ubagaudama vilkos į Kauną. Diena nemetu parkeliavo į Jurbarką ir nuėjo į Girdžių sodą pas gimdytojus. Tie nė žinte jos nepažino, vienok susimylę davė jai ypatingą kamara. Šeimyna baidės su ja prie valgio sėsti ir del tos priežasties nebėnorėjo būti prie Petro, ką regėdama Agatė antsisvėrė maišeliu, užsidengė skepetą lig akių ir ubagavo. Kažin delko atsinaujino jos liga, visas jos kūnas mėlynais puškais apteko. Nebgalėdama vaikščioti atsigulė daržinėje vieno žmogaus Zindaičių sodoje ir 1829 metuose numirė.

Kunigas vienok pirm mirties apveizdėjo ją šv. Sakramentais. Kad reikėjo dėti į grabą, nėks nedrįso jos paliesti, nes nugąstavo, kad liga neprikibtų; todėl vyriški, padirbė kebeklius, įritino kūną į grabą, uždengė ir palaidojo.

Teip pabėngė nelaimingą gyvenimą ta, kuri tėvų klausydama būtų galėjusi amželi savo dailiai tarp savųjų pergyventi. Apie jos vyrą Nikiporą nėks nėko nebėgirdėjo, tur-būt' Turkijoje paliko užmuštas.

Ištiesų nekartą regime ištekant mergeles mūsų už rusų, bet nékuomet nematom ištekėjusių laimingomis. Todél kuri mergaitė turi protą, lai su rusais nesipainioja; geriaus yra negauti vyro, nekaip tekėti už tokio jaunikio.

Petras Macius.

Senovėje buvo paprotys eiti į mišką, ten įsikurti, gyventi ir vadinties pustelninku arba atsiskyrėliu. Paskutinysis atsiskyrėlis, regis vardu Tamošius, buvo Tirkšlių pušyne, netolie nuo parakvijos kapų. Trobelė jo buvo gan atsčiai krūme; tikt ant kelių, vedančių iš Žemelės į Tirkšlius, kylojo prie pušies prikalta skardinė, į kurią žmonės pravažiuodami metė pinigų, atsiskyrėlio maitnasčiai reikalingus. Bet ir į pačią jo trobelę nueidamos, užvis motriškosios, gebėjo visoko nunešti. Atsiskyrėlis, it ožys barzdotas, šventomis dienomis ateidavo į Tirkšlių bažnyčią ir dailiai melzdavos. Žmonės už šventą jį skaitė. Mirė rodos 1815 metuose.

Tam pasirinkus, niekame nebuvo girdėti tikro atsiskyrėlio, negut vadintume atsiskyrėliu Petrą Macių, apie kurį noriu čia ką žinodamas papasakoti.

Kartinos miestelyje regis 1754 metuose žmogus, pavarde Macius, sulaukęs sūnaus, apkrikštyjo vardu Petras. Vaikelį padoriai augantį dievobaiminga motina ne vien pramokė ko reikiant, bet dar ypatingai pratino mylėti Viešpatį. Petris dešimtus metus amžiaus užkliudęs pradėjo ganyti gyvولیus savo tėvo. Nors daugel, užvis pavasariais, buvo piemenų, šis tečiaus nuo jų atsiskyres ganė, be pertrukio kalbėjo poterius ir gyduro. Turėdamas jau aštuonioliktus metus amžiaus savo tarė kažikuomet gimdytojams: „norėčiau kaip vien reikiant elgties, bet žygiai ir kiti butos darbai be pertrukio kliudo; leiskita man eiti į Kretingos klioštorių, man rodos, kad ten gyvendamas geriaus galėsiu mylėti Viešpatį savo“. — Atsakė tėvas: „vaikeli, nemoki rašto né lenkiškai, tebesi dar jaunas, negalėsi būti avinvedžiu, ką tu klioštorinje

dirbsi“? — Tarė Petris: „aš nė ketinte neketu avinvedžiu būti, geidžiu tiktai gyventi artie bažnyčios, kad tankang išokdamas galėčiau pasimelsti. Moters vesti nėkuomet neketu; pasisamdysiu kanaporiumi į berniukus, pelnysiu sau duoną ir Viešpatį Dievą garbisiu“. — Atsakė tėvas: „to nenorėdamas gali eiti į Kretingą, ar šia, ar čia žmogus besidarbuoja“.

Petris, tai išgirdęs, pabučiavo ranką tėvo su motyna, sudėjo į krūvą savo drabužėlius, surišo, uždėjo sau ant kukšteros, išėigos batus antsvėrė ant rankos ir išėjo pėsčias basas. Atkeliavęs pristojo klioštoriuje už samdininką, algos sulygo šešis muštinius, drabužį su valgiu pasijėmė duoti kanaporius. Pirmuose metuose rantė malką, skaldė, kūrė pečius, šlavė kiemą ir teip toliaus. Vis tai dirbo kantriai, nėkuomet nė su kuo nesibarė, degtinės negėrė, nėko nekušino ir kas rytą pragumą gavęs karštai bažnyčioje meldės.

Kanaporius Ignacius Vinča, kaipo klioštoriaus šeimininkas, kažikuomet sakė gvardijonui: „ar žinai ką, tėveli? Viešpats mums davė nusamdyti gerą vaikiuką, darbų priklausanti, arielkos negerianti, lėtų ir dievobaimingą“. — Klausė gvardijonas: „o kurs yra tokiu“? — Šis atsakė: „Petris, pečkury; duok Dieve turėti visą tokią šeimyną! Aš jo iš klioštoriaus nebišleisiu, by pats nesiveržtų išėiti“. — Tarė gvardijonas: „reikia jį pagerinti ir jį alga pakelti“.

Tai pasakęs pasiūdino jam gražią gelumbės jupele ir dovanojo. Petris atjėmęs pabučiavo jo ranką ir tarė: „tėveli, aš norėčiau čia ir karšti“. — Atsakė gvardijonas: „gerai, gerai vaikeli, bet jaunas tebesi, gali paskiaus tavo noras peršokti“. — Gvardijonas norėjo atimti Petri į savo pakalikus, bet kanaporius tarė: „tėveli, tamstai nederės: nemoka nė žodžio lenkiškai nesusikalbės su ateinančiais svečiais“. Tuokart gvardijonas: „matai, aš norėčiau jam duoti geresnę vietą, kur galėčiau jį padėti“? — Kanaporius atsakė: „didžiai jam tinka bažnyčia; zakrastijonas kunigas Jonavyčia paseno, tas Petris tebūn jo pasiuntmeni“. — Tarė gvardijonas: „nu gerai, tebūn“.

Bet skaitytojas rasi nori žinoti, kas tuokart buvo perdėtiniu klioštoriaus arba gvardijonu? Perdėtiniu buvo garsingas Skačkauskis, kurs, nežinau kame gimęs, įstojo į bernadinus, gyveno daugel klioštoriuose, kaip nepaprastas galvočius po tris atvejus buvo pravinciolu, skaitės už tėvą arba galvą visų bernadinų, gyvenančių Lietuvoje, Volyniujė, Baltojoj Rusijoje ir Žemaičiuose. Mokėjo žemaitiškai, lenkiškai ir prancūziškai. Susirinkimuose zokono ką šis pasakė, tas ir turėjo būti. Senatvėje iš Vitebsko klioštoriaus persikėlė į Kretingą, nebebuvo perdėtiniu, bet skaitės aukštesniu už perdėtinį. Nė vien zokoninkai, bet ir ponybė su šepjau žmonėmis jį lenkė ir už didį skaitė. Mirė ten pat Kretingoje 1848 metuose sausio penktoje dienoje, patekęs šioje pasaulėje septynias dešimtis septynerius metus. Kūną jo bernadinai palaidojo Kretingos parakvijos kapuose.

Grįžkime dabar prie Maciaus. Petras į zakrastiją pakliu-
vęs į džiaugės it vėžys į vandenį įleistas. O delko tai? — Delto, juog artie būdamas Švenčiausio Sakramento galėjo kasdieną kartkartėmis pasveikinti Viešpatį. Per kiauras dienas bruzdė bažnyčioje, mišioms pasibengus šluostė altorius, kaišė žvakes, šlavė Dievo namus ir dulkino sienas. Vis tai darė su širdies džiaugsmu. Neretai zakrastijonai apjunksta su pačiu Viešpačiu, pradeda juokuoti bažnyčioje, balsu šnekėti ir vaikščioti pro Švenčiausį Sakramentą be priklaupimo it bedieviai. Bet Petruui tas neatsitiko: juo ilgiaus bažnyčioje Viešpačiam tarnavo, tuo su didesne širdies karštybe tai darė.

Visą tą Viešpaties meilę Dievo įkvėpė Maciui užvis jo spaviedninkas kunigas Jonavyčia. Noriu čia pasakyti keletą žodžių apie tą zokoninką. Buvo tai kunigas tikrai šventas, žemaitis, kurs visuomet, pagaliaus vasarvidžiu, marškinius dėvėjo vilnonius. jupą nešiojo seną, bet padoriai sulopytą, apsiavęs klumpiais baldės po klioštorių it kulėjai po jaują; kepurės nė turėte neturėjo, pliką savo galvą dangstė kaušu; pypkos nerūkė, tabokos neuostė, degtinės per amžį neragavo, mėsos nevalgė, per kiauras naktis bažnyčioje meldės. nežinau kuomet jis ir miegojo, kas dieną paskutines mišias prieš pat dvyliką

laikė, be pertrūkio meldė, spaviedojo ar zakrastijoje bruzdė. Cėlę arba trobelę išsirinko sau mažą, kurios nėkuomet nebaltino. Gulėjo ant plikų lentų, klostės išnešiotos kiltos gelumbės sklypu, po galvos turėjo šiaudų priegalvėlį, apmautą teipogi sena gelumbe. Senatvėje išimetė į jo veidą rožę, pasidarė skylė, kurią maste užlipęs savo darbus dirbo, nėkuomet neaičiojo ir nėkam nesiskundė. Mirė ten pat Kretingoje, regis 1818 metuose. Jam pasirinkus verkė, visa parakvija, o užvis davatkos. Neveiku šiandien matyti teip dievobaimingą žmogų ar kunigą.

Po valdžia tokio zakrastijono būdamas, Petras kasdieną aukštyn kilo Dievo meilėje it augas mēdis. Bet perbuvęs keturias dešimtis metų prie bažnyčios. Macius, kad galėtų liuosiau dar Viespačiam tarnauti, išsimanė šėip apsiversti: iš Kretingos į Palangą važiuojant, po kairės rankos gret žydų šulės buvo lekiančiųjų šmilčių pripustyta dauba arba lenkė, į kurią paprasta: iš viso miestelio važiojo maitas padvėsusių gyvolių; todėl patys tikt šunes su varnomis ten tesilankė.

Petras kažikuomet nuėjęs į Zubavo dvarą, pradėjo melsti kamisoriaus Žuko, idant leistų jam toje dauboje įsikurti. Dvaras, nėkokio pelno iš jos neturėdamas, už menką prekę, kasmet mokėtiną leido.

Petras nuo pavasario visupirma iškasęs pūnę, apstatė medžiais, paliko į urvą skylę įlįsti ir įsikūrė. Paskiaus apsitvėrė ir įkaišė gluosnių šakų, kad sužėlusios neleistų tvorai virsti. Bet artimiausi jo kaimynai žydai vogė naktimis tvorgalius. Petras tečiaus barties nenorėdamas, šėip apsivertė: iš visur surankiojo dvėsusių gyvolių makaulės, uodegas, staibiokaulius, blauzdas, nugarkaulius, žandus, ragus ir pusnagas. Tuos ant savo tvoros sumaustė teip tankiai, juog nebebuvo nė vieno straipsnio, nė mieto, ant kurio nekybotų koks norint sąnarys dingusių gyvolių. Žydai tokius medžius už netyrus, trepnus skaitydami nebukušino jo tvoros.

Apsitvėręs norėjo priversti smiltis savo, kad duotu jam duoną. Todėl padirbinęs sau vienratėlį, grėblį, stumdytuvą, kirvį ir lopetą, tomis pabūklėmis susistumdė

miesto purva, drėbė į vienratį ir važiojo į savo daubą Teip ilgainiu prikrėtė, juog nėkame smilčių nebebuvo matomų. Tuokart įsidiegė ropučių, įsisėjo batvinių, žirnių ir pupų. Klioštoriuje gavo visokių medelių, pridiegė pakalnę agrastais, vyšnėmis, seredėmis, slyvais, obelėmis ir grūšėmis. Kaip tie suaugo, visa jo lenkė tapo tikru daržu.

Maitnastis Petro menka tebuvo: kolei daržas tebebuvo nevaisingas, už pinigus, klioštoriuje uždirbtus, pirko sau bulvių ir batvinių; paprastai nedėlioje kartą subatos rytą virdavo sau batvinius be mėsos, be sviesto, be pieno ir be aliejaus. Išsiviręs srėbė su bulvėmis, kurias teipogi nedėlioje kartą virė. Kitomis dienomis išalkęs srėbė tuos pačius subatoje virtus batvinius. Sulaukęs agrastų, grūšių ir tt. pardavinėjo tenpat savo darže studentėliams ir žydams. Už gautus pinigus pirkinėjo kaip je pirma batvinius su bulvėmis.

Teip misdamas, elgės labai padoriai: moters nevedė, kas rytą ankstie kėlės ilgai kalbėjo poterius, sekmoje valandoje nėšinos į bažnyčią klausyti mišių, nors jau buvo senas, tečiau visuomet klaupęs, į nieką nepasirėmęs ir sudėjęs rankas meldės. Namon pagrižęs, be pertrūkio darbavos savo darže. Ketino iš akmenų padirbti sau daržo viduje trobą; del dėjimo pradėjo, bet amžiuje savo nepabengė.

Augumas jo buvo vidutinis, galva plika, plaukai rudi, barzda raudona it lapės uodega, senatvėje žila, burna padori, bet geltonai išblyškusi, rankos nuo darbo sukietėjuosios, nagai senei bepiaustyti. Ne vien žiemos, bet ir vasaros laike vaikščiojo kailiniais apsilvilkęs; regis toki tikt apdarą teturojo. Maž suo kuo tebylėjo ir pats save atsiskyrėliu vadino. Pasenęs daug nesmagumų patyrė nuo savo kaimynų: šiam į bažnyčią pagal papročio išėjus, žydai tuojuo šoko į jo daržą ir skynė vaisius. Nebe galėdamas atsiginti, nė kyvoties norėdamas, nežinau kam atidavė savo daržą su visais medžiais, o pats persikėlė vėl į klioštorių, kame dar keletą metų patekęs, įsirgo, priėmė šventus Sakramentus ir labai dievobaimingai

numirė. Tai atsitiko regis 1829 metuose. Kūnas jo paliko palaidotas parakvijos kapuose.

Laiminga tu esi Kretinga! Tavėp gyveno dievo-
baimingi kunigai: minėtu Jonavyčia su Skačkauskiu,
Acieška. Grosas, Embražiejus Pabrėža. Silvestras
Stanevyčia gvardijonas, Julijonas Valančauskis ir šaipjau
žmogus tas Petras. Dūšios tų tarnų Viešpaties, danguje
būdamos, meldžiasi už Kretingiškius, kaipo už savo
kaimynus; girkitės tuo ir džiaugkitės, bet girdamos
būkite geresni už gyventojus kitų parakvijų, neturėjusių
tokių paveizdų.
